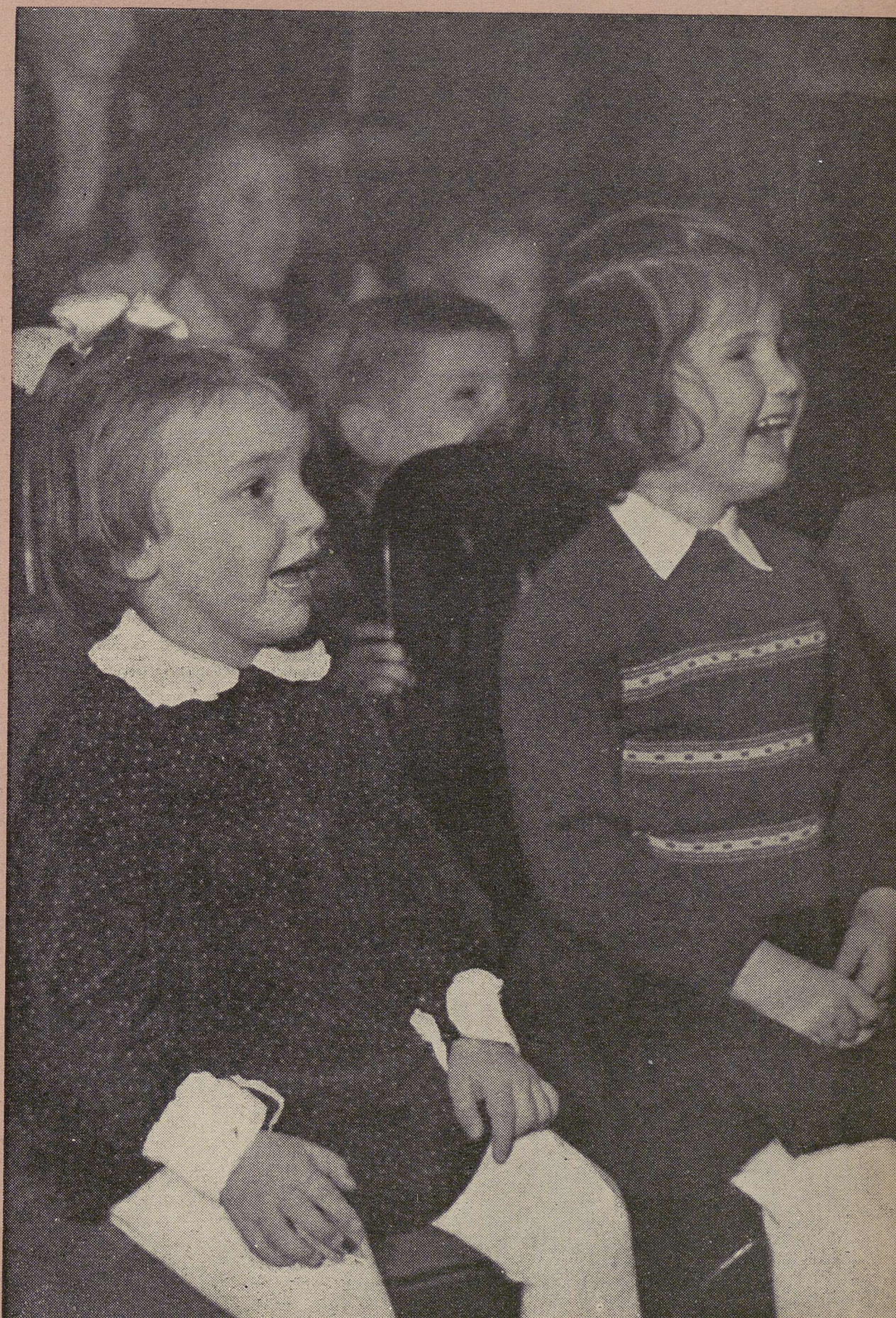

divadlo

číslo 3

OCHOVNICKÉ

ROČNÍK
V.
1959

PROVOLÁNÍ

ústřední komise lidové umělecké tvořivosti

při ministerstvu školství a kultury

ke svolání

celostátní konference

o lidové umělecké tvořivosti

XI. sjezd Komunistické strany Československa vytyčil smělý úkol, v době co nejkratší **dovršit výstavbu socialismu v naší vlasti.**

Tento historický úkol netýká se jen ekonomiky, ale zahrnuje i celou oblast kultury a osvěty. Již usnesení ÚV KSČ o dalším rozvoji a prohloubení ideové účinnosti osvětové práce z dubna 1958 zdůraznilo, že socialismu nelze dosáhnout bez vítězství socialistické ideologie ve vědomí převážné většiny našich pracujících. Dověršení socialistické výstavby v sobě zahrnuje i vyšší, kvalitativně nový stupeň duchovního, morálního a uměleckého rozvoje všech občanů.

Na červen tohoto roku se připravuje sjezd socialistické kultury, na němž představitelé našeho umění, vědy, školství a osvěty budou jednat společně s politickými a veřejnými pracovníky o uskutečnění dalších revolučních proměn v naší kultuře, vyplývajících z úkolů XI. sjezdu KSČ a z podnětů XXI. sjezdu KSSS. Sjezd socialistické kultury má přispět k dalšímu prohloubení socialistického charakteru naší kultury, ke zvýšení uměleckého mistrovství a k ještě těsnějšímu se-pětí umělců se životem a prací našich dělníků a rolníků, jejichž kulturní úroveň i umělecké ná-roky se neustále zvyšují.

Lidová umělecká tvořivost, jež se tak bouřlivě rozvinula po osvobození v r. 1945, se stala již ne-

odmyslitelnou součástí našeho umění a všeho kulturního a společenského života. Prokázala již mnohokrát, že zájmová tvůrčí práce na uměleckém díle má velký význam pro estetickou, morální i politickou výchovu, zejména pro výchovu naší mládeže. Dověršování socialistické výstavby klade nové úkoly i na lidovou uměleckou tvořivost jako významného činitele kulturní revoluce.

Proto ministerstvo školství a kultury v dohodě se všemi společenskými organizacemi a ústředními úřady, pečujícími o rozvoj lidové umělecké tvořivosti, uspořádá koncem dubna 1959

celostátní konferenci o lidové umělecké tvořivosti.

Tato konference, jež rozpracuje usnesení XI. sjezdu KSČ pro oblast lidové tvořivosti, představuje spolu s II. sjezdem československých skladatelů, konferencí spisovatelů, výtvarníků atd. významnou součást přípravy Sjezdu socialistické kultury.

Konference zhodnotí dosavadní vývoj lidové umělecké tvořivosti a její podíl na převýchově člověka v duchu socialismu. Dosavadní zkušenosti ukazují, že jsme ještě zdaleka nevyčerpali všechny možnosti dávat lidem radostnou a ušlechtilou zábavu i poučení a povznášet jejich vědomí k hrdosti,

že jsou budovateli socialistického zítřka. Konference má proto za úkol vyjasnit společenské poslání lidové umělecké tvořivosti, perspektivy jejího vývoje v nových společenských podmínkách a vytyčit konkrétní aktuální úkoly, směřující k jejímu dalšímu rozšíření, ke zvýšení její umělecké úrovně a ideové účinnosti.

Ústřední komise lidové umělecké tvořivosti při ministerstvu školství a kultury je přesvědčena, že tyto úkoly a řadu palčivých problémů, jež se v poslední době v této oblasti vyskytly, podaří se nejúčinněji vyřešit tehdy, bude-li se již v přípravě konference opírat o bohaté zkušenosti aktivních pracovníků lidové tvořivosti. Ústřední komise se proto obrací ke všem souborům a kroužkům, členům poradních sborů a komisí lidové tvořivosti, kulturním a osvětovým pracovníkům i funkcionářům společenských organizací a národních výborů se žádostí o účinnou spolupráci. **Ústřední komise předloží k diskusi**

obsáhlý materiál, který bude podkladem pro referát na celostátní konferenci. Tento materiál měly by projednat zejména všechny poradní sbory komise lidové umělecké tvořivosti.

Jednání v krajích a okresech měla by úzce navazovat na výsledky konferencí osvětových pracovníků i na závěry z projednání 3. materiálu ke IV. sjezdu JZD, jež postihují problémy kulturní a výchovné činnosti na úseku v současné době nejdůležitějším — na naší vesnici.

Ústřední komise, v níž jsou zastoupeny všechny organizace, podílející se na řízení a péči o rozvoj kulturní iniciativy pracujících, přikládá důkladné přípravě celostátní konference velký význam.

Shrnutí všech bohatých zkušeností dává nejlepší záruku, že naše soubory a kroužky stanou se uvědomělými bojovníky za splnění úkolů XI. sjezdu KSČ — za vybudování šťastného socialistického zítřka.

Materiál k diskusi bude rozeslán počátkem března r. 1959. Prostřednictvím poradních sborů měli by se s ním seznámit členové souborů a kroužků, jejichž připomínky, podněty a návrhy budou cenným příspěvkem k jednání poradních sborů a komisí. Již samo projednávání tohoto materiálu mělo by přispět k prohloubení ideové a metodické péče, které lze okamžitě, ještě před konferencí, uskutečňovat v rámci kraje či okresu a orgánech společenských organizací.

Projednávání materiálů se bude opírat o usnesení ÚV KSČ o dalším rozvoji a prohloubení ideové účinnosti osvětové práce, dále o výsledky III. sjezdu ČSM a usnesení předsednictva Ústřední rady odborů ze dne 16. prosince 1958 „O prohloubení kulturní výchovné práce v Revolučním odborovém hnutí“.

Hlubšímu osvětlení obecných otázek, obsažených v materiálu k diskusi, mohou sloužit dokumenty a zásadní články, které byly publikovány v poslední době. Upozorňujeme na některé z nich:

Usnesení předsednictva Ústřední rady odborů ze dne 24. 7. 1958 k celkovému hodnocení soutěže lidové umělecké tvořivosti v ROH 1956—58 (příloha časopisu Klub 8/1958).

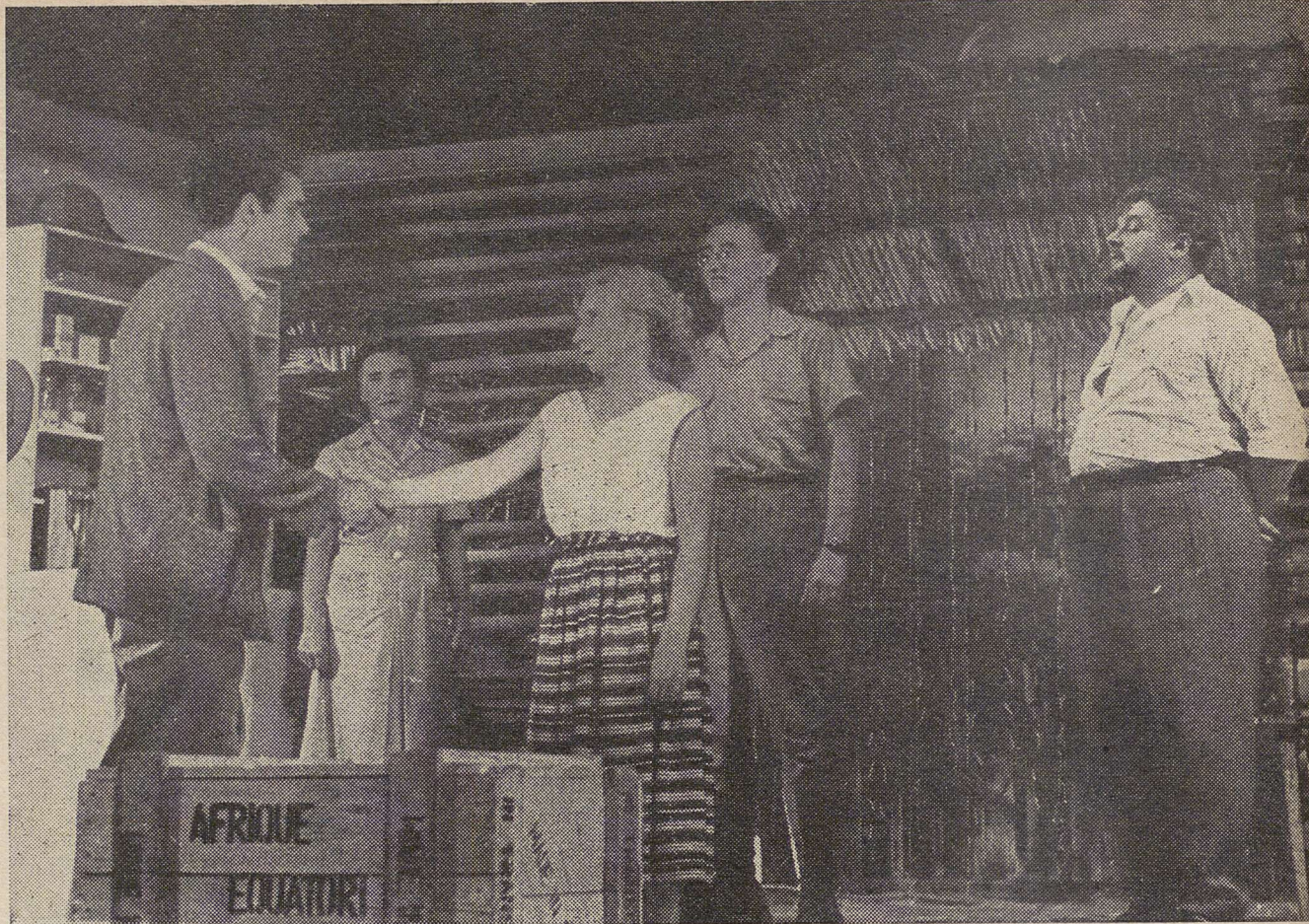
Úloha souborů a kroužků v naší lidové umělecké tvořivosti (Sborník statí pro osvětové pracovníky právě vycházející ve vydavatelství Orbis).

Jak je to s tzv. profesionalizací naší lidové umělecké tvořivosti? (Milan Bartoš, Lidová tvořivost č. 10, 11/1958.)

Od tradice k dnešku v práci souborů lidových písní a tanců (Sborník materiálů z odborného semináře, který se konal v Gottwaldově v červenci 1958, Orbis, leden 1959).

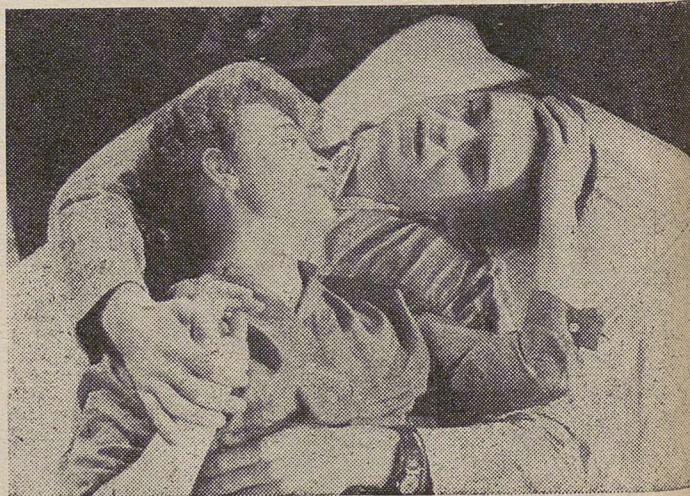
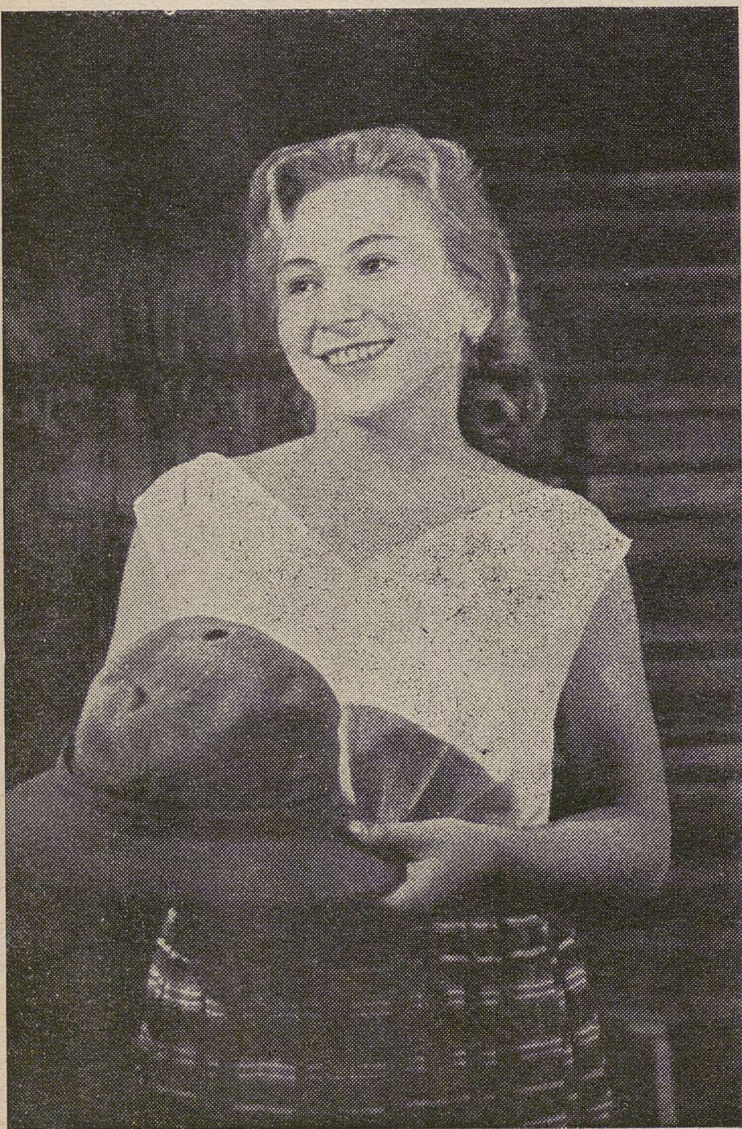
Celostátní konference bude navazovat na jednání tvůrčích konferencí v některých uměleckých oborech. Je to zejména tvůrčí konference o amatérské umělecké tvořivosti v oboru výtvarnictví a užitého umění (22.—23. listopadu 1958) a aktiv čs. kinoamatérů (29.—30. listopadu 1958), z nichž referáty a význačné diskusní příspěvky rozmnožuje postupně Ústřední dům lidové tvořivosti, a tvůrčí konferenci o tanečnosti v práci lidových souborů písní a tanců, které se uskuteční ve dnech 20. až 22. března 1959.

Připomínky k materiálu a další návrhy je třeba zaslat ministerstvu školství a kultury do 1. dubna 1959.

S O U B O R V R Ů S T U

Divadelní soubor ZK Slaviamotor Napajedla, který si dal do svého názvu jméno národního umělce Zdeňka Štěpánka, je souborem kategorie B Gottwaldovského kraje. Má mezi sebou vynikající organizátory (na duben připravuje už druhý festival), obětavé členy (zastihli jsme před zkouškou členky souboru, šijící kostýmy na připravovanou Aristofanovu *Lysistraté*) a schopné herce. Ti všichni vytvořili dobrý kolektiv, který v poslední době dosáhl inscenací Kohoutovy *Takové lásky* i pozoruhodného úspěchu uměleckého. Pracovníci Gottwaldovského kraje svorně označují napajedlovské ochotníky za soubor v růstu. Představujeme vám je v záběrech z inscenací hry Pavla Kohouta *Taková láska* a z dramatu Františka Kožíka *Přátelství*.

CESTA NEZARUBANÁ

Je ochotnické divadlo uměním — nebo pouhým diletantismem, tj. činností neuměleckou, netvůrčí? Pohlédneme-li na současný stav našeho ochotnického divadla na vesnici, nemůžeme na danou otázku odpovědět jednoznačně. Psali jsme a i v tomto čísle píšeme o vesnických souborech, z jejichž práce je radost, z jejichž představení stále více mizí prvky diletantismu a jsou nahrazovány cílevědomým tvůrčím úsilím a stále vyššími nároky dramaturgickými a inscenačními. A známe desítky vesnických souborů, jichž se bouřlivý vývoj našeho ochotnického hnutí v posledních desíti letech ani převratné změny společenské v podstatě nedotkly, které hrají stejné hry (i když méně brakových) a stejně špatně, jako se na vesnici hrávaly za první republiky. Přijedeš do takového souboru a mluvíš s ochotníky, snažíš se je přesvědčit o tom, že i divadlo je třeba hrát dnes jinak, lépe — a dostaneš odpověď: „My naše lidi nezměníme, ti se přijdou jen pobavit.“ A v podtýtu češ: My naše lidi nechceme změnit, do společenského věření vesnice nechceme zasahovat, sami se chceme divadlem jen bavit, nikoho nechceme předělávat — a vy nás také nepředěláte! — Základní stanovisko těchto lidí k ochotnické práci se pak projevuje v okrajovém, do minulosti zaměřeném a nic neříkajícím repertoáru, projevuje se však i v celém způsobu práce, v neznalosti rolí, špatné docházce, nedbalých zkouškách. Přitom sami ochotníci jsou s takovou prací plně spokojeni, lidem se to líbí, našincům to stačí — tak co po nás chcete? A v tom je ta největší bída — ne v samotném diletantismu, ale v tom, že se jím mnohé vesnické soubory spokojují, že se jim nechce dál.

Kde je hlavní hranice mezi diletantským a uměleckým projevem? V talentu, uvědoměle postaveném do služby společnosti. Máme stovky souborů na malých vesnicích. Talent je vzácné koření a sotva lze očekávat, že se v padesáti číslech vesnice najde deset vyhraněných hereckých talentů. Vyplývá z tohoto faktu, že naše ochotnické divadlo na vesnici musí hrát vždy jen roli diletantskou? Jen v případě, kdybychom se na talent dívali jako na neměnnou, strnulou, jednou provždy nezměnitelně danou veličinu. Ale to by byl pohled neodpovídající skutečnosti. Snad v každém člověku jsou jisté zárodky hereckého talentu. Záleží na jeho správném rozvíjení, na poctivé práci, která tyto zárodky posiluje nebo nechá ustrnout. Tak v oněch padesáti číslech vesnice nenajdeme deset vyhraněných hereckých talentů, ale najdeme tam deset lidí, kteří — budou-li správně vedeni — budou pracovat poctivě na rozvíjení třeba té jiskřičky talentu, jež je v nich. Budeme-li skromní a pokorní, budeme-li jim dávat úkoly úměrné nezkušeným a začátečnickým silám, vzniknou představení, jež ponесou nepochybně rysy diletantismu, ale také houževnaté práce a rozvíjení určité míry talentu. Když s nimi budeme pracovat léta, budou rysy diletantismu mizet a úkoly se poněmáhle stupňovat. Dají-li naši vesniční ochotníci celou tuto práci uvědoměle do služby společenského pokroku, přinese celá ochotnická práce na vesnici mnoho radosti lidem, kteří ji vykonávají, něčemu se naučí, nějak obohatí jejich vlastní život i celý společenský život vesnice. — Diletantismus a amatérský umělecký projev, to jsou dva póly, které v našem ochotnictví existovaly vždycky a asi vždycky budou existovat. Od jednoho pólu ke druhému je dlouhá cesta. Ochotnické divadlo má být činností uměleckou, tvůrčí. V našem současném ochotnickém divadle na vesnici je třeba nespokojovat se s diletantstvím, poctivou prací se dostávat od toho jednoho pólu stále dál a k tomu druhému se blížit.

Navštívili jsme vesnický soubor v Mikovicích na okrese Uherské Hradiště v Gottwaldovském kraji. Je jedním z těch, z nichž máme radost. Zkouší v malíčkém pokojíku na MNV a také jejich jeviště má rozměry miniaturní a musí se v hostinském sálku pro každé představení stavět. Mají vynikající repertoár, v němž nechybí současné hry, mají vzornou docházku na zkoušky (jednou se režisér o pár minut zpozdil — a celý soubor se mu schoval, už byli všichni pohromadě), všichni přímo hoří nadšením dělat dobré divadlo. Objevují nové, mladé lidi, rádi si spolu zajedou do krajských profesionálních divadel, doma pobesedují, zazpívají — společným úsilím proměňují svou vesnici v místo radostného společenského života. — Máme už takových vesnických souborů desítky. V jejich malé zkušebně a miniaturním sálku — tam někde začíná kulturní revoluce.

Je mnoho cest, jak pomáhat vesnickým ochotnickým souborům a tím plnit jeden z nejnaléhavějších úkolů, jež před nás staví usnesení ústředního výboru Komunistické strany Československa o dalším rozvoji a prohloubení ideové účinnosti osvětové práce. Neustálá péče okresních poradních sborů o vesnické soubory, trpělivé instruktáže, přesvědčování lidí — to je cesta, kterou úspěšně nastoupily poradní sbory například v Gottwaldovském kraji. O této cestě v čísle píšeme a dáváme ji za vzor. Jinou, stále ještě ne plně využitou cestou je pomoc našich nejvyspělejších souborů vesnici. Obrátili jsme se na několik desítek z nich a uveřejňujeme některé jejich podněty a zkušenosti.

JIRÍ BENEŠ

Divadlo na vsi

KONSTANTIN BIEBL

*V zahořklé hospodě doma na vsi
při pivě a v kouři
dělníci hráli královské role.*

*Lamači kamene s medvědí chůzí,
nezapřeš své tělo.*

*S korunou na hlavě, s žezlem v ruce,
nezapřeš svou duši.*

*Královským rukama, jež nikoho
nemilují,
jak pohladit svou královnu?*

*Jak zachovat důstojný klid,
když pro blaho trůnu musíš dát
popravit
své soudruhy?*

*Z jakých kovů je ulit hlas
královského rozkazu?*

*Jedno slovo jak zlatý dukát
v hrdle zní
a druhé je svírá smyčkou z provazu.*

*Jen ty, obávaný a ponížený,
kterému našli v kapse nůž
a v žaludku hlad,
jen ty, bratře, ke zdi postavený,
umíš dobře umírat.*

ROČNÍK V. — ČÍSLO 3

U NÁS VE SLUHÁCH

VÁŽENÍ SOUDRUZI,

Titl.

redakce časopisu

OCHOTNICKÉ
DIVADLO

V PRAZE

odpovídáme na váš dopis z 29. 12. minulého roku. Zamysleli jsme se nad ním a pak jej teprve s plným pochopením uvítali. Ano, je to velmi aktuální akce, která míří do samotného středu palčivého a současně tolik diskutovaného problému opodstatnění existence ochotnického divadla.

Otázku samu jasně a konkrétně zodpověděl nositel Řádu práce Rudolf Deyl st. ve vaší anketě v 11. čísle Ochotnického divadla: Úkol probuzení lásky k mateřštině a posílení národní hrdosti je splněn a otvírá se úkol nový — ulehčovat divadlům oblastním, věnovat péči hrám mladých dramatiků a přispívat tak k dotvoření českého dramatu. — Snažíme se tento úkol převést do vlastní praxe a působit v tomto směru i na soubory ve svém okolí. A tady jsme u jádra vaší otázky: jak to děláme?

Především vycházíme od zkvalitnění vlastního souboru. Ani se samotným talentem se nevystačí, natož s improvizací — je třeba se učit. Pro účast na školení mají však naši členové velmi těžké podmínky. Podstatná jejich část pracuje v pražských továrnách (značné procento na směny) a příhodné spojení s okresním městem v neděli, kdy bývají školení, neexistuje. Školení se tedy zúčastňuje vedoucí režisér souboru, který v ochotnickém divadle už pracuje 35 let, a celý soubor se školí přímo doma, pravidelně a trvale. Tomuto školení věnujeme úvodní půlhodinku každé zkoušky. Občas zajíždíme do profesionálních pražských divadel, ne však do těch, kam si členové zajedou ve slavnostních dnech sami. Volíme menší scény a současný repertoár, abychom viděli, co všechno se dá udělat na menším jevištním prostoru a abychom chápali lépe problematiku současné tvorby. Diskuse po takových zájezdech se neomezí na jeden večer. Součástí našeho ško-

lení jsou dále návštěvy profesionálů. Za své minulé úspěchy děkujeme převážně pomoci prof. Šulce z AMU, od něhož jsme musili z počátku spolknout nejednu hořkou, přehořkou pilulku, za níž jsme mu dodnes opravdu vděční. Zájezdy profesionálních herců byly nám vždycky školou nejlepší. Aby bylo jasno: Nikdy jsme je nezvali proto, abychom se vyvíhli před okolím nebo aby pan X. nebo paní Y. se mohli po léta chlubit svým partnerem z Národního divadla. Zvali jsme je vždy jako své učitele a vděčně vzpomínáme Eduarda Kohouta, Františka Filipovského, Karla Högra a dalších. Vzpomínáme dobrých rad, které nám dali, vzpomínáme na jejich jevištní techniku, kterou jsme viděli z bezprostřední blízkosti, ale hlavně vzpomínáme na odpovědnost, s níž přistupovali ke své roli i na malém vesnickém jevišti a na tu krásnou vlastnost, které říkáme pokora umělce. A tady jsme u jedné převelké naší bolesti, naší ochotnické přátelé... Pokora umělce — tohle není něco jen pro profesionály, to platí pro nás ochotníky dvojnásob. Kolik dobrých souborů bylo zabito zhoubným vředem primadonství!

Chtěli bychom zde říci to, co často říkáme svému okolí: Vy všichni místní Högrové, Štěpánkové, vy všechny místní Fabiánové a Medřické, zamyslete se dobře a alespoň sami sobě upřímně odpovězte, proč vlastně hrajete divadlo? Je to vrozená touha ztělesňovat všechny lidské osudy, lásky i nenávisti, tragédie i velké děje lidského rodu, přibližovat lidem velké ideje a varovat — nebo je to váš sebeobdiv, sebeláska, marnivé sobectví, které vás přivádí mezi nás? Jestli to druhé, nechte toho. Kazíte nám pověst a mezi nás rozhodně nepatříte! — V tomto duchu je formulován jeden z prvních článků našeho vnitřního souborového řádu. V tomto duchu nejsou také hlavní role vyhrazeny několika jedincům, ale objevují se v nich vždy noví lidé (podivili se tomu například pořadatelé divadelních červenců v Lysé n. L., kde jsme vystupovali již v osmi ročnících).

S otázkou primadonství souvisí i druhá podstatná skutečnost, kterou se rovněž snažíme vštípit našemu okolí: dramaturgie. Nechtěli bychom počítat soubory, které zabíjejí vlastní (často nemalé) možnosti jen tím, že vlivný člen nebo členka si chtějí zahrát tu či onu roli. A není jistě bez zájmovosti, že se tyto vlivné primadony pravidelně neucházejí o čest vytvořit profesora Poležajeva nebo Annu proletářku, ale převážně efektní postavy nejobtížnější klasiky (kde soubor zdaleka nestačí) nebo problematicky efektní role okrajového repertoáru.

Doba, kdy vesnice byla ochotna přijímat jen hru ze svého prostředí, je dávno ta tam. Film, rozhlas a televize provedly na tomto poli dokonalou revoluci. Z vlastní praxe víme, že vesničtí diváci vděčně přijali Sofoklova Krále Oidipa — nejen kvůli hostujícímu Eduardu Kohoutovi. Dnes můžeme systematicky dobře vychovávanému vesnickému

Sofokles: Oidipus král

publiku hrát nejrozličnější hry — jen když jsou dobré. Prvořadou naší povinností je však vychovávat diváka k dobrému chápání her se současnou tematikou, k nimž má dosud část publika nedůvěru. Nikdy ovšem při volbě hry neříkáme: „Na to by nám lidé nepřišli!“ — protože jsme přesvědčeni, že to je věta jen pohodlných souborů. Lidé přijdou, jen když budou mít jistotu, že uvidí poctivě udělané divadlo. Přijdou, i kdyby byl nad vesnicí celý les televizních antén, jak tomu bude brzy u nás. Chápeme své dramaturgické úkoly asi takto: Trvale, promyšleně a soustavně zakotvovat současnou tvorbu na jevišti, zachovat si úctu ke klasice a jen občas vyjmout některou její hru jako klenot a věnovat jí tu největší péči. — Populárně řečeno: Nesekat Furianty, Maryši, Strakonické dudáky atd. jako na běžícím pásu v mylném domnění, že s tím není moc práce. Jednu takovou Lucernu jsme nedávno viděli a hlava se nám točí ještě dnes.

Samozřejmě děláme zájezdy po dobré premiéře hry na vlastním jevišti. Nejraději jezdíme tam, kde soubor vůbec není a ještě raději tam, kde spí. Podařilo se nám vyburcovat soubor v Měšicích u Prahy, nepřímě soubor v Mratíně a současně se o to pokoušíme v Zelenči. Při všech svých zájezdech se pokoušíme přesvědčit obecnost, veřejné pracovníky a místní spící ochotníky, že naše ochotnické divadlo je živé, že má před sebou velikou budoucnost. Stále však narážíme na překážku tvrdou jako žula, a tou překážkou jsou — někteří vesničtí ochotníci, ty rozbujelé květy lokálního patriotismu, obehnavší vlastní píseček vysokou zdí. Tak se stává, že náš soubor, který za 30 let svého trvání hostoval v desítkách měst a vesnic i za hranicemi Pražského kraje, soubor, který jako první české divadlo vůbec přijel již v červenci 1945 do Chomutova s Jiráskovým Gerem a Gogolovou Ženitbou — dosud pohostinsky nevystoupil v sousední obci, vzdálené jeden kilometr. A přece je v té obci výborné obecnost, které nás několikrát žádalo o zájezd, i někteří velmi dobří ochotníci, těžce nesoucí, že jejich vlastní soubor tak dlouho spí. Ale je tam také několik jednotlivců, kteří se dodnes řídí kocourkovskou zásadou: Když ne já — tak nikdo! A nic nepomáhají naše stále opakované návrhy na výměnu představení. — V prosinci jsme měli zajet s Bouří do jiné velké obce okresu, honosící se krásným kulturním domem. Zájezd byl odřeknut, protože se mu vzepřeli místní ochotníci (předtím celý rok nehráli) s voláním: „Když sem pustíte Sluhy, nebudeme hrát!“ A honem se dali do studia sami. Tak vidíte, i jako strašáci můžete pomáhat jiným souborům a povzbudit je k činnosti — alespoň něco!

Jak naproti tomu potěší postoj kulturních pracovníků a ochotníků v Zelenči, kde jsme byli při svém posledním zájezdu přijati s neobyčejnou pozorností, kde náš úspěch byl i jejich úspěchem a odkud jsme právě v těchto dnech dostali kladné zhodnocení naší kulturní pomoci jejich obci. Na zhodnocení se podílela nejen místní osvětová beseda, ale i rada MNV.

Ještě jak pomáháme ve vlastní obci. Donedávna nikdo z nás nebyl ve větší míře veřejně činný. Dnes máme ve svých řadách 3 členy MNV, z toho 2 členy rady MNV, 5 členů komisi MNV, 1 členku ONV, předsedu místní odbočky SČSP, členku okresního předsednictva tělovýchovy, funkcionáře Svazu požární ochrany a ČSM. Ve svých funkcích pracují všichni dobře, tak jak jsou dobří ochotníci zvyklí. Pro letošní rok připravujeme zřízení zvláštního poradního sboru, složeného ze všech složek NF v obci, především JZD. Zde se budeme radit především o svém repertoáru, protože hrajeme pro pracující naší obce a ne pro sebe a chceme pro ně hrát to nejpotřebnější z nejlepšího. Tento návrh byl již schválen v radě MNV, odkud byla přislíbena plná pomoc.

Většinu zkoušek konáme v bytě režiséra, protože naše šatna je soukromým bytem majitelů budovy, kde je jeviště. Zatím společně s MNV marně sháníme prostředky na zakoupení této budovy, z níž by se dal vybudovat kulturní

V. K. Klicpera: Divotvorný klobouk. Pohostinské vystoupení Františka Filipovského

dům. Stačilo by nám 10 procent té podpory, kterou dostávají naši přátelé z celé řady závodních klubů a přesto nevykazují takovou činnost, jakou můžeme vykázat my. Máme na mysli podporu hmotnou, protože morální pomoc máme od našeho MNV opravdu vzornou.

Nakonec přikládáme konkrétní návrhy, jejichž uskutečnění by dle našeho soudu podstatně pomohlo rozvoji vesnického ochotnického divadla:

1. Organizačně podchytit ochotnické herce a zavést základní zkoušky herecké způsobilosti. Odstranit současný stav, který se v nejednom souboru podobá kategorii příchozích v atletických nebo cyklistických závodech a připustit k aktivní divadelní činnosti jen osoby, které prokáží, že absolvovali nebo absolvuji základní divadelní školení.

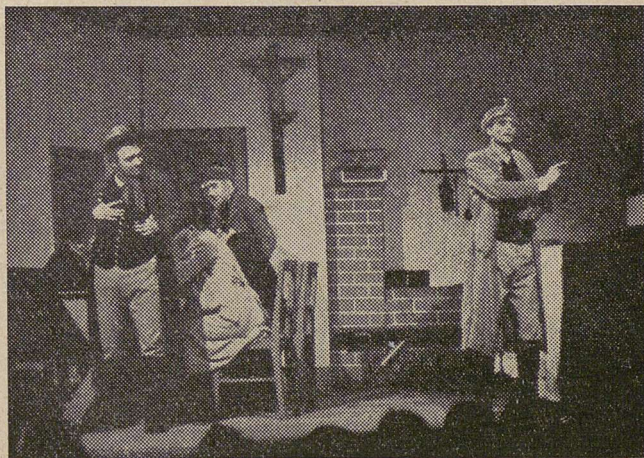
2. Zřídit odbornou poradnu při DILIA. Za dosavadního stavu se neinformovaný vesnický režisér v prodejně nedozví tolik, kolik by chtěl. Poradna by mohla fungovat třeba jen dvakrát týdně, ale pravidelně.

3. Okresní domy osvěty by měly utvořit dvojice vesnických souborů, které by si vzájemně povinně vyměňovaly představení, ovšem bez omezení dobrovolných výměn dalších.

Vážení soudruzi, děkujeme vám za pozornost, kterou jste tomuto dopisu věnovali. Co s ním, to ponecháváme vám.

Srdečně vás zdravíme

DRAMATICKÉ SDRUŽENÍ VE SLUHÁCH,
p. MRATÍN, OKRES BRANDÝS n. L.

L. Stroupežnický: Naši furianty. —
Všechny záběry z práce souboru OB Sluhy

JAK POMÁHÁME VESNICI?

ZK ZÁVODU PRVNÍ PĚTILETKY, ŠUMPERK

Na vesnici zajíždí náš soubor i jeho členové jako instruktoři už 10 let, ať to byl soubor zapojený do SSD nebo nyní do ZPP (Závod první pětiletky). Vždyť, kde více toho bylo třeba než v našem pohraničním okrese, zvláště v jeho nejsevernější části, osídlené jinonárodním obyvatelstvem. Po roce 1945 bylo v těchto obcích ochotnické představení jediným kulturním podnikem, na který se celá vesnice opravdu těšila. Přijeli jsme například do obce v domnění, že budeme hrát na jevišti — a bylo tam pódium a dva sloupy s prapory. Ale hrálo se, a hrálo se poctivě za aktivní účasti vděčného publika, které pomáhalo o přestávkách přestavovat „scénu“.

Repertoár byl různý a samozřejmě různě obecněstvem přijímán. Tak například Šrámkovo Léto bylo přijato s daleko větším pochopením v obci Horní Libině než v okresním městě Šumperku. Velký ohlas mělo (20 repríz) Začínáme žít, Boženka přijede (10), Revisor (20), Čaj u pana senátora (8), Malajská romance (5), Dobrá píseň (5) a v poslední době i Zákłady na pisku. Prostě každá dobrá hra — poctivě nastudovaná — je přijímána s pochopením a kvitována s povděkem. Nejednou probudilo naše představení místní ochotníky k činnosti. Pěkné vzpomínky máme na obec Slavoňov, kde jsme otvírali kulturní dům JZD hrou A. Kornejčuka Makar Dubrava. Až do Zlatých Hor (polské hranice) jsme zajeli s Kutnohorskými havíři.

Za pomoci okresního poradního sboru konáme instruktáže vesnických souborů. Máme patronát nad ochotníky v Bratrušově, v Eternitu-Šumperk a Hrabenově (vedoucí našeho souboru

je v této obci aktivistou). S několika členy navštívíme zkoušku venkovského souboru a ukážeme jim, jak my zkoušíme. Není to nějaká paráda, nýbrž skutečná zkouška, studujeme právě ta místa, která jsou pro nás problémem, a řešíme je společně s místními ochotníky. Tak si konkrétně uvědomují vážnost a odpovědnost ochotnické práce. Většina je překvapena již tím, že se o zkouškách (postavných) pracuje bez náповědy. Ukážeme jim, jak si má vést režisér deník, zdůrazníme nutnost jeho přípravy na každou zkoušku. Bez ní se režisér stává hříčkou v rukou herců a ztrácí autoritu.

Pěkným příkladem získání souboru je vyspělý soubor v Horní Libině, který zásadně odmítal naši dobře míněnou pomoc. „My vás nepotřebujeme, stačíme si sami...“ Dlouhé debaty a přesvědčování našly však odezvu i u tohoto souboru a tak na jednom okresním aktivu se Horní Libina zúčastnila přímo masově. Předváděli jsme ukázkou z nácviku Šrámkova Léta. Pracovali jsme tak, jako kdyby tam nebylo posluchačů — byla to právě scéna se Stázou — a to rozhodlo. Poznali, že jen poctivá práce a snaha všech herců vykazuje dobré výsledky. Začali pracovat tak, jak jsme jim poradili. A jejich Platon Krečet byl pro nás radostným překvapením. Od těch dob jsme dobrými přáteli a dva členové jejich souboru zasedají v okresním poradním sboru. — Podobně se to opakovalo i v souboru Eternit (Eternitové závody). I ti byli překvapeni bezpečným ovládnutím textu a tím, že se zkoušelo v takovém obleku, jaký hra vyžadovala (dlouhé sukně, vysoké podpatky). Po naší zkoušce nás pozvali k nim. Byli jsme velmi překvapeni. Jestliže zkoušeli dříve v pracovních úborech (zkoušelo se v závodech a byli připraveni na noční směnu), nyní se přizpůsobili ústrojem požadavkům hry. I znalost textu se podstatně zlepšila. Jejich premiéru zhlédl celý náš soubor a srdečně jsme s nimi po představení pobesedovali. Ta tam byla nedůvěra ke „kanónům“. Kritiku přijali tak, jak se na uvědomělé ochotníky sluší a patří.

Co nám brání v širším rozvíjení této činnosti? Nedostatek dopravních prostředků. Kam to jde, jedeme vlakem nebo na kole. Tak se stane, že jedeme s M. Kranichovou, matkou čtyř dětí, večer ve sněhové vánici do Studének poradit jim s Domem u doktorů. Návrat — až to skončí. A na vsi se zkouší třeba do půlnoci. Ale na překážku je i malá ochota členů poradního sboru. Každý má na sobotu a na neděli určitý plán, který „musí“ splnit, ale plán určený OPS se splnit „nemusí“. — Mnoho vesnických souborů žije po staru a hraje si tak nějak pro sebe. Nepřejí si naší pomoci. Až poznají naši snahu (při návštěvě pomůžeme s lícením, scénou), potom je získáváme, ale to trvá mnohdy dlouho. Na překážku je také malý zájem vedení závodu i kulturních referentů o práci

jejich souboru (příklad: Členka souboru prodala na představení mimo závod 75 vstupenek — závod celkem 60).

Navrhujeme:

1. Obsadit domy osvěty i vedoucí závodních klubů schopnými a hlavně iniciativními pracovníky.

2. Zapojit do práce s ochotníky členy MNV a ONV — máme na mysli osobní styk s ochotníky (přesvědčování o závažnosti ochotnické práce a získávání členů).

3. Přesvědčit vesnickou inteligenci (i ze závodů), že mají společné úkoly s učiteli.

4. Vyškolení vedoucích souborů tak, aby nám pomohli vést členy souboru k odpovědné práci a k přijímání kritiky (když to nedovede vedoucí — jak to má umět soubor).

Okresní poradní sbor v Šumperku provede za pomoci místního KOD J. Wolkra dvouměsíční praktické školení venkovských režisérů a členů souborů. Nacvičí s nimi Stanislavovu hru Návštěva nepřichází, uvede ji jako premiéru počátkem dubna v Šumperku a bude s ní zajíždět do okolí. Hra řeší problematiku JZD a chceme na ní ukázat, že dobře nastudovanou hru přijme obecnost právě s takovým zájmem, jako každou jinou hodnotnou hru.

Závěrem chceme vás ujistit, že jedeme rádi za vesnickými soubory. Vždyť mnohý městský soubor se musí učit od venkovských té pravé ochotnické práci, kterou dělají s láskou a obětavostí po svém těžkém denním zaměstnání.

Josef Pasovský

JITŘENKA LITVÍNŮV

Náš divadelní kroužek „Jitřenka“ (ZK BENAR 11) slavil v roce 1958 45 let trvání. V posledních letech svoji práci přenesl hlavně na vesnici, kam pravidelně zajíždí se svým repertoárem. V uplynulém roce nastudoval náš soubor 3 hry pro dospělé. Detektivní hru Bohumíra Polácha Vrah jsem já, Maxima Gorkého Vassu Železnovovu a Molièrův Amfytion (Božské milování). Náš odbor mladých nastudoval pohádku J. Švestky Mluvící prsten. Hra Vrah jsem já byla velmi úspěšně sehrána celkem 8krát, z toho 7krát na naší vesnici. Abychom ušetřili za přepravu kulís, spojíme dvě představení, odpoledne sehraje soubor mladých pohádku pro malé, ale opravdu vděčné obecenstvo, a večer hrajeme pro dospělé. Velmi často hraje soubor za těžkých podmínek, kdy se musí stále vyrovnávat s různými technickými problémy na vesnických jevištích. Například v Brandově při představení vánice zanášela sněh až na jeviště. Ale všichni rádi přinášíme i oběti při pohledu do rozzářených a dychtivých očí jak dětí, tak dospělých. A není nic divného, když po představení, jako tomu bylo v Brandově, Horním Jitříně, u vojáků vnitřní stráž, na dole Kolumbus a jinde, dožaduje se obecenstvo, abychom při nastudování nové hry na ně nezapomněli. V poslední době studuje náš soubor hru Antonína Hirsche Jenom na lékařský předpis a soubor mladých pohádku Zdeňky Horynové Zkoušky čerta Belínka. Obě ty-

H. Balzac: Plukovník Chabert. Sochovův záběr z inscenace OB Železný Brod

to hry jsou přihlášeny do soutěže. Věříme, že naše spolupráce s vesnickým obecním spolkem se ještě více zlepší a upevní. Výbor závodního klubu ocenil naši práci a umožnil nám zdarma dvoudenní pobyt v Praze, kde jsme zhlédli opravdu krásné představení v Divadle čs. armády K domovu se dívej, anděle. Dodalo nám to další chuti v naší práci.

DŮM OSVĚTY J. K. TYLA V KUTNÉ HOŘE

Náš soubor existuje od roku 1954. Do skupiny souborů C Pražského kraje byl zařazen v roce 1956. Již od počátku svého vzniku kladl si jako jeden z plánovaných úkolů i zájezdovou činnost na vesnici. Soubor se proto snaží s každým představením, nacvičeným a sehraným v Kutné Hoře, uskutečnit několik zájezdů do venkovských míst okresu. Po představeních bývají konány pravidelně besedy s místními ochotníky, které slouží jednak k vzájemnému poznání, jednak k výměně zkušeností. Na některých místech bylo navázáno s tamními ochotníky opravdu srdečné přátelství a soudruzi z vesnických souborů si pak sami vyžadují naše zájezdy. Tak například po úspěšné a přátelské besedě v Čestíně sehráli jsme zde i své soutěžní představení před krajskou porotou. Pomoc naší vesnici při socializaci a plnění plánovaných úkolů uskutečňuje soubor zvláště v letních měsících v období žni, kdy zájždí s připravenou estrádou do jednotlivých obcí podle plánu zemědělského odboru rady ONV. Například o žni v roce 1957 vystupoval soubor se svým estrádním programem ve všech obcích, jimž byl předáván Rudý prapor. Naši režiséři zájždí jako členové okresního poradního sboru mezi venkovské soubory a jsou jim nápomocni při sestavování jejich dramaturgických plánů i nácviku jednotlivých her. Většina členů souboru se mimo to aktivně podílí na všech zemědělských brigádách a činně se zúčastnila též předsvědčovacích akcí ke vstupu do JZD.

STÁTNÍ BANKA ZNOJMO

Odpovídáme na vaši výzvu. Náš soubor, který uvedl s úspěchem Tylova Strakonického dudáka ve Svitavách v loňské soutěži, se rozhodl, že nastuduje hru Karla Stanislava Návštěva nepřichází. Chceme s touto hrou navštívit okolní vesnice, hlavně v místech, kde je místní osvětová beseda, a pohovořit si s tamními ochotníky. Jako v minulém roce, tak i letos naše estrádní skupina navštíví některá JZD na okrese u příležitosti doplatků. Chceme tím částečně pomoci plnit tak veliký politický úkol, jakým je posílení ochotnického hnutí na vesnici.

DIVADELNÍ SOUBOR TYL OSVĚTOVÉ BESEDY V LOMNICI n. POP.

Zájždíme na vesnice s divadelními hrami, jež jsou zpravidla hodnotnější než by si tam vybrali sami a jsou o něco lépe provedeny než by to sami

dokázali. Tak například v přítomné době jedeme sehrát Blažkovu hru Třetí přání do Košťálova.

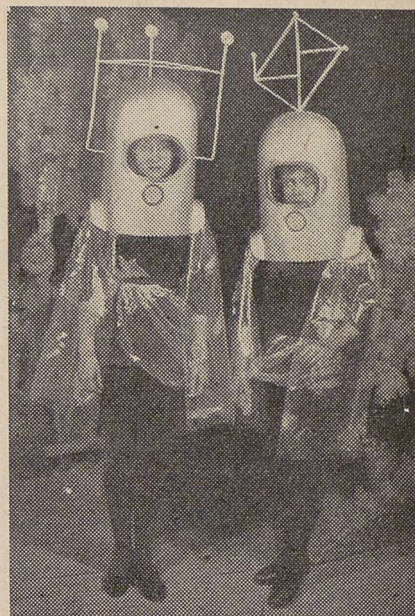
Dříve jsme zájžděli do okolních vesnic častěji. Do Libuně, Kněžnic, Tatobit, Kyjů. (Tam do divadla v přírodě i se hrou pro děti.) Vypomáháme si vzájemně i herci (s Novou Vsí, Kyjemi, Slanou). Naši členové podílejí se na estrádních výstupech pro JZD v Cidlině. Půjčujeme divadelní knížky, kostýmy i kulisy okolním vesnickým souborům (do Holenic, Nové Vsi, Kyjů a Stružince). Jmenujeme vesnice jen v nejbližším okolí. Zájžděli jsme i do vzdálenějších vesnic v celém Podkrkonoší. Nemluvíme o zájezdech do okolních měst.

Naše zkušenosti ukazují, že rozvoj divadelního ochotnictví na vesnici se po naší pomoci nedostavuje. Kulturní vypěstlost vesnice sice stoupá, přesto však, anebo právě proto, sami nehrají. Některé vesnice, kde se dříve hrávalo, spokojují se tím, že si několikrát do roka pozvou soubory z okolních měst a samy nedělají nic. Tento druh pomoci tedy k rozvoji ochotnického divadelnictví na vesnici nevede. Pomohlo by jedině vyslat tam režiséra-organizátora, který by tam vyhledal lidi, rozděl jim úlohy a dojížděl tam na zkoušky. Bohužel neoplýváme režiséry, ba ani herci. Hrajeme méně než dříve. Potřebujeme také pomoc. Poskytuje nám ji Severočeské divadlo z Liberce, které sem často zveme, abychom poněkud zamaskovali úbytek naší mouchoucnosti.

Pomoc, kterou jsme se zprůdu poculubili, není dostatečná, aby udržela nebo prohloubila činnost vesnických divadelních souborů. Přesto je nám nemožné tuto pomoc rozšířit, neboť se nám nedostává sil ani k tomu, udržet svou vlastní činnost v dřívějším rozsahu. A tuto činnost na vlastním úhru považujeme za přednější. Sami jsme jen větší vesnici. I my tu máme JZD se všemi jeho problémy. Rozdíl mezi městem a vesnicí se stírá. Kulturní úroveň vesničanů prudce stoupá. Autobusy udělaly i z odlehklých vesnic předměstí měst. Vesničané mají možnost navštěvovat filmy a divadla v městech. — Autobusy rozvážející po 22. hodině druhou pracovní směnu, dovezou je domů. A ti zemědělci, kteří nikam nejezdili, poněvadž jejich večerní práce v chlévech pozdě končily, pozvedají nyní svou kulturní úroveň u televizorů a stávají se poučenější o vrcholných kulturních událostech než ochotník ve městě, který stráví večery dvou měsíců ve zkouškách na jednu hru.

Takovýmto směrem dává se tedy kulturní vývoj na vesnici. Je to směr, který je v souladu s rozvíjející se technikou, je to směr správný a bylo by směšné stavět se mu na odpor a nutit vesnici, aby si hrála divadla jako v době obrozené. Kultura se na vesnici rozvíjí a bude stále rychleji dohánět svou dřívější zaostalost. Rozdíl mezi městem a vesnicí se setře v každém ohledu, zejména až zemědělská výroba se postaví na průmyslovou úroveň. Ten výhled je reálný a je nutno již nyní s ním počítat.

Za směrodatný pro nás považujeme

Dva andělé vystupují. Záběr O. Horského z představení pražského souboru „Palacký“

tento pokyn v usnesení ústředního výboru KSČ: „Daleko více než dosud se musí i malá města stát kulturními středisky nejbližšího okolí, v nichž se bude osvětová práce rozvíjet v duchu pokrokových regionálních tradic a bude vzorem osvětovým pracovníkům na vesnici.“

Se stoupající kulturní úrovní stoupá přirozeně i náročnost obecního. Nenávratně minuly doby, kdy se vesničané dobře bavili, když se ochotník na jevišti natřásl, pokrúcoval i pitvořil a hlediště se radovalo, jakou Františk Závěských dovedl dělat legraci. Už i profesionální oblastní soubory musí se vypínat k dobrým výkonům, aby měly na následující zájezd zase návštěvu. Proto i práce ochotníků stává se stále obtížnější. Za těchto okolností není pravděpodobné, že by se v každé vesnici, kde se dříve hrávalo, mohl vydupat ochotnický soubor, který by uspokojil nároky svého obecního. Ochotnické divadelní soubory udrží se jen tam, kde pro to budou příznivé podmínky. Nebude to ani ve všech malých městech, jak se už nyní ukazuje. Města jako střediska kultury pro svou oblast budou se podle svých podmínek specializovat na různá odvětví kultury. Bude to částečně i podle zmíněných regionálních tradic. Například v jednom městě se bude udržovat soubor pívecký, jenž bude na té výši, že obecnost bude o to stát, aby si ho poslechlo. V jiném městě bude vynikající taneční soubor. Jinde velký symfonický orchestr udělá ze svého města středisko hudební. A tak podobně i v ostatních kulturních odvětvích. Každá vesnice bude zajisté i nadále mít obětavého knihovníka, ale náročnější čtenář vypůjčí si exkluzivnější četbu v městské knihovně, která mu bude na dosah ruky.

Máme tedy za to, že naše pomoc vesnici nesmí se dít na újmu naší činnosti ve městě, a že musíme usilovat

Molière: Amfitryon. Soubor ZK Benar Litvínov, na snímku A. Zrnčíka H. Řihová (Noc)

o to, abychom se stali ochotnickým střediskem pro naši oblast a snažili se udržet příznivé podmínky, které jsme vytvořili dosavadní činností.

J. Konopář

DRAMATICKÝ KROUŽEK ZÁV. KLUBU ČS. ST. LÁZNÍ „DIVADLO LIDOVÉ TVORBY“, MARIÁNSKÉ LÁZNĚ

Náš soubor s vlastními inscenacemi se nemůže dosti dobře podílet na zájezdové činnosti na vesnici. Konáme totiž svá představení v Městském divadle N. V. Gogola v Mariánských Lázních, které má značně veliké jeviště. Scény musí být tedy uzpůsobeny rozměrům jeviště. Kdyby měly být ještě pořizovány zvláštní scény a výpravy přiměřené rozměrům venkovských jevišť, vyžadovalo by to značných finančních nákladů, které by nebyly úměrné a zatěžovaly by ještě více náš závodní klub. Přesto jsme však v dřívější době provedli určitý počet zájezdů s hrami, které si nevyžadovaly žádných větších a náročnějších scén a výprav.

Naši členové však loni utvořili estrádní skupinu (3—4člennou), která zajížděla na vesnice, a to i na nejvzdálenější, kde často za velmi primitivního a nouzového vybavení sálu, pódia, jeviště předváděla svůj pořad, nazvaný Pro každého něco. Byly to v první části monology a dialogy z různých divadelních her, satirické výstupy, skeče, písničky (bez doprovodu — když nebyl k dispozici klavír) a hrane anekdoty. Pořád se všude setkával se srdečným ohlasem pro svou pestrost a všestrannost. Zaujal třeba monologem Mošny z Průchových „Hrdinů okamžiku“, nebo Frankovského z téže knihy, či monologem vodníka Ivana z Lucerny apod.

Kromě toho další 3 z našich členů utvořili skupinku, se kterou předvádějí vlastní výtvoř, vesměs satiricky za-

měřené, a to buď na estrádách v místě, na různých schůzích, aktivech apod., ale hlavně pak ve vysílání mariánskolázeňského rozhlasu po drátě, v němž jsou pro naše město vyhrazeny čtvrthodinky vždy v pondělí a pátek. Tento pořad je uváděn pod jménem „Bublinky z Křížovky“ a je velmi populární.

A nakonec 5 z našich členů — starších a zkušených, jsou instruktory PS DO a každý z nich má přiděleny nejméně 2 vesnické soubory. Zde provádějí instruktáž nejméně 4krát v měsíci, a to výběrem her, radou i pomocí při práci vesnického režiséra, pomocí při líčení o premiérách i reprízách apod. O své práci pravidelně informují DO ve schůzích instruktorského sboru.

DIVADELNÍ SOUBOR DOMU OSVĚTY, ČASLAV

Členové našeho souboru jezdí do vesnických kroužků jako instruktory. Máme zatím méně kroužků, které si pomoc vyžadují, a tak zajíždíme podle plánu okresní poradny na zkoušky, i když jsme nebyli pozváni. Členové souboru provedli v kroužcích dramaturgické besedy — také ovšem organizované poradnou LUT. Členové souboru pracují v posudkové komisi. Jezdí na vyžádání, i bez pozvání. Také v našem okrese přijímají pomoc v kroužcích (ať instruktora nebo komise) různým způsobem. Někde jsou vděční, potěšení, jinde chladní a přezíraví, někde se urazí a někde si vůbec nepřejí ani rady, ani hodnocení. Máme i takový soubor, že se dovede šikovně vyhnout návštěvě instruktora a komise přítelem a představení, které bylo již týden „tajně“ odehráno — žádost sice podána, ale s jiným termínem. Režisér prý „nesnese“, aby mu do toho „někdo“ mluvil.

Pořádali jsme celookresní školení o režii, o práci herce, o scénografii a o jevištní řeči. Lektory skvělí (členové Realistického divadla) — a zájem? Na 50 %. A ještě hlavně u těch, kteří by to ani tolik nepotřebovali, jako ti druzí. — Pořádali jsme kurs líčení, protože jsme jednak viděli nemožné poměry v souborech a projevil se o ně zájem. Výsledek? Asi jako u školení. — Nabídlí jsme kroužkům pomoc ve formě školení o scénografii na malém jevišti přímo v obci, kde kroužek pracuje. Uskutečněno na třech místech. — Jinak pomáhá náš soubor půjčováním kulís, rekvizit i kostýmů, kterých máme ovšem poskrovnu. Bohatá knihovna našeho souboru slouží všem vesnickým kroužkům, které by však mnohdy měly mít větší smysl pro pořádek.

A konečně zajíždíme na vesnice hrát. Účelem našich zájezdů je dát příklad, povzbudit, pohnout k činnosti. Volili jsme různé formy — veselohru současnou i klasickou, drama, hru se zpěvy, i estrádní pořad. Nejlepší zkušenost jsme získali, když jsme volili hru z dnešní vesnice (například Stanislav — „Návštěva nepřichází“). Byla dobře přijata diváky a zároveň jsme ukázali kroužkům, že současné hry lze úspěšně hrát. Musíme však konstatovat, že zájezdová činnost naruš-

je práci souboru. Ztrácí se mnoho času, dochází k onemocnění členů souboru a po několikátém představení k únavě. Nakládat, skládat, stěhovat, stavět scénu, líčit se, hrát a zase bourat, nakládat a skládat. A to dělají muži i ženy bez rozdílu. A uvážíme-li, že se začne hned po zaměstnání po 16. hodině a přijedeme domů v půlnoci i později, tak to nelze mnohokrát opakovat. Na podzim 1958 jsme pracovali ve dvou skupinách a také se stalo, že obě jely ve stejný večer na zájezd. A nejezdí se vždycky autobusem. Máme skromnější prostředky. Když jsme dělali v prosinci hodnocení vlastní činnosti, rozhodli jsme se hrát doma na velkém jevišti, dobře vybaveném (v kamenném divadle), abychom mohli hry co nejlépe vypravit. Ať zase návštěvníci z vesnic přijedou za námi. Autobusové spojení je dobré a jinak si mohou snadno osvětové besedy spolu s JZD zajistit lacinou hromadnou přepravu ČSAD. Rozhodně se snáze vypraví návštěvník do našeho divadla než celé představení na vesnici. Zvláště když na to nejsme dopraveně, personálně ani technicky vybaveni. Jistě i v jiných souborech mají ty zkušenosti, že herci na zájezdu — než začne představení — jsou již unaveni. Mají za sebou 8 hodin práce (některý směnu od 6 hodin ráno), přepravu scény a její postavení a pak mají podat dobrý výkon! A přistoupí-li k tomu zklamání ze slabé návštěvy, nemůžeme se divit, že vedoucí souboru, i když vidí klady zájezdů na vesnici, musí vidět také zápory a při všem nezapomínat na zdraví členů souboru. Vždyť to není jejich zaměstnání. Profesionální soubory pracují a zajíždějí za zcela jiných podmínek a ještě jim dělá zájezdová činnost potíže. Některé ji omezují na nejnужnější míru.

V závěru bych si chtěl postěžovat na situaci vůbec. Jsme městský soubor se 118letou tradicí. Pracujeme stále, ale zájem o ochotnické divadlo silně poklesl. Když to není atraktivní hra, pak po dlouhém studiu se zahrají nejvýše dvě představení. (Tak jsme například dopadli s hrami Naši furianti, Greta Normanová, Němci, Kulička, Valčík Titanu.) Jen hry pro mládež dosahují čtyř až pěti představení. Nestačí jen divadlo dobře hrát, ale musí být velmi vynalézavá dramaturgie. Ať už jsou názory jakékoli, musí se umět soutěžit s velmi dobrými představeními profesionální scény, která k nám pravidelně zajíždí. A to je dnes — při vysoké úrovni profesionálů — tvrdý oříšek. Jen zkuste soutěžit s jejich výpravou, s jejich kostymováním včetně vlasenek, když už nebudu mluvit o herectví samém. A návštěvník se neptá, jaké má soubor podmínky. Vem, kde vem, ale dej nám po všech stránkách dobré představení — jinak na ochotníky nemusíš chodit. Výběr je — a my se nemůžeme divit.

L. Brhlík

SOUBOR VLTAVAN DOMU OSVĚTY, TÝN NAD VLTAVOU

Náš soubor zajíždí na vesnice a dokazuje, že návštěva diváků na součas-

nou nebo pokrokovou hru se nelíbí co do počtu od návštěvy na tradiční klasické či starší hry. Soubor zajíždí do malých vesniček po okrese, kde propaguje novou českou a sovětskou veselohru a můžeme říci, že ohlas Solodárova Šefíkového sadu nebo Stehlíkovy Selské lásky (obě hrány 15krát) byl veliký.

Avšak nejen výše uvedené veselohry, ale i hry jako Steelfordův objev, Hluboké kořeny nebo Gorkého Měšťáci a Kožíkovo Přátelství podchytily srdce venkovských návštěvníků. Členové souboru jsou i členy poradních sborů LÚT — nejen pro divadlo, ale i pro další složky — zpěv, hudbu, tanec — a pomáhají vesnickým souborům v jejich obtížné práci jako porotci a hlavně jako instruktoři.

Členové dramatického souboru Vltavan DO v Týně nad Vltavou se také zabývají malými formami divadelní práce. Uskutečnili večer J. Wolkrá a V. Nezvala, dále pásmo k výročí Února, se kterým zajížděli do malých vesniček, kde nebylo jeviště. Pásmo bylo sestaveno z recitací a povídek, spojeno hudbou a řečí Klementa Gottwalda na magnetofonovém pásu, technicky vyřešeno dvěma reflektory a všude, kam jsme s ním zajeli, mělo úspěch. Spolu s loutkářským souborem uskutečnili jsme při úmrtí národního umělce Josefa Skupy vzpomínkový večer. O vánocích minulého roku jsme po prvé vystoupili s pásmem „O slavných týnských rodácích“, v němž mluveným slovem, hudbou, filmem, diafilmem aj. seznamujeme obyvatele města i okresu se slavnými lidmi, kteří se v našem okrese narodili, žili nebo tvořili. V tomto roce budeme s pásmem zajíždět do všech vesniček okresu, abychom tak seznámili obyvatele s historií našeho okresu. Zbyněk Baron

TYL — OB ŽELEZNÝ BROD

Vyměňujeme si již po několik let představení se souborem Tyl — kulturního klubu JZD v Hodkovicích nad Moh. My se zúčastňujeme jejich známého Hodkovického jara a oni našich podzimních Železnobrodských her. Loni jsme u nich hráli Gogolovu Ženitbu, oni u nás Blažkovo Třetí přání. Obě zmíněné akce jsou ovšem velkou událostí pro celé vesnické okolí. Příkladem Hodkovic ukazuje, že i v obci s tisíci obyvatel lze organizovat středisko

plodného kulturního a společenského života.

Ochotníky z našich sousedních obcí zveme na naše představení v přírodě a pomáháme jim v organizaci návštěvy. Do bezprostředního okolí nezajíždíme, ale členové našeho kroužku hrávají v představeních sousedních kroužků. Tak například koncem roku hráli naši členové v Koberovech ve hrách Peníze a Lucerna.

Naši členové Frant. Sochor a Lad. Sochor st. organizují systematické zájezdy na představení Severočeského divadla do Liberce nebo Jablonce n. N. a rozprodej abonentních vstupenek. Těchto zájezdů se pravidelně účastní i obyvatelé vesnic Bzí, Alšovice, Jistebko, Huť, Maršovice atd., kde „divadelní“ autobusy přibírají další účastníky zájezdů.

DRAMATICKÝ ODBOR „TYL“

ZK ROH DOLU VRBENSKÝ V SOUŠÍ

V minulém roce uspořádal náš soubor 28 zájezdů, poněkud více do zemědělských obcí, kde nejsou vytvořeny divadelní soubory. Znamená to, že každých čtrnáct dní jsme hráli jedno představení, nejčastěji v obcích, kde máme patronát nad JZD, tj. Bečov, Kozly, Dřínov, Havran, ale i v mnoha dalších obcích okolních. Hráli jsme tyto hry: Osudy dobrého vojáka Švejka, Tvrdohlavá žena, Setkání s mládím, Pražský flamendr, Cesta losostů, Mirandolina a Návštěva nepřichází. V naší obci jsme uspořádali 27 představení, z toho 18 představení hrály cizí soubory. Souborům ochotně zapůjčujeme vše, co máme k dispozici. Snažíme se při svých zájezdech probudit k životu soubory, které nepracují. — K rozvoji ochotnického divadla by měly především pomáhat MNV a závody, a nezatěžovat divadelní pracovníky ostatními funkcemi. Josef Kůrka

DIVADLO HANÁ —

ZK SANDRIK VÝŠKOV

Naš soubor nastupuje letošním rokem již 95 let ochotnické práce. Máme v našem středu ochotníky, kteří oslavili jubilea za 30 až 40 let činnosti. Byli jsme si vždy vědomi povinnosti pečovat o vesnického diváka. Proto organizujeme zájezdy venkovských diváků autobusy do Vyskova a

zajíždíme do těch obcí, kde je způsobilé jeviště. Jsou to například Pustiměř, Švábenice, Orlovice, Mor. Prusy, Komořany, Luleč, Ježkovice aj. Tyto obce jsou zase střediskem návštěvníků z okolních vesnic, takže v okrese má naše představení možnost zhlédnout téměř 80 procent obcí. Velké procento návštěvníků jsme získali z řad JZD, která hojně organizují zájezdy na naše představení nebo nás zvou do své obce.

Naš soubor se těší u venkovských diváků velké oblibě, zájezdy mají značný ohlas. Zajíždíme například do malé obce Opatovic, která byla za protektorátu vysídlena a nemá sál. Hrajeme v tamním hostinci na bečkách a prknech. Naše zájezdy zapůsobili na místní občany tak, že započali svépomocí se stavbou kulturního domu a těší se již na to, až v něm budeme vystupovat pro ně i diváky ze sousedních vesnic.

Někteří naši členové jsou v okresním poradním sboru a pomáhají při školení atp. Mnozí naši herci vystupovali ve vesnických souborech pohostinsky a zase naopak nejeden vesnický ochotník si zahrál v našem představení. Některí naši režiséři pomáhali nebo přímo režisovali na vesnici, jiní pomáhali maskovat atp. Vesnickým souborům půjčujeme nejruznější materiál, ať už knižní nebo kulisy, rekvizity atd.

V minulých dvou — třech letech zajížděli naši členové na vesnice v estrádní skupině, kde brigádnicky vystupovali při dožínkách a různých slavnostech. V této době jsme uskutečnili celkem 30 zájezdů s Čapkovou Matkou, Gogolovou Ženitbou, Stroupežnického Našimi furianty a jinými hrami svého repertoáru.

POZNÁMKA REDAKCE: V dalších odstavcích hovoří soudruzi z Vyskova o problémech svého vlastního souboru — námět významný, ale vymykající se už z tematického kruhu naší malé ankety. — Uveřejnili jsme zde (někde v poněkud zkrácené formě) první odpovědi na náš dopis. K tématu se vrátíme ještě v příštím čísle, kde rovněž odpovíme na některé podněty i myšlenky, s nimiž se redakce neztotožňuje. Vcelku jsme přesvědčeni, že zveřejnění zkušeností jsou cenným příspěvkem k jedné formě pomoci rozvoji kulturně společenského života našich vesnic.

ČETLI JSME

v časopisu BUDOVATEL (okres Podbořany)

Nepříjemné prostředí špatně vytopené tělocvičny, kde diváci museli sedět v kabátech a kde při zkouškách bylo ohroženo i zdraví herců (sehráli s úspěchem Čapkovu R.U.R.), znovu připomnělo nutnost zabývat se otázkou vlastního stánku Thálie v Podbořanech. Pak se snad také zvětší zájem veřejnosti o divadlo, který je zatím velmi malý.

ČETLI JSME

v časopisu VESNICKÉ NOVINY (okres Děčín)

V nedávné době se konala konference děčínských učitelů. Byla přijata rezoluce, ve které se mj. hovoří o pomoci

v kulturním podnikání na vesnici. To byla odjakživa nepsaná povinnost učitelů. Ti se starali všemožně, aby zakládali divadelní, pěvecké, hudební a jiné soubory. Tak začali učitelé i učitelky Rudého koutku ROH v Děčíně. Nejen ji mnoho, ale jsou. To je to hlavní. Navcižili pásma, zpěvy, jednoaktové hry pro zábavu i pro poučení. Samozřejmě, že je vesnice přivítala dobře. Hostovali v Heřmánově. Pobavili, zazpívali, i na harmoniku zahráli. A přijedou opět! S ještě lepším programem. Dají si s tím práci a pečlivě se připraví — řekl mi soudruh Plecítý. On není sice učitel, ale mnozí by to mohli dělat jako on. Má zájem a ochotně přiloží ruku k dílu. Jezdí se soudruhy učitelé jako jejich předchůdci dobré paměti — od vesnice ke vsi.

Německé soubory malých jevištních forem (agitprop skupiny a satirické kabarety) se u nás mnohdy tradují jako záležitost specifická pro NDR, kde je za dané situace nutno daleko ostřeji političtěji pracovat, zatímco naše soubory a publikum si libují v „čisté zábavě“, poskytované bezideovými estrádními slepenci. Je to však ještě pravda?

Měla jsem to štěstí, že přes nebo právě pro neustálé odkládání studijního zájezdu (dramaturgie malých jevištních forem a práce s lidovými autory) jsem do NDR přijela v době celostátní soutěže agitprop skupin a satirických kabaretů, kterou uspořádala odborová organizace spolu s mládežnickou (FDGB a FDJ). Kromě politických cílů měla tato celostátní soutěž, již se zúčastnilo na 1200 souborů, poskytnout vedoucím pracovníkům lidové tvořivosti celkový přehled o současném stupni vývoje souborů malých jevištních forem.

Čtyřletá intenzivní pozornost, metodicke-dramaturgická péče odborných pracovníků lidové tvořivosti, politická práce strany se soubory, dobré vztahy s mládežnickou i odborovou organizací přinesly řadu kladných výsledků. Soubory se naučily tvůrčím způsobem zpracovávat dané aktuální náměty, věnovat pozornost koncepci i ideovému vyznění programů, prakticky zaměřené kursy pro pracovníky souborů jim pomohly zvýšit literární úroveň pořadů. Vznikla také krajská studia, v jejichž autorských kolektivech pracují někde i spisovatelé z povolání (Karl-Marx-Stadt). Soubory si zvykly vystupovat za nejrůznějších podmínek na ulicích, vozech, na jevištích i podířích a přizpůsobovat program dané situaci. Velkou předností je i pohotovost, s jakou aktuality zpracovávají. Například začátkem prosince měl již Ústřední dům lidové tvořivosti v Lipsku původní texty souborů k západoberlinské otázce a téměř každý soubor na tento problém ve svém soutěžním programu reagoval. Je samozřejmé, že politická koncepce ani umělecké kvality nebyly vždy stejně dokonalé, ale kdo nic nedělal, nic nezkazil. Odvaha otevřeně

říci svůj názor k palčivým politickým problémům patří rovněž k přednostem německých souborů.

Vedle agitprop skupin, jejichž úkolem bývá především vysvětlení politického problému, propagace určitého řešení (z čehož většinou vyplývá i monotematicnost programu) a v jejichž uměleckém zpracování převažuje slovo (recitační sbor, recitace sólo, píseň, skeč), jsou v NDR velmi rozšířeny skupiny satirického kabaretu. Navazují na širokou tradici měšťanského kabaretu, který přišel do Německa na počátku tohoto století z Francie a je velmi oblíben. Kabaretní pořady jsou převážně kaleidoskopického charakteru. Optická část v nich hraje velkou roli, jsou živější, veselejší, často však také všeobecnější. Interpretačně jsou náročnější, neboť vyžadují hereckou práci. Svým satirickým pohledem na drobné i závažnější nesrovnalosti současného života plní rovněž důležitou kulturně politickou úlohu.

Tyto dvě umělecké kategorie se původně objevily v kulturním životě NDR jako dva odlišné žánry, z nichž každý má své vymezené místo. V poslední době se však začaly oba tyto žánry velmi ovlivňovat a prolínat. Pracovníci agitpropu pocítovali, že zmizel dramatický konflikt, který pomáhal působivosti vystoupení agitačních souborů v době, kdy bojovaly proti stávajícímu režimu a nastupujícímu fašismu. Riskuje-li někdo veřejným vyhlášením pokrokových hesel svou osobní svobodu a zaměstnání, získává již touto odvahou sympatie obecně. Teď však je situace opačná. Soubory bojují za uskutečnění pokrokového vládního programu a musí si diváka získat jinak než skandováním budovatelských hesel, působit na jeho cit a rozum. Proto se v programech agitprop skupin začínají objevovat kabaretní prvky (black-outy, kramářské písně, skeče a podobně), které obrazným a zábavným způsobem nadhazují ideový záměr.

Kabaret pak zase často trpěl tím, že se dotýkal příliš mnoha problémů, řadil čísla bez vnitřních souvislostí, opo-

míjel místní aktuální úkoly. Bylo proto nutné vypracovávat jeho dramatickou stavbu, ideovou koncepci, celkové vyznění, prostě přejímat stavební prvky agitačních programů.

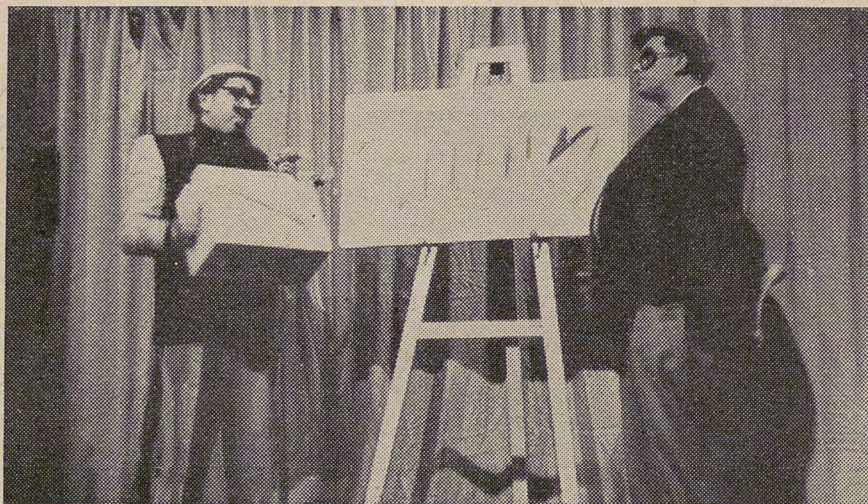
Tak se stalo, že ačkoliv ústřední soutěž souborů mládežnických a odborových organizací probíhala v obou těchto kategoriích, byl rozdílný jen v označení. Například v krajském kole v Halle objasňoval program agitační skupiny chemické průmyslové školy důležitost chemie pro hospodářský rozvoj i vzrůst životní úrovně v NDR (na téma vládního usnesení o rozvoji chemického průmyslu). Přitom tuto důležitost dokumentoval kromě jiných nápaditých scének také malou módní přehlídkou půvabných perlonových šatů. Prvek zdánlivě velmi vzdálený agitpropu. V kategorii satirických kabaretů těžce přehlídka byl naopak použit typický prvek agitpropu — recitační sbor (Sprechchor).

Ještě výrazněji se toto prolínání objevilo na ústřední přehlídce v Berlíně, kdy například kabaretní pořad souboru „Blitzlichter“ (soubor továrny na žárovky) byl zakončen sborovou agitační recitací a nejlepší program soutěže vůbec, souboru „Harzer Feuersteine“ byl ideální syntézou — jakýmsi agitačním kabaretem.

V půlhodinovém vystoupení, zářmovaném svěží souborovou znělkou, navazovala na sebe jednotlivá čísla formálně i ideově tak přesně a v tak strhujícím tempu, že soubor dělal svému jménu čest a opravdu jiskřil. Například interpret parodující hlasatele západoberlinského rozhlasu oznamoval, že zlevnění bot v NDR o polovinu je obyčejným švindlem, protože za železnou oponou je vše naplánováno a zdražením alkoholu se po ulicích potuluje méně opilých, kteří tím roztrhají méně bot a proto museli boty zlevnit. Na toto hlasatelské číslo navazoval bezprostředně celý souborem zpívaný kánon „To byl Ulbrichtův poslední zoufalý čin“, předváděný jako davová šuškaná do publika. Aniž diváci pozorovali jak, rozdělil se náhle soubor na dvě části, které na sebe skandovaně pokřikovaly RIAS (zkratka pro západoberlinský rozhlas) — Lüge (lež).

Velmi zajímavé byly interpretovány také častušky s aktuálními náměty, kdy členové souboru velmi nenuceně přecházeli v hloučku po jevišti jako potulní zpěváci, kteří zpívají ve dvorech, reagovali na pomyslné posluchače, vybírali od nich svou odměnu atd., prostě zaplnili celé jeviště. Přechody mezi jednotlivými čísly probíhaly tak nepozorovaně, že si je diváci vůbec neuvědomovali.

Kromě těchto kladných výsledků, které ukazují, kudy se asi bude ubírat malá jevištní forma, aby neslevo-

Záběry z práce německé kabaretní skupiny „Die Seifenblase“

vala nic ze své ideovosti a přitom byla zábavná a přitažlivá pro moderního náročného diváka, bojují soubory s celou řadou nedostatků. Schématicnost agitačních programů starého typu, nízká úroveň recitátorů, malá režijní propracovanost kabaretů (přechody, myšlenkové souvislosti), nízká úroveň herecká.

Na závěrečné pracovní konferenci v klubu mládeže byly tyto kлады i nedostatky pečlivě váženy. Odborový tajemník soudruh Rensch znovu za spontánního souhlasu přítomných upozornil, že soubory musí rozšiřovat svůj repertoárový i výrazový rejstřík a ukazoval na dobré příklady, které se objevily na přehlídce. Zastáncům starého typu agitpropu znovu připomínal jejich nynější možnosti, kterých nevyužívají. Upozorňoval je na citové intimní tóny, které v jejich programech chybějí. V diskusi, rozvinuvší se okamžitě a dosti bouřlivě po úvodním projevu, se vyjasňovaly různé otázky, jako kdy a kde, s jakým programem vystupovat, proč nepůsobí, když mladí lidé hrají staré nacistické generály a oč je lepší, když hodnotí mezinárodně politické události ze svého hlediska, jak ovlivnily nebo by mohly ovlivnit jejich vlastní život atd. Hovořilo se i o přílišném zpřizemnění satiry, která někdy ztrácí ze zřetele hlavní politické úkoly a zabývá se více nedostatkem papíru než vnitřními problémy člověka. Velký důraz byl kladen na aktivitu souborů, aby na své publikum nečekaly, ale docházely za ním na pracoviště, na schůze, všude tam, kde se lidé shromažďují. Za velmi závažnou považují připomínku o kladném vlivu těchto souborů na práci ostatních složek lidové tvorivosti, u nichž bývají někdy ideové úkoly opomíjeny (například zařazování novodobých písní do repertoáru čistě pěveckých souborů). Mnohdy jsem si připadala jako doma, když si pracovníci hnutí stěžovali na ústřední zařízení, že pro ně vydávají málo repertoáru, pracovníci těchto zařízení jim odpovídali: „My jej vydáváme, ale vy jej nevyužíváte.“ Ředitel divadla Maxima Gorkého soudruh Valentin hovořil jako bývalý pracovník dělnického agitpropu o vlivu morálního profilu souboru na obecnostvo. Nadhozených problémů byla spousta. Stručně by bylo možno požadavky diskuse shrnout do několika hesel:

1. za zábavné a ideové umělecké programy,
2. za obohacování výrazových prostředků,
3. od všeobecného nafuknutí příliš mnoha problémů k monotematicčnosti a konkrétnosti,
4. za zvýšení interpretační úrovně.

A všechny tyto dílčí úkoly jsou podřízeny hlavnímu — sloužit převýchovému dnešního člověka v nového socialistického člověka zítřka a vytvářet harmonii mezi teorií a praxí.

Domnívám se, že je zbytečné hovořit o totožnosti hlavního úkolu agitačního kabaretu i cest k němu s úkoly našich estrádních uměleckých skupin. V dílčích problémech je rovněž mnoho společného, i když docházíme k téměř závěrům z opačné strany. Že

tu nejde jen o zbožná přání odpovědných vedoucích pracovníků lidové tvorivosti, dokazují již delší dobu svými konkrétními činy některé naše soubory (vytvářením monotematických estrád, aktuálních kabaretů atd.).

Viděla jsem v NDR řadu scén, black-outů, slyšela výběrné songy, které by beze změny mohly hrát a zpívat naše soubory. Zároveň jsem také hodně našich textů do NDR dovezla. Je jisté, že mnoho z nich bude na obou stranách pro potřeby souborů přeloženo a rozmnoženo. Není však možné opravdu rozsáhlou výměnu organizovat ústředně a je potřeba, aby se stala záležitostí mezisouborové spolupráce. V NDR jsem byla bezpočtukrát žádána o zprostředkování družby s naším souborem stejného zaměření. Členové by si chtěli vyměňovat repertoár i zkušenosti a přispět tak k vzájemnému poznání a sblížení. Je jisté, že by to

byl oboustranný přínos, neboť německé soubory by od nás získávaly repertoár s problematikou všedního dne, vyšší interpretační úroveň našich souborů by jim byla dobrým příkladem. Jejich zkušenosti z autorsko-dramaturgické tvůrčí spolupráce, texty s mezinárodně politickou problematikou, vtipné black-outy, politické songy, by naopak zase obohatily programy našich estrádních uměleckých skupin.

Řada s důvěrou poslaných adres zavazuje. Jsem přesvědčena, že je mezi členy našich souborů více touhy po mírovém přátelském soužití než starých předsudků a že podaná ruka nezůstane trčet ve vzduchoprázdnu.

„Železo skřípe, kanonáda hřmí, ale na lidské vlně ať už je konečně čisto“, říká v jedné básni Jiří Šotola. Naše cesty se setkávají. Radujme se z toho a vybudujme z nich společně širokou bezpečnou cestu k slunci.

Dopis ochotníkům z Miroslavi

Milí přátelé ochotníci,

chtěl bych se ještě vrátit ke své prosincové návštěvě u vás. Byl to tehdy takový sychravý páteční večer před vánočními svátky a já s obavami a v pokleslé náladě jsem jel na vaše představení. Litoval jsem, že jsem se raději neomluvil a návštěvu neodřekl, protože ochotnické představení na malém venkovském městečku ve všední den — s tím mám smutné zkušenosti. A k tomu ještě všude bezedné moře bláta — sami víte, jak po této stránce je jižní Morava štedrá.

První milé překvapení byl krásný kulturní dům, jehož bílé průčelí zářilo do večerní mlhy. Opravdu, máte divadelní stánek, který vám může závidět mnoho měst. Máte tedy v tomto směru proti ostatním jakousi samozřejmou výhodu. Ovšem ne již tak zcela obvyklá je čistota, v níž jsou všechny místnosti budovy udržovány.

Nevím, jak to vaše obecnostvo dokázalo, že přes zmíněnou nepřízeň počasí zářily ve večerním osvětlení nejen bílé stěny sálu, ale i vyleštěné parkety podlahy vzornou čistotou.

A nejen to. Pokladník, pořadatel u vchodu do sálu, uvaděčky, všichni byli oblečení ve společenských večerních šatech — bylo to představení v pátek večer! — a uměli každého návštěvníka přátelsky

uvítat. Jaké prostředí — takové i obecnostvo. Svátečně ustrojené, ukázněné, pozorné.

Vzpomněl jsem si, kolik představení jsem již viděl v sálech sice výstavných, ale zaprášených a nemytých, kde reflektory odhalovaly na portálech jeviště dlouhou dobu neutřané pavučiny. Obecnostvo, snad po smutných zkušenostech, ignorovalo šatnu a rozvěšovalo kabáty na opěradla svých sousedů. Nezřídka nebyly tyto sály ani náležitě vytopeny, uvaděčky pobíhaly v teplácích a obecnostvo většinou sedělo v zimních kabátech a vlnáčích. Cesta od vchodu do sálu k sedadlům byla mnohdy značkována papírky bonbonů a vedle nich se povalovaly sklenice od sodovek a piva.

Takové bývá mnohdy prostředí, které má být svátkem a odpočinkem pracujícího člověka na vesnici, prostředí, v němž mu předvádíme i největší poklady naší dramatické literatury.

A vy, v Miroslavi, jste ukázali, jak to jde dělat a jak působí, když se divadelní představení zasadí do vhodného rámce, když se z něho vytvoří místní společenská událost.

Bylo to moc pěkné mezi vámi a těším se, že se opět brzy shledáme.

Váš

MILOSLAV JURÁK

DRAMATIK UVAŽUJE O SMRTI A ZLU

PAVEL GRYM

*J. Koudelka jako Sisyfos a J. Hofbauerová — Aristeia z plzeňské inscenace.
Foto V. Caltová*

Robert Merle patří ve francouzské literatuře k těm spisovatelům, kteří se rozhodně staví proti všem formám útlaku a násilí. Nejenže se vrací k námětům ze světové války, aby ukázal její destruktivní vliv na charakter člověka, ale i adaptace zdánlivě odlehčely klasických námětů jsou mu prostředkem k tomu, aby se vyjádřil k aktuálním problémům. Návraty ke klasickým tématům, k antice, mytologii i k tradičním látkám jsou ostatně ve Francii velmi oblíbeny; stačí vzpomenout na Anouilh, na nového „Dona Juana“ Montherlantova a Vaillandova. Merle tak zpracoval drama Shakespeara současníka Johna Webstera „Bílý ďábel“ (pod názvem „Framineo“), jeho hry „Sisyfos a smrt“ a „V Korintu se neumírá“ jsou zpracováním starořecké báje, ve své poslední hře „Ženský sněm“ spojil a pro moderní jeviště upravil tři komedie Aristofanovy. Myšlenkové těžiště jeho tvorby lze však především vidět v jeho prozaických dílech z nedávné doby. Jeho první román „Weekend z Zuydcootu“, odměněný Goncourtovou cenou, zachycuje historii dvou květnových dnů roku 1940, kdy vrcholila dunkerqueská tragédie. V osudech několika málo hrdinů, očekávajících zajetí nebo smrt, a zvláště v postavě ústředního hrdiny Maillata, ukazuje Merle katastrofální důsledky války, děsivou zkušenost, která poznamenává lidi neviditelnými, ale o to hlubšími ranami v duši. O to také Merlovi v první řadě jde: o nitro člověka, rozrušené nejistotou, bezcílností, nesmyslností a strachem, protože zde je náprava neporovnatelně těžší než rekonstrukce ztraceného majetku, rozbitých domů a pobořených mostů. Z opačné strany, ale stejným introspektivním způsobem se Merle podíval na skutečnost ve svém románě „Smrt je mým řemeslem“, s nímž se už čeští čtenáři seznámili. Smrt a strach ze smrti na jedné straně, smrt jako řemeslo a nástroj moci na straně druhé, to jsou dvě hlavní myšlenkové kategorie, ke kterým se Merle ve svém díle často vrací.

S oběma těmito pojmy se setkáváme i v Merlových hrách „Sisyfos a smrt“ a „V Korintu se neumírá“. První z nich, jednoaktovka, u nás vyšla tis-

kem, byla uvedena v rozhlasu a v televizi. Druhá je tříaktovým rozvedením téhož námětu a jí vstoupil Robert Merle poprvé na české jeviště. Ve své hře „V Korintu se neumírá“ se Merle obrátil k jednomu ze základních motivů starořecké báje o korintském občanovi Sisyfovi. Položil si zde otázku, zda smrt sama je zlem, a musel na tuto otázku odpovědět, že nikoliv. Smrt je jen nástrojem — ať již dobra nebo zla, boj proti smrti sám o sobě nemůže rozřešit všechny otázky. Sisyfos přemohl Smrt tím, že jí odejmul zlaté rydlo, jímž Smrt zapisuje umírání, ale neodstranil tím ze světa bolest. Vladaři města, archonti, potřebují hrozbu smrti k udržení své moci a obětovali by za své postavení i nesmrtnost lidstva. Plebejci, kteří se proti nim bouří, nezmohou nic proti jejich lstivosti, nemají-li v ruce zbraň proti nim — opět smrt. Žádají třebas krátký, ale spravedlivý život. Sisyfos by chtěl chránit před smrtí všechny bez rozdílu a návrat Smrti mu připadá příliš krutý. Zlatého rydla se zmocní otrokyně, ale vrací ho do rukou archontových, protože nikdo jí nemůže zaručit svobodu pro všechny otroky. Posléze voják, pro něhož je zabíjení zaměstnáním, vrací Smrti její moc a vše se vrací ke starému pořádku. Závěr hry proto způsobí poněkud depresivně. Ale není to výraz nihilismu a desiluze, který by západnímu autorovi mohl přičítat povrchní pozorovatel. Tím vším Merle ukazuje, že příčina utrpení, strachu a vůbec podstaty zla není v samotné smrti. Odstranění smrti ještě nepřináší osvobození, třebaže Sisyfos je ochoten snášet pro vykoopení lidstva věčnou bolest. Sebelepší humanistický ideál nemůže přehlížet rozdělení světa, musí se postavit na stranu práva proti nespravedlnosti a bezpráví. V tom je humanismus Merlova dramatu a jeho největší přínos současné dramaturgii.

Autor se natolik zaměřil na své filosofické kredo, že postavy jeho hry do značné míry ztrácejí osobité lidské rysy a proměňují se v tézovité typy. Hra sama se často mění ve filosofický dialog, v němž hrdinové více diskutují než skutečně žijí. Příbuzenství se Shawem je tu zřejmé. I tradičnost při-

běhu je podobně jako u Shawa nadelehčena četnými paradoxy a absurditami: zvlčilý voják tu pláče nad nesplnitelným rozkazem oběsit se a znechucen vykládá o nezraňujících zbraních a o vynuceném míru, Melchedes, prolašovaný za blázná, bezostyšně prozrazuje skryté myšlenky lidí, staví na hlavu neupřímné výroky archontů a doplňuje proslovy méně pohotových plebejců. Úkolem některých postav je ilustrovat vedlejší problémy: otázku nepolitického, jen zdánlivě nestranného umění (básník Ifrates), nihilismu a pasivity (otrokyně Cynara).

Merle sám označuje svou hru jako satirickou tragédii. Tvůrci první čs. inscenace hry „V Korintu se neumírá“ (premiéra v Divadle J. K. Tyla v Plzni 17. ledna t. r.) se soustředili na druhou polovinu tohoto označení a proto nevyjádřili text beze zbytku. Režisér Špidla se nechal ovlivnit pochmurně baladickým laděním scén se Smrtí. Šlo mu především o to, aby vážným laděním hry vyzvedl společensko-kritické rysy Merlovy hry, které činí ze starořecké báje dílo veskrze aktuální. Posunul tím však celou hru blíže k rovině metafyzického podobenství a zbavil ji do značné míry satirických přízvuků a sarkastických invektiv. Lidskost Merlových hrdinů tím ovšem nezískala. Jestliže z jeviště zazníval často jen pouhý filosofický dialog diskutujících hrdinů, byla tím vystižena jen část hry. Herci se pod tímto vedením omezili na výrazné, ale poměrně úzké charakteristiky hrdinů.

Obecenstvo se ve většině příliš netěší poslechem filosofických dialogů. Problémové drama, a tím je i Merlova hra o Sisyfovi, se ovšem těžko dá hrát jinak. Ale je přece jenom příjemnější dívat se na lidskou, citlivě hranou Sisyfovu manželku (J. Hofbauerová) než na odlidštěné typy, jakým se stal dokonce i vášnivě milující Arion Fr. Krahulíka. Nejvíce citu pro živou interpretaci autorovy filosofie našla režie ve scénách Melchedových, v jehož postavě dokázal Zd. Jiříčný spojit britské komentování děje s vroucím lidským tónem. — Premiérou hry „V Korintu se neumírá“ vstoupil na naši scénu autor, který by si i nadále zasloužil pozornost naší dramaturgie.

KDYBY TISÍC KLARINETŮ...

... naráz jednou zahrálo symfonické básně větu, tak by se nic nestalo. Kdyby se všechny zbraně světa proměnily v hudební nástroje, nemohla by být válka. To je celá myšlenka lepoporela s názvem, uvedeným v titulku. Leporelo jsou dětské obrázkové skládané knížky, první ilustrovaná literatura, kterou dostane dítě do rukou. Leporelo, které hrají v pražském Divadle Na zábradlí, se tomu v mnohém podobá. Má děj, který spoutává jednotlivé výstupy, a velmi prostinkou výpravu.

V krátké době čtrnácti dnů se stalo senzací Prahy. Kritici i „obyčejní“ diváci považují sálek s rozviklanými sklápěcími sedadly za exotikum. Vás, kteří jste zvyklí hrát za horších podmínek, tímto prostředím omračovat nebudu. Chtěla bych vám jen krátce vyprávět o umění mladých lidí, kteří mají dost vtipu a fantazie, smysl pro humor a rytmus, odvahu vyjadřovat se svým způsobem, a vytvořit tak scénu, která zatím neodpovídá žádnému paragrafu divadelního zákona. Odpovídá však plně volání po osobitém divadelním výrazu, po divadle, nabitém současností.

Soubor tvoří 9 herců. Mezi nimi jedinou známou profesionální herečkou je Ljuba Hermanová, ostatní jsou výtvarníci, skladatelé, hudebníci. Leporelo sestavil Jiří Suchý, několik výstupů včetně výborné povídky Zítra — o účetním Woframovi, kterého zvou do války — napsal a hraje Ivan Vyskočil, hudba je od Jaroslava Jakoubka, Jiřího Suchého, Jiřího Šlitra, Vladimíra Vodičky a Jaromíra Vomáčky, hrají ji na dva klavíry J. Vomáčka a Z. M. Procházka. Písničky a šansony zpívá Ljuba Hermanová a Jiří Suchý. Odkud se který nápad vzal a kdo ho první z nich vyslovil — na to by bylo třeba kulturního detektiva. Soubor totiž tvoří celek, i když s nestejnou uměleckou úrovní. Není tu tak příliš důležitá, protože ledačo přikryje kouzlo improvizace.

Zuzana, žena s nevalnou pověstí, a nezaměstnaný hudebník, který neumí hrát na trubku, vysloví přání, aby se všechny zbraně světa proměnily v hudební nástroje. Stane se zázrak. Například už noviny mohou přinášet jen senzační zprávy o přestupu Karla Valdaufa do České filharmonie atp. Lidem se náramně líbí hudební proměna světa. Zlobí se pouze pan oficír Helmuth von Dritterkrieg. Snaží se oba původce zázraku donutit, aby zázrak odvolali. Marně.

Celé pásmo výstupů je nabito intelektuálním vtípem, slovními hříčkami a paradoxy. Lidé se náramně baví. A teď — před rozesmáté obecenstvo předstupuje pan oficír, převlečený za klauna. Začíná onen známý cirkusový humor — pan ředitel cirkusu a

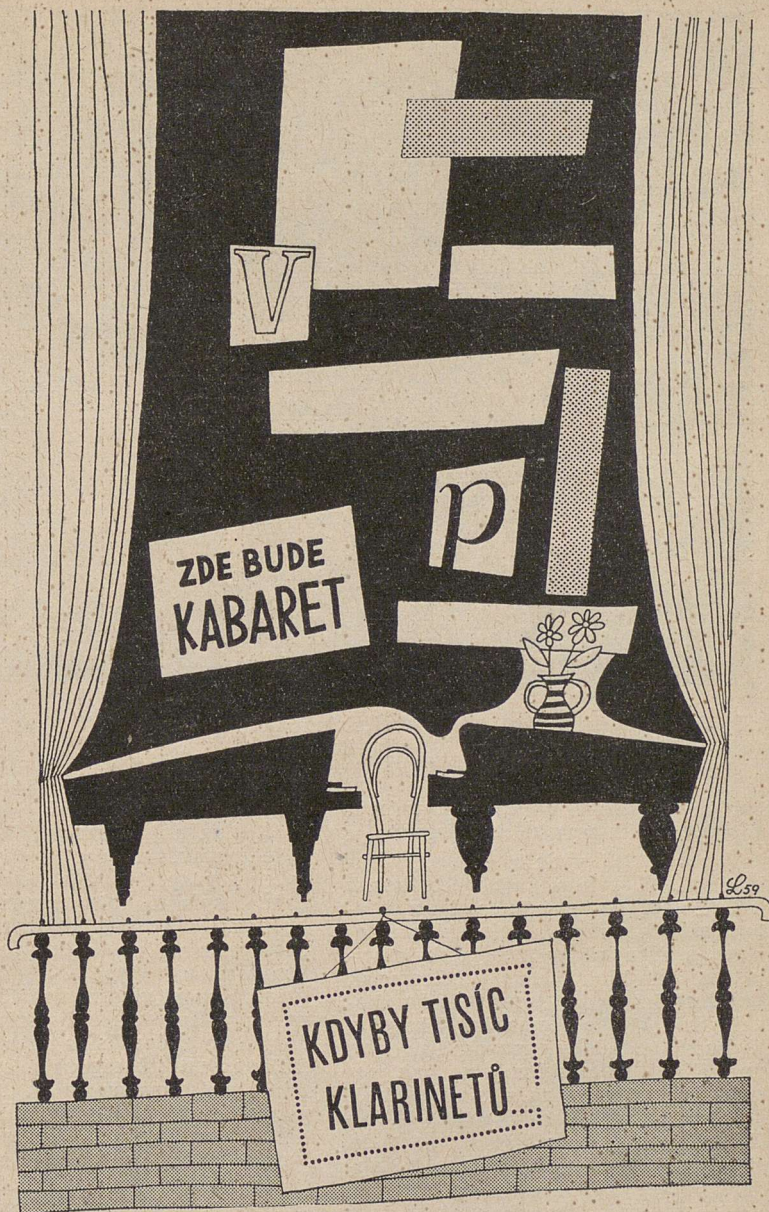
klaun August, otázky a pitomoučké odpovědi pomateného Augusta. Lidé se smějí. August mezi odpověďmi a další otázkou stačí stříhlbitě hodit do obecenstva své výhrůžky, na nichž už nic, pranic není naivního. A pak se vztyčuje, mění opět v pana oficíra a pateticky diriguje velký orchestr války, Rhapsody in Bum. Udává takt a nástupy minometům, bombardovací letce, kulometům. Okřívá při té hudbě — a diváka mrazí. [Jak si nevzpomenout!] A v dialogu s oficírem, který se vychloubá jízvami z války, odpovídá za diváka muž s trubkou: „Můj táta byl jako řešeto, jenže se tím nechlubil. On tam zůstal.“ Beze slov dořikává ostatní Mim, člověk, který se raduje z květín, ze života v míru. Z bíle nalíčeného obličejce vnímáte nejvíc

oči, užaslé či rozjásané, polekané a něžné, a rozechvělá ústa. Finálovou píseň Kdyby tisíc klarinetů... zpívají všichni (a divák, kdyby se to stačil za dvě hodiny naučit, zpíval by jistě také).

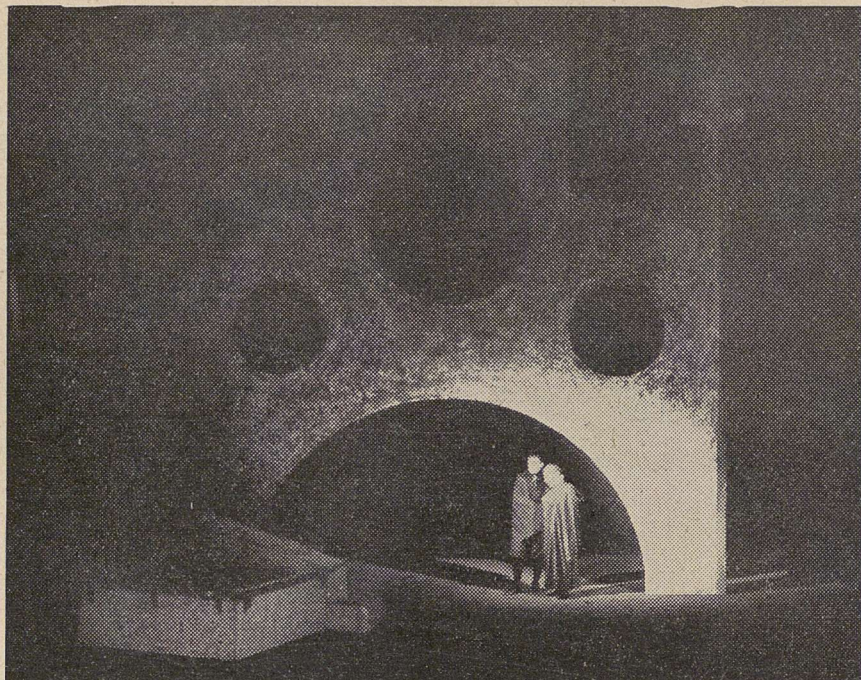
Můžete si třeba myslet, že Praha putuje do divadélka za senzací, o níž se tolik rozeepsaly noviny. Že snobský divák si sedá na rozvrzané sedadlo, aby zítra mohl prohlásit: Tak jsem to tedy viděl a nic zvláštního to není. Weri chovi to nemůže zavázat ani tkaničky u bot: —

Senzace to tedy není, jen vzácné koření divadelní poezie, která nepřikrývá hlavní myšlenku, ale znásobuje ji. Divadlo Na zábradlí promluvílo o míru a nevpůjčilo si pro svou řeč jedinou frázi.

Slávka Dolanská

ARCHITEKT na jevišti

Shakespeare, Hamlet — hřbitovní scéna (Národní divadlo 1926, režie K. H. Hilar

Jak jste se dostal k divadelní práci a kdo byl vaším prvním režisérem?

V roce 1917 vydalo Borového nakladatelství cyklus mých 32 kreseb k Dostojevského románům. Už v těchto kresbách, znázorňujících hlavní postavy s různými grimasami, bylo vyjádření divadelní masky. Dramatik Jan Bartoš (později jsem také navrhoval scénu k jeho dramatu Krkavci a Hrdinové naší doby) upozornil na mou práci K. H. Hilara. Byl jsem pak přizván ke konkursu na výtvarný návrh ke hře Arnošta Dvořáka Husité. To bylo v roce 1919, kdy jsem patřil do skupiny Tvrdošíjných spolu s J. Čap-

Návrhy kostýmů: Shakespeare, Bouře — Prospero (Vinohradské divadlo 1920, režie K. H. Hilar)

kem, R. Kremličkou, O. Marvánkem, V. Špálou a J. Zrzavým. Tehdy jsem také vystavoval první kubistický nábytek a vázy, řešené v lámaných plochách. Byla to doba expresionismu a kubismu. Jako příslušník této generace jsem se dostal k výpravám ve Vinohradském divadle. Můj začátek na divadle nebyl vlastně začátkem architektury: v Husitech byly scény řešeny obvyklým způsobem s prospekty, ale malovanými již expresionisticky, což tehdy mělo moderní a na divadle neobvyklý vzhled. Husité, hra o osudu národa, vyžadovali monumentální výtvarné řešení, určitého „nadsazení“ v malířském podání, silné barevné kontrasty. Malba byla provedena v tónech tmavých, ponurých. Snažil jsem se podat tvary realistické, jenom dramaticky zdůrazněné. Proscénium tvořil smuteční černý rám kolem jevištního otvoru s emblemem husitského znaku Kristovy hlavy v plamenech, tj. znak tisíciletého království božího na zemi; Prokop Holý zamítal již znak kalicha. Opona byla rudé barvy. V krajinných obrazech hrálo úlohu podání nebe, zaklenutého nad nízkým horizontem. Při řešení interiérů jsem dbal historických tvarů gotických, i když jsem vycházel z divadelní stylizace.

Řešení historické i divadelní funkce kostýmů v Husitech?

Zase bylo nutno dodržet slohový ráz středověku. Stylizace byla v barvách a v odlišení šerých husitů od panských křižáků. Černá a rudá proti zlatu a třpytu kamenů, juta proti sametu a hedvábí. K. H. Hilar sám byl výjimkou mezi režiséry v tom, že kladl značné požadavky na kostýmní návrhy, nežádal dobovou věrnost, ale stylovou jednotu s pojetím díla.

Vlastislava Hofmana jsme zastihli při práci, která je u výtvarníka značně neobvyklá: při katalogizování návrhů scén, které za desítky let u divadla vytvořil. Celkové číslo je 309 provedených a 14 neprovedených výtvarných návrhů a spolupráce se 40 režiséry — to vše je počítáno od roku 1919, od data vstupu Vlastislava Hofmana, architekta, na českou scénu. Je to mezník, který znamenal převrat v jevištním výtvarnictví, nástup architektů tam, kde dosud vládli malíři a malované dekorace.

Jak a kdy se projevil vlastně nástup architektů na jeviště?

U architektů — na rozdíl od malířů — je určitější poměr k prostoru, k půdorysu scény. Ovšem, aby nastoupily na jeviště stavby, k tomu bylo třeba nového, plastičtějšího osvětlování, horizontových lamp, zavedení kulatého horizontu. Plné uplatnění našly až na točně, kde pokoje dostaly stropy a domy střechy.

Kdy jste prvně použil kulatého horizontu?

V dramatu Emila Verhaerena Svítání (režie K. H. Hilar, Městské divadlo na Vinohradech roku 1920). Pro toto davové drama bylo nutné rozšířit jeviště, což právě kulatý horizont umožňoval lépe než starý způsob zavěšených prospektů a postranních kulis. Tady jsme se také pokoušeli řešit starý problém v kostýmnictví: podřídili jsme kostýmy celkové davové civilnosti a význačné kostýmy jsme řešili zpola soudobě, zpola nečasově — přechodem od doby francouzské revoluce do budoucna. Úkol byl vyjádřit kolektivitu davu.

První projekce ve vaší výpravě?

Prvně jsem jí použil v Heraklovi O. Fischera, v režii K. H. Hilara na Vinohradech roku 1920, pak v Králi Learovi (efekt oblohy). Na projekci je třeba dobrých světelných zdrojů. U výprav k O'Neillově hře Pramen věčného mládí byly zdroje světla dva, aby se však projekce neztrácela a nebledla, nebylo možno svítit příliš na přední část jeviště, která pak tonula ve tmě.

Symbolické prvky v jevištní výpravě?

Výtvarně je to určitý motiv, alegorie nebo symbol, vztahující se k ladění obrazu. Svěho času vzbudila po-

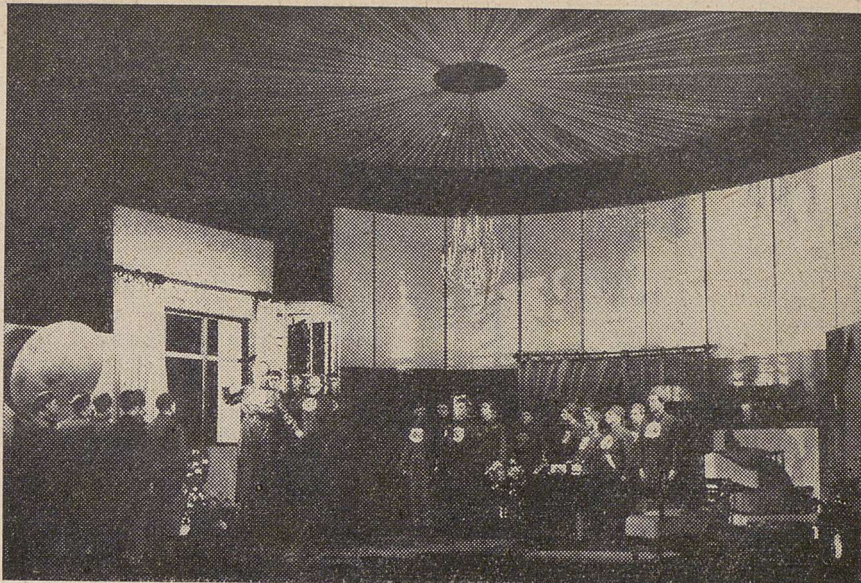
zornost má výprava k Devalově Modlitbě za živé, se spirálou vinoucí se vzhůru, do níž byly dole vsazovány různé dekorace, a k Pirandellovi, Člověk neví ani jak (horizont s kulatými hvězdami). Říkám tomu *druhá realita*. Vedle skutečného děje je ve hře ještě myšlený, abstraktní děj. Ovšem, často mi kritici vyčítali, že tato druhá realita odvádí divákovu pozornost (oni totiž neradi dávají pozor na to, co se děje).

Ismy ve vašich návrzích?

Musíte si uvědomit, že řada mých výprav probíhala různými obdobími uměleckého nazírání, v různosti režijních a výtvarných směrů. Od expresionismu v Husitech jsem docházel k zjemnění barevného výrazu ve hrách Herakles, Bouře a Svítání. Mraky byly promítány projekční lampou s destičkami, na nichž byly namalovány promítané obrazy. Prospekty nebyly malovány kontrastními plochami, ale svítivé plochy vznikaly prořezáváním prospektů a do vzniklých mezer byly vleповány transparentní látky. Architektury z historických slohů, seskupovaných na způsob kubistických šikmo řezaných ploch, bylo použito u Převratu (St. Lom), Námluv Pelopových, ve Fideliovi a Orfeu. První náznakové scény — nespojované architektonické motivy, často izolované postavené s tmavým pozadím, vznikly v návrzích ke Krkavcům, Širočině (E. Konrád), Probuzení jara, Donu Carlosovi, Královně Kristýně a Oidipu.

Odklon od expresionismu a kubismu, spíše jakýsi purismus se jevil u Smíru Tantalova, Tristana a Isoldy, Faidry, používání vertikálních a klasicizujících linií. Režijní směr civilismus se odráží v dekoracích pro Hru o lásce a smrti, pro Hamleta (paravánové řešení interiérů), Diktátora, Milionového Marca, Zločin a trest, Alžbětu Anglickou aj. až po hru Smutek sluší Elektře. Tajrovovský ruský konstruktivismus ovlivnil také naši výtvarnou práci svým oproštěním divadla od kulis. V mých návrzích se projevil u her Kamarád Čtvrtek a Tažení proti smrti (F. X. Šalda, autor hry, mě upozornil, že by si přál konstruktivistickou scénu). Bylo to v roce 1926 a o čtyři léta později jsem došel k názoru, že je potřeba obrodit realismus na divadle, znovu zdůraznit člověka proti loutce. Razil jsem heslo konstruktivního realismu. Šlo mi o to, abych zdůraznil konstrukci díla a lidskost jako podklad pro nově hledaný realismus s velkou monumentálností ve výrazu. Tak jsem vytvořil výpravu ke Zkáze eskadry (1927), k Macbethu, Nápadníkům trůnu, Na Valdštejnské šachtě. — Po květnové revoluci byly hry Kremelský orloj a Vstanou noví bojovníci provedeny podle úplně realisticky pojatých návrhů, s popisem skutečnosti, ale s charakterovým odlišením scén.

Deval, Modlitba za živé (Vinohradské divadlo 1934, režie Jan Bor) — ve všech 10 obrazech zůstávala nezměněna spirála, základní výtvarný motiv této scény

Bratři Čapkové: RUR (Stavovské divadlo 1939, režie K. Dostal)

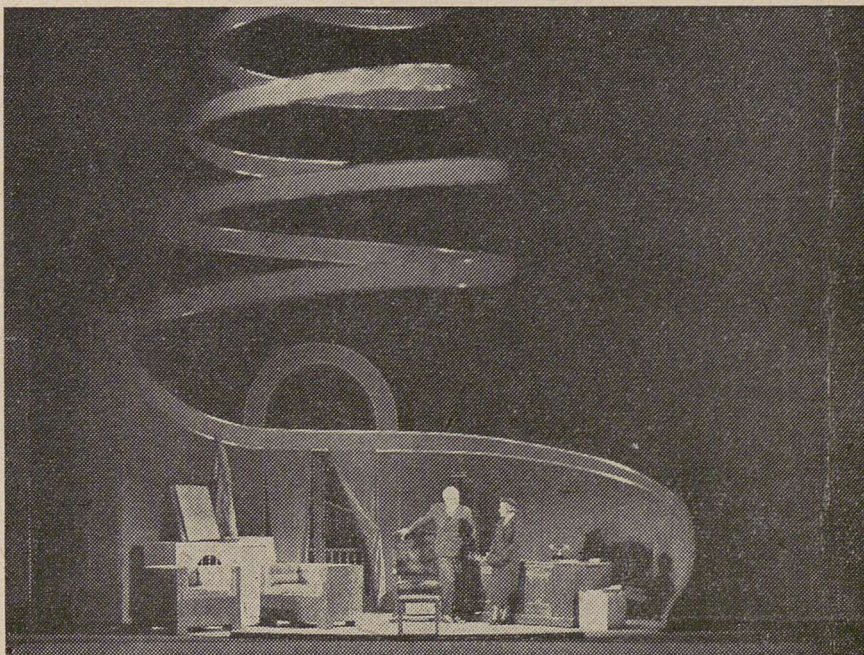
U vašich kostýmních návrhů překvapuje, že současně dáváte postavě i masku, dramatický výraz.

Kostým a maska jsou na scéně realitou, která má svou ideu, vzniklou z obsahu divadelní hry. Už tady je podnět pro výtvarníka, kreslíčího návrh na kostým a maskování. Postava musí být divadelní a současně dramaticky zachycená. Ryze dramatický kostým vychází z funkčního výrazu dějového. Postava, kreslená pro divadlo, není ilustrace ani karikatura. Po výtvarné stránce je tu jiný rytmus než u ilustrace nebo karikatury. Na divadle je rozsáhlejší měřítko než v životě. Při kresbách kostýmů a masek vyvolávám si reálnou představu ze čtení divadelního kusu, z představy režisérovy a „ze vzduchu“, tj. osobní názor, jak se na věci dívám. Kostým a maska se navrhuje jakousi zvláštní kombinační cestou: logická úvaha +

autorův předpis + režisérova a hercova vůle + realizace. Přistupuje k tomu ještě aktuálnost a nové nápady. Podrobná znalost slohů pomáhá sice k užití motivů, ale především jde o syntézu dobového prostředí. Nejde mi tolik o dobový detail, jako mám na mysli spíše dramatické napětí postav hry; to je nutno čerpat z vlastní obraznosti.

Co byste vyžadoval od dnešních výtvarníků?

Původnost. Dnes se označuje za modernost a novátorství to, co se objevilo poprvé před 30—40 lety a na co už lidé dávno zapomněli. Výtvarník není chráněn před duplikáty, u jeho výtvarného výrazu není bohužel ochranná značka. Myslím, že osobité vyjádření je nutné u tvůrčí práce, jinak se stává reprodukcí nebo kombinací cizích prvků.

*Příroda se budí ze sna,
v pole, role vjíždí vesna.
Jarní úsměv v mladé lici,
v jejím čele — mládežníci.*

*Z jejich usměvavých tváří
samo slunce na vše září.
V zimě spánku bylo dosti —
teď je Soutěž tvořivosti!*

*Mnohým ani jarní vánek
nepřeruší zimní spánek,
pak je třeba rázně, směle,
vzbudit je — i učitele.*

*To se přece často stává,
že když někdo pozdě vstává,
že pak neví, kam dřív skočit,
co má skončit a co počít.*

*Pak je dokonatý zmatek,
ředitel, včetně všech matek,
hlásá ospalému světu:
„Vstavaj, hore, soutěž je tu!“*

*Škola rázem v úl se mění,
kdekdo kašle na učení,
a ředitel ze své moci
„ředí“ zkoušky ve dne v noci.*

*Nakvap mají češtináři:
listují i v kalendáři,
zda tam někde vhodně není
„to lidové vyprávění“.*

*Někde opráší se znova
i Maryčka Magdonova,
pro toho, kdo málo svede,
Polka jede, Polka jede!*

*Kdekdo věnuje se zpěvu.
Inspektor pak, jak bůh hněvu,
telefonem zajišťuje
vše, co soutěž potřebuje.*

*Mezi dětských hlásků tóny
drnčí další telefony:
Dům osvěty právě říká,
že tam vyšle metodika.*

*Volá starostlivým hlasem,
že je třeba šetřit s časem,
proto svoje rady vždycky
vydá jen telefonicky.*

*Další telefon zas volá:
zve do okresního kola.
„Úkol je to nemalý —
my jsme taky zaspali.“*

*Z toho plyne poučení:
nespat, když je doba bdění,
zajistit včas přípravu
a úspěch se dostaví!*

*Proto přece není vesna,
aby vás budila ze sna,
celým rokem projděte
a v kultuře nespěte!*

PŘÍKLAD GOTTWALDOVSKA

V Gottwaldovském kraji rozvinuly příkladnou činnost poradní sbory pro ochotnické divadlo. Popíši schůzi jednoho z nich — hodonínského. Nevybral jsem si záměrně poradní sbory, které sami krajsší pracovníci pokládají za ještě lepší.

Hodonínský poradní sbor má 15 členů. Schůze se zúčastní také jeho instruktor, předseda krajského poradního sboru Sv. Slovenčík. (Každý okresní poradní sbor má dva instruktory — jednoho člena krajského poradního sboru a jednoho profesionálního divadelníka, člena gottwaldovského Divadla pracujících.) Schůze se ovšem také zúčastnil okresní osvětový pracovník z povolání — získal si mne samozřejmě, s ním se ujímal nepopulárních úkolů, informovaností a zájmem o věc. (To není, bohužel, v celostátním měřítku pravidelným zjevem.)

Je velmi dobrý kontakt mezi krajem a okresem. Předseda OPS informuje na začátku schůze o činnosti KPS, podává zprávy i o soutěžních představeních, hraných v jiných okresech. Jednají o přípravě krajského festivalu v Luhačovicích a výstavce ochotnického hnutí Gottwaldovského kraje, jež bude v Luhačovicích uskutečněna. Zapojují se do krajské soutěže okresních poradních sborů. [Zase taková velmi dobrá věc: Co jen každý ochotnický organizátor vyslechne stesků a posměšků, že dodnes nemáme v hnutí pořádnou evidenci, že nevíme, kolik kde a jakých máme souborů! Gottwaldovská soutěž má právě sem — okresní poradní sbory soutěží mezi sebou o dokonalou a úplnou evidenci souborů ve svém působišti!] Na hodonínsku již první soutěžní etapu — povšechnou evidenci — splnili, nyní přikročili k evidenci detailní, z níž bude mimo jiné zřejmo, jaký je průměrný věk členů v kterém souboru, jaké jsou jistiň podmínky v tom kterém místě, kolik odběratelů ochotnického tisku atd. [Propagace Ochotnického divadla je v celém kraji velmi dobrá, například na hodonínsku sám předseda OPS získal 10 předplatitelů.] — Na programu schůze je hodnocení okresního školení [v kraji — zcela správně — po skončení etapě krajských seminářů přikročili ke školením okresním, jimiž lze zasáhnout až do posledního souboru], dále zprávy o průběhu Soutěže tvořivosti mládeže. Zájem členů o tyto otázky je neformální. Čte se posudek poroty o posledním představení [je zpracován podrobně, se zvláštním pedagogickým aspektem], v diskusí se informuje o ohlasu práce soutěžní poroty v souboru. — Předseda vyhláší nejbližší úkoly, které před OPS stojí. Ze srovnání činnosti s jinými poradními sbory vyplývá i pro hodonínský potřeba oživit hnutí na okrese přímým stykem se soubory. Zvláště soubory začínající a ty, které se v činnosti odmlčely, musí dostat z řad okresního poradního sboru své porádce, kteří pomohou v organizování souboru, zmobilizují do soutěže, získají lidi pro školení, probudí v nich hlubší zájem o ochotnickou práci, pomohou s výběrem vhodné hry i jejího nácviku. Členové OPS si rozdělují jednotlivá místa. Dělají to samozřejmě a rádi — i když každý z nich ví, co nové práce si tím nakládá na ramena, co večerů to bude stát, jaké jsou potíže s dopravou atd. [Tohle dělají na jiných okresech Gottwaldovského kraje poradní sbory stejně. Znáám tam ochotníky, kteří ve funkci jakéhosi okrskového důvěrníka mají na starosti až 6 obcí, samozřejmě zdarma.] Při rozdělování jednotlivých míst je ohromnou výhodou detailní znalost okresu ze strany jednotlivých členů OPS. Tak mne napadlo: Kdyby byl osvětář z povolání sám, bez poradního sboru, kolik let by asi při největší pílí potřeboval, než by tak detailně poznal situaci v okresu, jak ji tito lidé mají v malíčku! — Na závěr schůze se dělal návrh okresní poroty. Vznikla dost specifická potíž: všichni chtěli do poroty! Tak jsem si přitom vzpomínal na potíže nejednoho kraje, natož pak okresu, když má vůbec jakous takous porotu sestavit! — Prostě, lidé hoří touhou pomáhat, posilovat hnutí ve svém místě. Z takové práce je radost.

Ale i v ostatních okresech jsem při průzkumu našel podobnou situaci. U jednoho rysu bych se chtěl zastavit. V celém kraji vzorně klapě spolupráce masových organizací a osvětových orgánů. Není rezortního třístění zájmů, není maličerných sporů. Všichni zvláště horlivě pomáhají mládeži s STM. Krajský dům osvěty pro STM pořádá ze svých prostředků školení, semináře, aktivity, doporučuje jim své nejlepší aktivisty do soutěžních komisí, sestavuje jim poroty. Chcete-li v kraji slyšet hodně chvály na poradnu, jděte do sekretariátu ČSM. Mladí si uvědomují, co pro ně metodické orgány osvěty a jejich poradní sbory dělají, jsou jim vděční — a ti starší zase pomáhají s příkladnou ochotou, protože vědí, že to dělají zase jen pro budoucí rozkvět hnutí, kterému slouží.

Gottwaldovský kraj má dnes 335 divadelních souborů. V jednotlivých okresních poradních sborech pracuje 122 aktivistů. Krajský poradní sbor, jehož předsedou je neúnávný a nestárnoucí zasloužilý ochotnický pracovník Sv. Slovenčík, má 11 členů. Stejně číslo — 11 — je profesionálních instruktorů z řad Divadla pracujících. To nejsou čísla papírová, ale fakta. Kraj má samozřejmě mnoho svých problémů a bolestí. Repertoár se sice zlepšuje, ale ne tak prudkým tempem, jako potřeby naší společnosti. Je třeba vidět, že ještě před rokem byl kraj značně pozadu v rozvoji JZD — dnes je situace číselně jiná, ale co práce ještě stojí před všemi kulturně osvětovými pracovníky, než združstevněné dědiny a jejich občany bude možno nazývat vpravdě socialistickými! Gottwaldovští nejlíp sami vědí, kde je tlačí bota. Mají dost sil, aby si poradili s tím, co jim ještě v ochotnickém divadelnictví zaostává. Uvědomíme-li si, že v kraji (až na výjimky) nejsou na okresech metodici při domech osvěty, pochopíme, jaká váha odpovědnosti leží na bedrech dobrovolných pracovníků v poradních sborech. Unesou ji a svěřenou důvěru nezklamou, o tom jsem pevně přesvědčen.

V posledních letech jsem mnohokrát navštívil Gottwaldovský kraj. Proto mohu rád konstatovat, jak jeho ochotnické hnutí roste a stává se stále opravdovějším pokrokovým společenským činitelem.

JIRÍ BENES

-am-

Jaký letos bude Wolkrův Prostějov

Organizátoři naší celostátní Soutěže tvořivosti mládeže zařadili do soutěžních oborů i recitaci, umělecký přednes prózy a lidové vyprávění. A právě v těchto oborech bude letos ústřední kolo STM, dnes již tradiční Wolkrův Prostějov.

Ve dnech 27. až 31. května sjedou se sem mladí z celé republiky, vítězi každého krajského kola STM, podle předběžného odhadu 25 souborů a asi 250 jednotlivců, aby soutěžili o titul nejlepšího recitátora, přednášeče a lidového vyprávěče. Program těchto čtyř dnů bude rozvržen asi takto:

Ve středu 27. května večer se účastníci sejdou na literární hudební večer u Jiřího Wolkra k slavnostnímu zahájení ústředního kola soutěže. Ve čtvrtek 28. 5. budou soutěžit děti od 9–14 hodin, mládež a dospělější účastníci do 18 hodin. V odpoledních hodinách se soutěžící setkají s prostějovskými pionýry. Večer budou mít mladí možnost seznámit se a pohovořit si s našimi předními básníky a spisovateli. V pátek odpoledne budou besedovat s oblíbenými představiteli na-

ší krásné literatury dětí. Mnoho krásných vzpomínek i poučení pro svou vlastní uměleckou práci si jistě odnesou mladí recitátoři a vyprávěči z pátečního večera, kdy budou sledovat recitace a přednes nejlepších profesionálních umělců.

Celkem deset porot bude hodnotit úsilí naší mládeže o nejlepší vyjádření vybraných literárních textů a nejpůsobivější přednes lidových vyprávěnek. S dětskými účastníky pohovoří porotci v sobotu 30. května dopoledne, s mladými v odpoledních hodinách. A večer se pak oslaví úspěchy a rozplyne hořkost případných neúspěchů na společné veselici.

Účastníci soutěže budou mít letos, oproti dřívějšímu, o novou příležitost více — seznámit se hlouběji s dílem a životem Jiřího Wolkra. V tomto roce slaví totiž prostějovské gymnásium, na němž studovali Jiří Wolker a Ivan Sekanina, 60 let působnosti. Při této příležitosti chtějí Prostějovští zpřístupnit i archiv a dostupné památky na J. Wolkra.

V předešlých odstavcích se mnohokrát objevila v různých pádech slova děti a

mládež. K tomu druhému pojmu je třeba něco říci. Je opravdu těžko nějak „úředně“ stanovit hranici mládí. Vždyť celý život, jakým dnes žijeme, je tak mladý a plný elánu. Rozhodně však nekončí mládí na oně pomyslné hranici 26 let. Proto i celá soutěž, rozdělená do skupin podle věku, končí kategorií „nad 26 let...“, bez označení konečné meze. A ze zkušenosti víme, kolik lidí nad touto věkovou hranicí pracuje v našich souborech. Jak právě oni dovedou učit své mladší soudruhy opravdové lásce k poezii a literatuře vůbec, jak právě oni dovedou dodávat mladistvého zanícení a radosti z umělecké práce. A to platí vám všem, soudruzi učitelé, vedoucí pionýrů i rodiče, kteří máte rádi naši krásnou řeč, kteří dovedete vycítit kouzlo literární tvorby. Vy máte nejvíce možností dát svým svěřencům a dětem základy, vnuknout jim stejnou lásku ke slovu mluvenému i psanému, pomáhat v začátcích: pobídkou, příkladem, radou, výběrem materiálu, vysvětlením myšlenky. Nezapomínejte na to. J. L.

Mistr polské komedie

Je jím vynikající komediograf osmnáctého století Alexander Fredro, jehož hry znamenají jeden z vrcholů nejen polské, ale i světové klasické komedie. Při pohledu zpět na tradici uvádění jeho her na českém jevišti museli bychom se vrátit až do roku 1849, kdy se v Chrudimi Fredro prvně představil českým divákům komedií „Nikdo mne nezná“. Přeložil ji František Ladislav Rieger, v mládí velký polonofil, a není bez zajímavosti, že to byli právě ochotníci, kteří k nám tehdy na svém chrudimském jevišti uvedli Fredra jako první. Teprve příštího roku objevil se i na prknech divadla Stavovského a od té doby mu byla česká scéna otevřena stále pohostinněji. V divadle Prozatímním objevuje se jeho prvotina „Pan Geldhab“, jiskřivě dovádívá komedie o hloupém měšťáckém zbohatlíkovi, který se chce stát šlechticem, a „Pomsta“, kritický obraz šlechtické společnosti starého Polska. Z divadla Prozatímního pak přecházejí i do repertoáru divadla Národního Fredrovy nejúspěšnější komedie, „Dámy a husaři“ a komedie „Panenské sliby aneb Magnetismus srdce“, jež byla dokonce zvolena jako slavnostní zahajovací představení Českého národního divadla v Brně. Obě hry, také nejčastěji uváděly s oblibou naše ochotnické scény.

Fredro si opravdu nemůže stěžovat, že by jej české divadlo opomíjelo. Naše kritika vívala vždy s velkou radostí uvedení každé jeho komedie již od dob divadelních kritiků Nerudy a Háška a Fredrovo jméno nezmizelo nikdy na delší dobu z divadelních plakátů. Méně příznivě to však bylo s dalším obohacováním repertoáru z Fredrova širokého a pestrého dramatického odkazu. Naše dramaturgie totiž brzy ustrnula jen na několika jeho tradičně nejoblíbenějších komediích a ochotnické soubory si dokonce v posledních letech zúžily svůj fredrovský reper-

toár pouze na jedinou komedii — „Dámy a husaři“. Ale cožpak Fredro nenapsal již nic jiného, co by stálo právě tak za uvedení? Tak třeba „Pan Jowialski“, řadící se čestně k Fredrovým nejúspěšnějším komediím, čeká ve vynikajícím překladu Františka Hrubína již skoro deset let na své uvedení i na ochotnickém jevišti. Rozkošná komedie, vtipně odhalující prázdnotu zahálčivého života šlechtické rodiny na polském venkově, psaná s duchaplným humorem, rozvádí světoznámý veseloherňák motiv domnělé oběti hry panstva s chudákem na ukrácení své dlouhé chvíle, hry, kterou však nakonec ovládne ten, na jehož účet měla být zábava uspořádána. Ve Fredrově komedii se má stát takovou obětí chudý student Ludmir, jenž se na prázdninové toulce náhodou dostal na panství statkáře Jowialského. Šlechtická společnost, která přenesla spícího Ludmira na statek, předstírá mu nyní — převlečena do divadelních kostýmů — že je tureckým pašou a oni jeho poddanými. Ludmir s nimi

však sehraje svou vlastní komedii a vyhraje v ní.

Stejně jako ve všech ostatních komediích, prosycených tak štědrě množstvím duchaplně bystrých zápletek a situací a vybroušeným veršem, chce být Fredro i zde spíše veselým, dobromyslným a shovívavým pozorovatelem, než přísným společenským soudcem. Sám jako příslušník šlechty neměl v úmyslu útočit proti ní. Avšak — jak tomu ostatně bývá u všech velkých realistů — stává se i z jeho věrného svědectví a plastického, pronikavého vidění společnosti v „Panu Jowialském“, dílo ostře kritické. Jeho síla a účinnost je v pravdivém odhalení a zesměšnění duchovní chudoby a zpátečnickství šlechty, její zpanštlivé nadutosti, pachtní po francouzských zvycích a poklonkování všemu cizáckému.

Nesporné umělecké kvality této svěží komedie, jejíž předností je i inscenační nenáročnost malého obsazení (5 mužů, 3 ženy) a dvou dekorací, jistě dopomohou k tomu, že konečně zaujme oprávněné místo v repertoáru ochotnických souborů. Pokračování v další objevené dramaturgii z jeho odkazu bylo by návazáním na slavnou tradici ochotnického divadla. Jaroslav Beránek

Čím je nám poradní sbor

V roce 1957 jsme poprvé v historii Mikulovska přistoupili k uspořádání okresní divadelní soutěže, která měla být zakončena I. okresní přehlídkou vybraných pěti nejlepších inscenací. Jak organizačně zvládnout takový podnik? Bylo nám tehdy jasné, že hrstka profesionálních pracovníků osvěty na okresu nebude stačit. Přizvali jsme k práci nejlepší ochotníky a vytvořili z nich pracovní sbor. Od té doby uplynuly skoro dva roky — a okresní přehlídka je opět přede dveřmi. Naš pracovní sbor se zatím rozrostl na 15 členů, kteří vytvořili okresní poradní sbor pro divadlo při ONV. Poradní sbor se stal skutečným pilířem celého ochotnického hnutí na okresu. Nejenže připravuje a pomáhá organizovat soutěž a přehlídku, ale stará se i o školení, o výběr repertoáru pro sestavení dramaturgických plánů a pomáhá prosazovat a uskutečňovat různá opatření, směřující k zlepšení celkového stavu kulturní osvětové práce v okrese. ONV nepřijímá na divadelním úseku jediné opatření, které by se dříve neprodiskutovalo v poradním sboru. Ochotníci mají v poradní sbor důvěru a já (pozn. red.: inspektor pro kulturu) si bez něho nedovedu dnes už ani práci představit.

MILAN EGNER

Kraj Hradec Králové si vymyslel zajímavou akci, jejíž výsledky jsme viděli ve dnech 23., 24. a 25. ledna v jaroměřském Klubu železničářů: dal jednotlivým okresům témata pro smíšené umělecké skupiny a okresy vyslaly pak pověřené soubory jako svého reprezentanta na přehlídku. Z kraje byla první výzva poslána do okresů koncem října, někde se cestou ztratila, někdo zapomněl nebo se zase dlouho vybíral materiál, takže vlastní studium bylo soubory zahájeno průměrně tři týdny před vystoupením. Viděli jsme tedy inscenace nehotové, jimž chybělo mnohé — a přesto výsledky jsou dobré a zasluhují si pozornosti.

První večer vystoupil **Dům osvěty z Broumova** s protifašistickým pásmem „Neprojdou“. Vyšel z myšlenky, jakou stopu zanechala Fučíkova postava ve světě a ukázal profil nacismu v dramatizované výpovědi manželů Thorndikeových, tvůrců dokumentárního filmu Teutonský meč — o matce, která ve vrahovi židovského dítěte, zachyceném filmem v okamžiku činu, poznala vlastního syna. Pásmo bylo spojeno s promítáním na třech plochách (většinou dokumenty z Teutonského meče). Nevyčerpávalo bohužel dané téma Neprojdou, spíše jen ukazovalo ničivou sílu nacismu. — **Osvětová beseda Hradec Králové** vytvořila pod názvem „Zpíváme o lásce, štěstí a míru“ bezútesný a patetický obraz. V diskusi pak vedoucí tříčlenné skupiny vysvětloval, že chtěli vymýtit chuligánství, které je v mladých lidech, jejich nezáměrně a vážně otázky míru a války. Výběr věcí, umělecky i ideově hodnotných, dal nakonec tak chmurný celek, že jsme přijali jako odlehčení už předem estrádu **Závodního klubu TIBA ze Dvora Králové**, „Rozloučení se starým rokem“. Neměli jsme to dělat, protože provedení nám ukázalo, že některý druh humoru stěží může člověka rozeselit. Vzpomněli jsme si přitom na

vystoupení Rumburských na posledním Hronově, na sen o průvodě: „A za nimi pochodovaly estrádní skupiny a volaly: Půjčte nám mládež na pět let a uvidíte, co z ní uděláme!“ O mládež v tomto případě nejde, ale mohli jsme si hned změnit, jak dalece špatná profesionální estráda získala napodobitele u ochotníků. Náladu nám nepřidaly staré vtipy dvou konferenciérů, „nový nápad“ s parodií na rock'n roll, texty, spojené se zpěvními a tanečními čísly tzv. „oslami mosty“ — konferenciér prohodí vtip na španělskou chřipku a následuje španělský tanec, pohovoří o cikánském táboru a následuje cikánský čardáš (taneční záhada, kterou provedly čtyři dívky v pseudomaďarských krojích — cikánské to nebylo a čardáš také ne). Ke všemu obecnost, složené z metodiků a členů ostatních souborů, bylo mrazivě chladné, takže účinkující vstupovali na jeviště sešňorovaní třemou. — V diskusi pak bylo vzpomenu to zásady sovětského konferenciéra Brunova: Ráno v novinách, večer na estrádě. Současnosti se konferenciéři vyhnují na hony, místo ní sem zasadili otřelé vtipy na fyzické proporce a na manželky. Rozloučení se starým rokem to nebylo — ale moc rádi bychom se rozloučili s touto formou estrády. A třeba hned — ani bychom na konec roku nečekali.

Po prvním dnu byla nálada skleslá. Pozdvihla ji přednáška Zdeňka Dohnala „Tvůrčí postupy při inscenaci pořadů smíšených uměleckých skupin“, v níž se dotkl otázek ideovosti programu, zařazování jednotlivých čísel, konference, rozdílu této jevištní práce od studia celovečerní hry. Odpoledne uvedl soubor **Okresní lidové knihovny v Náchodě** vlastní dramatizaci Reedovy reportáže „Deset dnů, které otřásl světem“ (autor dramatizace J. Suchý). Nositeli děje byly postavy protilehlých táborů — dělníků a

buržoazie, které se na jevišti srazely v dramatických konfliktech. Jednotlivé výstupy spojovala postava komentátora — Reeda. Text v podstatě nebyl měněn. Jenže styl jazyka reportáže není dramatický, necharakterizuje postavy — a tak se tu dostávala do rozporu vůle souboru zahrát odlišné typy, proměněná v gestikulaci posunčiny, proti uhlazenosti literárního jazyka. Postavy tábora buržoazie byly obsazeny herecky zkušenějšími silami a dojem z obrovské revoluční síly dělnictva byl smazán matnou hereckou realizací. Soubor zřejmě zápasil s nedostatkem času ke studiu. Zajímavý pokus zasluhoval pečlivější inscenaci.

Pětičlenná skupina **Okresní lidové knihovny v Žamberku** měla všeho všudy dva dny k sestavení a nastudování literárního pásma „Ženy v boji za mír“ (k Mezinárodnímu dnu žen). Účinkující jen četli texty za citlivého klavírního doprovodu. A přece měli úspěch. Vybrali si umělecky a ideově hodnotné věci: z básní Maršakovu Ukolébavku, Hässlera — O dětech, které nikdy neviděly zelené stromy, báseň Františka Halase V řadě a Pujmanovou ze sbírky Miliony holubiček, z prózy dopis Mariny Sereniové (z knihy Dny našeho života), příliš dlouhý text na nedokonalý přednes. Překvapil a dojal nás čistý projev čtrnáctiletého děvčete v Maršakově Ukolébavce a výběr Hässlerovy básně, která vzpomíná na děti ve varšavském ghettu, jimž matky nakreslily křídou na zdi stromy. Při tomto pásmu si také odpočinuly naše oči, unavené z předešlých pásem neustálou tmou a mžikavou projekcí.

„Únor — nástup k novému životu.“ Pod tímto názvem spolu s průvodním slovem seřadili členové skupiny z **Horního Maršova** (okres Trutnov) Neumannovy a Halasovy básně, úryvek z řeči Klementa Gottwalda na Staroměstském náměstí a uzavřeli je slovy N. Chruščova z interview s americkým novinářem o otázkách míru. Pásmo bylo nejednotné, výběr básní, psaných k okupaci, nebyl právě k únorové situaci vhodný a dobrý nápad — rozhovor s milionářkou, účastníci únorových událostí, byl oslaben tím, že za konkrétní postavu byl záskok. Téže chyby se dopustily spojené soubory **ZK Juřa a Závodů Antonína Zápotockého z Jaroměře** ve výrobně technické propagaci „Práce je věcí cti“. V rozhovorech se starou dělnicí a dělníkem o práci a o tom, jak se pracovalo za kapitalismu, byly zase herecké záskoky a kromě toho rozhovory byly přesnou kopií oněch známých z rozhlasu, kde všichni mluví podle určitého klíše a „jako kniha“. Vtipným jádrem pásma bylo promítání satirických obrázků, namířených proti nebdalé práci, neopatrnosti a absenci, ko-

Dům osvěty v Dobrušce — estráda Radostné žně

mentované stručným slovním doprovodem. V závěru byla propagace vtipně vyvrcholena přehlídkou závodních výrobků, názornou ukázkou vzorné práce našich dělníků, která si získala uznání i na světovém fóru v Bruselu.

Dům osvěty v Jičíně uvedl „Večer v družstevním klubu“ — pořad satirických scének, zpěvu a tance, v němž vystupovalo pět účinkujících a klavírista. Skupina má sympatický způsob vystupování, je zvyklá na kontakt s vesnickým obecnstvem, jen by neměla vyhovovat špatnému vkusu sentimentálními písničkami, jak ukázala v závěru duetem Piskáčkovy písňe Muziky hrajte nám.

Jedním z pěkných překvapení jaroměřských Tří dnů byla **řízená taneční zábava**, předvedená spojenými soubory **Domu osvěty Vrchlabí** a **Osvětové besedy z Hořce**. Pořad, vtipně konferovaný, učil na příkladech vzornému společenskému tanci, úpravě prvků lidového tance ve společenský a přitahoval obecnstvo k aktivní účasti na kvízech a soutěžích obratnosti. Soutěžící si v boxerských rukavicích zapalovali cigaretu, účastníci se závodů na koloběžkách se zapálenou svíčkou a obecnstvo tipovalo jako na motocyklových závodech, nebo se zase soutěžilo o to, komu se nejdřív podaří namíchat mýdlový roztok a vytvořit první mýdlovou bublinu. Do vkusného pořadu byla z neznámého důvodu zařazena píseň *Joj, cikán* — zpívaná zpěvačkou. Špatně kontrastovala s dalšími zpěvními čísly — podkrkonošskými písničkami, zpívanými ženským triem. Po předvedené taneční ukázkce bylo obecnstvo vždy vyzváno ke společné účasti na parketě — jenže se samozřejmě každý ostýchal předvádět své nedokonalé taneční umění vedle dokonale vybroušených ukázkových tanečních figur.

Třetí den vystoupil soubor **Domu osvěty z Nové Paky** s atheistickou propagací „**Nevěřme pověrám**“. Suchá přednáška o boji proti náboženským pověrám špatně dokreslovala úryvek z Havlíčkova Křtu sv. Vladimíra, scénu z Feuchtwangerova *Ďábla v Bostonu* a výňatek z knihy Pujmanové *Život proti smrti*. V diskusi se pak vysvětlilo, že soubor špatně pochopil výzvu k provedení atheistické propagace a domníval se, že je nutné problém osvětlit přednáškou. Škoda, dobrá příležitost byla nevtipně promarněna.

Za pěkný příklad vlastní literární tvorby považují pásmo „**Ohně míru**“, které napsala prof. Božena Drobková pro vystoupení souboru **Domu osvěty z Hořce**. Přednášečka průvodního slova měla vskutku dramaticky nosný text, ilustrovaný dějem za tylovou oponou: lidovými zvyky, tanci, písničkami a poezií. Znázorněn byl odvěký boj ohně — světla, života, proti temnotám a smrti. Pásmo vrcholilo přednesem Anny Němcové básně Marie Pujmanové ze sbírky *Milliony holubiček*. Nevím, kde se v této prosté, již starší ženě, vzala ona síla, která uchvátí už účastníky XXV. Jiráskova Hronova. Tehdy Anna Němcová uváděla vítězné představení Nositelů řádu přednesem Burianovy básně *Ríkali, že v pětiletce zbloudím*. Když recitovala Pujmanové verše, vyznání lásky českého clo-

věka k vlasti, k míru, víru v lidský rozum, každý posluchač měl v očích slzy. A teď si představte, že mládež, která tvořila kompars, klidně se přitom bavila recitátorce za zády! Mladí lidé, kteří v pásmu měli úlohu ukázat naši přítomnost i budoucnost! Krásný dojem byl tentam.

Šestičlenná skupina spolu s rytmickou taneční skupinou z **Domu osvěty v Dobrušce** měla téma „**Radostné žně**“. Rutinovaný soubor, jehož každý člen je jevištně obratný, dovede dobře zpívat a vtipně hrát, si nakonec odnášel z diskuze ostré připomínky ke své práci. Provedl totiž jen s větší obratností totéž, co předtím ZK Tiba ve své estrádě, se stejným ideovým výsledkem. Od tématu utekl, zařadil jen jako „vesnickou tematiku“ dvě satirické scénky, zahrál je vtipně, další výstupy se už vesnice a žni nedotkly vůbec. Nejvíce nám zkazila náladu jazzová úprava Brecht-Weilova *Mackie Messera* z Žebrácké opery s laškovně zazpívanou poentou „*Mackie Messer — to je vrah*“. Ovšem, že tu byla opět parodie na rock'n roll (kdypak těm názorům ukázkám, jak se rock'n roll tančítí má, bude konec?). Dojem dovršili závěrečnou polkou Ladislava Suchánka *O panence malované — „lidovkou“*. — Škoda, překážka těch schopných lidí! Potřebují jako sůl dobrého dramaturga a pro sebe méně uspokojení ze snadných úspěchů.

Dobrý konec vše napraví — a tak nám **Dům osvěty z Nového Bydžova** předvedl, jak si představuje **družstevní dožínky**. Soubor byl rozdělen na dvě skupiny, z nichž jedna představovala družstevníky a druhá kulturní brigádu z patronátního závodu. Přivezli si tedy s sebou hned rychle a dobře reagující obecnstvo, které jim odpouštělo drobné prohřešky (na profesionály si nehráli a „dobrovolníci“ na podiu měli právo na nějakou tu „palmu“ v textu). Pořad byl uveden dobře napodobenou rozhlasovou reportáží z dožínky a vystoupení na pódiu prováděl obratný konferenciér. Jen častuška, kterou dělníci ze závodu zpívají družstevníkům, mohla být kritičtější. Dechovka a dožínkové zvyky dokreslily veselou náladu po žních.

Závěrečné slovo k jaroměřským Třem dnům bylo naznačeno už v přednášce por. J. Fuchse, režiséra estrádní skupiny Armádního uměleckého souboru. Přednáška byla stručná a za názorné příklady posloužilo vystoupení čtyř členů souboru. Osvětli se otázky estrády, humoru a satiry, politického kabaretu, ideovosti programu, zařazování scének, monologů a písni. Chladné obecnstvo bylo k nepoznání, jak se dokázalo nachneut zvláště J. Koutným, který zpíval písně z repertoáru AUS: R. Franc-L. Poděšť „*Pan generál*“, M. Zachata-Jan Fišer „*Pardon, já musím*“ a P. Pácl-B. Sedláček, „*Krysař*“ — všechny s protiválečnou tematikou, ostře viděným problémem, adresované básnickým slovem, výraznou melodií a rytmem každému divákovi.

Náš závěr je jen stručný. Kraj Hradec Králové první spustil budíček pro smíše-

Dramatizaci Reedovy knihy Deset dnů, které otřáslý světem, uvedla Okresní lidová knihovna v Náchodě

né umělecké skupiny, udal jim směr cesty a vyzval k vytvoření nové pokrokové tradice, navazující na bojovnost dělnických agitačních skupin z první republiky. Malé formy odpověděly na velké problémy. Doufejme, že budíček uslyší i ostatní kraje.

Prolog z Topolova dramatu Pálnoční vítr. Osvětová beseda v Hradci Králové — pásmo Zpíváme o lásce, štěstí a míru. Snímky K. Minc

Scéna pro „Kocoura Chlubílka“

Hledat pro dětského diváka nové hry a pohádkové motivy je práce mnohdy namáhavá, ale nesmírně zajímavá. A to nejen pro dramaturga, ale pro všechny zúčastněné pracovníky. Když pražský soubor divadla MÁJ připravoval dramaturgický plán pro letošní sezónu, stál před otázkou, jakou hru má zařadit do repertoáru pro naše nejmenší návštěvníky. Pro malé caparty, kterým jsou nesrozumitelné složitější fabule pohádkového děje, ale kteří jsou právě tak zvědaví na svět za oponou, jako jejich starší kamarádi. Ani toto, nám nejmilejší publikum jsme nechtěli zkrátit a otázku dramaturgie si usnadnit známým: čemu nebudou rozumět, to jim táta vysvětlí. Vybrali jsme pro ně pohádku o polepšení chlubivého kocourka Chlubílka sovětských autorů A. Karanova a Vl. Levšina. Pohádku, která byla napsána pro loutkové divadlo.

Hru jsem dostal ke zpracování jako výtvarník a mohu říci, že to byl jeden z nejzajímavějších úkolů, které jsem na scéně dosud řešil. Původních 13 obrazů muselo být za spolupráce režiséra upraveno tak, aby pohádka byla na jevišti s živými herci proveditelná. V pohádce nevystupuje jediná postava člověka, ale jedenáct zvířátek. Při tom inscenační názor byl ponechat dítěti iluzi zvířátek, ale v jejich jednání musí spatřovat své lidské okolí, úzké aplikace na život dětí. V neposlední řadě byl zde problém různých lesních exteriérů s minimální dobou přestavby.

Jak a z čeho v této inscenaci vycházet? Prvním úkolem, který jsem počal řešit, nebyla scéna, ale kostýmy. Podle jejich výsledků jsem chtěl přejít k tvarovosti scény. Postup se později ukázal správný. Při seznamování se studijním materiálem, fotografiemi,

popisy života jednotlivých zvířátek atd. objevilo se přede mnou mnoho nových poznatků, které jsem mohl potom uplatnit ve scéně. Největší potíží bylo nalézt společné vyjádření pro představované zvíře a představitele člověka. Nabízel se tu mnohý z tradičních způsobů inscenací tohoto charakteru. Neforemné a mrtvé kaširované hlavy, které mají tu vlastnost, že dokáží dítě dokonale postrašit. Kostýmy, deformované vatony, snažící se tvrdit, že zvíře má zdvižený hřbet atd. Takové způsoby jsem musel úplně opomenout, jestliže jsem nechtěl kazit dítěti jeho počínající vkus a zdravý názor. Začal jsem vycházet z živého zvířete. Z jeho pohybu a zvyků. Kostým jsem volil takový, aby ani prvním, ani druhému nebránil. Dále jsem v kostýmu zachytil jen to nejznámější pro orientaci diváka. Barvu kožesiny, oháňku, uši. Obličej představitelů jsme nehyzdili načerněnými čumáčky, výrazným obočím a pod. Nechali jsme je lidské, světle tělkované, pouze doplněné charakteristickými „fousky“ z nylonových nití. Kostým byl pak uzavřen kuklou s charakterizujícím párem uší. Ani po zpracování návrhů kostýmů a masek neskončila pro výtvarníka práce na úpravě představitelů rolí. Spolu s režisérem a spolupracovníkem pro pohybovou výchovu bylo třeba přenést všechny výtvarné názory na herce. A tak došlo na jevišti k věci tak málo vídané, jako je výtvarná kompozice.

Teprve když byl úplně vyjasněn problém kostýmu i hereckých potřeb v něm, mohl jsem konečně přikročit k tvorbě scény. Nová úprava textu přinesla již jen šest obrazů. Přesto bylo třeba řešit scénu jinými prvky než stavěním každého jednotlivého obrazu. Jeviště divadla MÁJ, tak jako většina jevišť ochotnických divadel,

postrádá modernější technické vybavení. A tak jakákoliv jevištní technika je založena na rukou stavěčů. Další komplikací byla potřeba zvířecích pohybů. Znamenalo to rozdílnou výši podlahy. Jediným řešením bylo využít různě vysokých praktikáblů, věci to neforemné, všude překážející. Ze všech možných řešení použil jsem tzv. základní scény. Musel jsem vycházet z potřeb všech obrazů, ty pak sjednotit a vzájemně sladit. Vznikl exteriér lesního zákoutí někde na pokraji lesa s prolamovaným úbočím, kde mohlo žít kterékoliv z jednajících zvířátek. Osou scény se stal věkovitý strom s možností hry na něm ve výši i v něm dole. Pravá strana nižších praktikáblů byla dle potřeby zastavována přístavbou stojek, jako bobbí hrází, skalkami vličního brlohu apod. Levá strana scény (využívanější pro herecké akce) byla doplňována různými tvary lesních rostlin ve zvětšeném měřítku. Dutina ve stromě byla dle potřeby buď odkrývána nebo zakrývána. Tak se dostalo každému obrazu specifické atmosféry a vzájemně se od sebe oddělovaly. Dva z obrazů byly ze základní scény vyňaty a provedeny před pomocnou oponou s lehce přestavitelnými stojkovými dekoracemi.

Nemalou úlohu sehrálo barevné i tvarové řešení. Scéna nesměla být přebarvena, aby se v ní neztrácely postavy hry, ale zároveň nesměla být barevně chudá. Vždyť šlo o představení pro děti, pro něž barva je důležitým spolutvůrcem představy o prostředí. Proto byly voleny barvy ne mnoha druhů, ale množství odstínů. Tvarovost se pak podřizovala víc ilustračním prvkům. Scénický realismus vycházel z vlastní formy předmětu, ale byl podmíněn a vázán nevtíravou stylizací, danou již barvou, účelo-

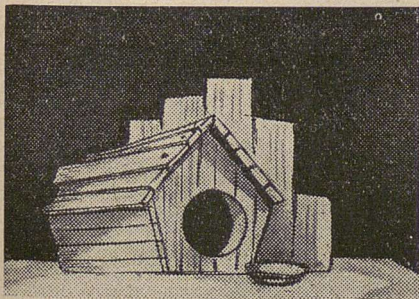
Zajičátka (N. Bojková, M. Kadlecová a M. Bartošová) a Kočour (L. Pospíšilová)

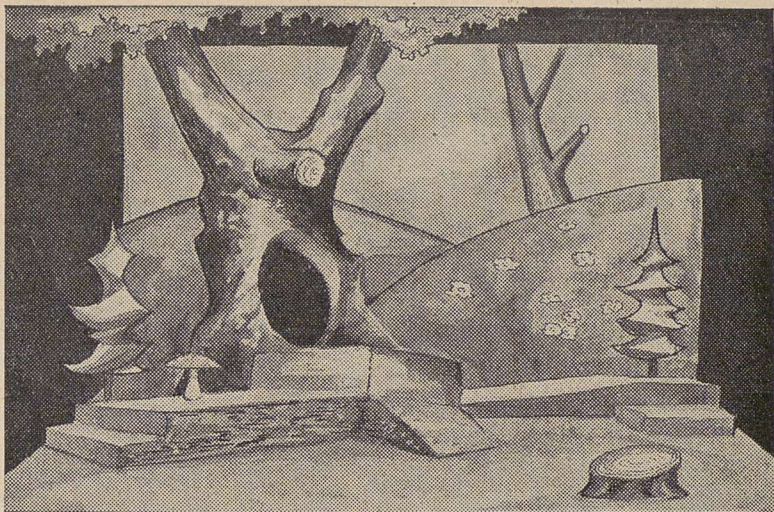
ností a kostýmem herců. Tím byly připraveny návrhy pro hru k realizaci. Avšak inscenační problémy nekončily. Na pořad přišly otázky materiálu, nákladů, nedostatku času, prostě všechno, co sami znáte z praxe. Ochotnická divadla jsou ve smyslu vázána vlastními prostředky, kterých bývá méně než málo. Kolik nových umělých hmot jsem mohl do scény použít! Ale nebylo prostředků ani na jednu. Po marných domluvách s hospodářem vedla má cesta do skladu dekorací. Vybírat, upravovat, předělávat a hlavně přesvědčovat jevištního mistra o tom, že tu a tu dekoraci už nebude potřebovat a že ji může věnovat na dobré účely, jako je moje scéna. (Jevištní mistři bývají zásadně opačného názoru.) Po všech prosbách a lamentacích, při nichž bylo využito hereckých zkušeností, stála konečně scéna hotová. (Jak vidno, pro ochotnického výtvarníka je občasné herecké obsazení prospěšné!)

Vzpomínal jsem při tom na některé soubory, jejichž představení pro děti jsem v poslední době viděl. Scény, sestavené z obsahu kulisáren a přilehlých místností, použité bez úprav: tak, jak byly vzaty, tak byly přišroubovány k podlaze. Snad je k tomu vedly okolnosti, které mně ztěžovaly práci. Výsledek byl ovšem rozdílný. Hrát dětskému publiku a samozřejmě vytvářet pro hru scénu, to

Návrh k 1. obrazu. Typ dekorace: lehce přenosná stojka plochá, plasticky malovaná

Návrh základní scény

Záběr z představení. Snímky Minc

lze různě. Záleží na náročnosti i odpovědnosti souboru. Někde se hraje pro děti proto, že se musí hrát, jinde proto, že dětský divák jistě přijde a zaplní hlediště. A někde, někde se hraje pro děti také proto, že je v tom kus velké práce, že představení pomáhá vychovávat dítě. Vychovávat hrou vhodnou obsahem, prostředím i provedením. Splníme-li jen jeden ze tří úkolů, nesplnili jsme vlastně nic. Vždyť na divadle, na jeho přesvědčivosti záleží v každé maličkosti. Mnohdy jsme svědky toho, jak chyba, která ve večerním představení poruší klid zákulisí, je v dětském představení přehlédnuta a často odbyta: vždyť je to jen pro děti a ty z toho nemají rozum! To je velké podceňování dítěte a ve slovech „pro děti“ nemá co dělat tón lehkovážnosti, ale naopak úsilí o tu nejlepší práci, jakou jsme schopni odvést. Či myslíte, že přispíváme k výchově dětského diváka, k podpoření jeho začínajícího vkusu a estetického chápání tím, že mu předložíme výběr našich starých zásob dekorací, na kterých věky a mánýry malířů zanechaly stopy? Vy, přátelé ochotníci, kteří si dosud líbujete v záhadném sestavování kulisá-

kých a téměř vždy pochybných jakostí, zamyslete se nad svou prací! Někdy opravdu nejsou prostředky, ale mnohdy chybí více dobrá vůle!

VL. PERGLER

Liška (R. Pospíšilová)

ANKETA

Na otázky:

1. V čem vidíte rozdíl mezi profesionálním a ochotnickým divadelnictvím?
2. Má mít ochotnické divadlo jiný repertoár než profesionální — a jaký například?
3. V době rozvoje profesionálního divadla, filmu, televize a rozhlasu má ještě ochotnické divadlo své poslání?
4. Co oceňujete na ochotnickém hnutí a co byste rád změnil(a) nebo odstranil(a)?

odpovídají:

VLADIMÍR SEMRÁD,
spisovatel, Praha

Ještě před několika lety se mohlo zdát, že vývoj spěje k tomu, aby se smazávaly hranice mezi ochotnickým a profesionálním divadlem. Tento dojem vznikl proto, že ochotnické divadelnictví jako celek rapidně zvýšilo po roce 1945 (díky do té doby nevídané pomoci a péči) svou úroveň. Znatelně se zvyšoval počet souborů, v nichž se cílevědomě a poctivě usilovalo o tvořivý a pokud možno dokonalý projev. Naproti tomu profesionální divadelnictví se rozrůstalo po revoluci především ve své kvantitě. Úroveň mnohých nově založených oblastních divadel však byla chatrná a profesionalismus se často projevoval jen tím, že herec či režisér dělal divadlo jako své zaměstnání, ale nebyl k tomu vybaven skutečným profesionálním fortelem — a často ani dostatečnou mírou talentu.

Za takové situace se pak mohlo na Hronovech i občas mimo ně přihodit, že jednotlivá ochotnická představení dosahovala úrovně těchto průměrných nebo i průměrných profesionálních souborů.

Záslouhou špatného chápání realismu, zásad K. S. Stanislavského a problematiky formalismu pak navíc docházelo ke značné nivelizaci výrazových prostředků a v dramaturgii se výběr her (ať klasických nebo současných) značně zužoval.

Jakmile však byly tyto omyly objasněny a vyvráceny, profesionální divadlo se takřka rázem dostalo o hodně vpřed. Je to samozřejmě a zákonitě, že vývoj v podmínkách profesionálních se děje podstatně rychleji než v podmínkách ochotnických.

Diferenciací obou složek naší divadelní kultury se neprojevila jen v inscenacích. Její začátek musíme hledat už v dramaturgii. Jako dříve se dramaturgie profesionální od ochotnické lišila namnoze jen tím, že v jejích plánech byly hry, na které většina souborů ochotnických nestačila kvůli materiálním podmínkám (mnoho osob, mnoho proměn, náročné kostýmování), pak dneska se liší především uměleckou obtížností. (Nemluvě už o tom, že profesionální dramaturgie má neskonalé větší možnosti sledovat například zahraniční tvorbu a že má — pochopitelně — i značně vyšší kvotu představení tzv. devizových her.)

Ochotnická dramaturgie jako celek za všechny ty desítky let, kdy vedle ní existuje profesionální divadlo, si navykla často jen mechanicky přejímat z jeho repertoáru úspěšné hry. Do roku 1945, ba ještě po něm, tu bylo k dispozici také veliké množství her, psaných výslovně pro ochotníky. Úroveň těchto prací byla však většinou velmi nízká. Proto dneska nepřicházejí v úvahu. Ochotníci se také dnes už celkem naučili rozeznávat brak od solidní dramatické literatury. Chtějí hrát dobré hry. Ale mnohé z toho, co se nyní hraje na profesionálních jevištích, převzít nemohou, protože na to jejich jevištní, režisérské, herecké a výtvarné možnosti prostě nestačí — kromě toho, že často také jde právě o hry devizové. A tak zatím co dramaturgie profesionální buď jak buď podstatně pokročila a je až přepestrá, dramaturgie ochotnická jako celek pokročila jen málo a o pestrosti dost těžko mluvit.

Co tedy bude dělat ochotnická dramaturgie? Má zůstat u osvědčených děl, která sice obsahují nesporné umělecké hodnoty, ale která ochotníci už bezpočtukrát hráli? Bude přejímat od profesionálů to, nač se zdají být v souboru síly a co nestojí dolary? Nebo se pokusí o samostat-

né, tvořivé hledání textů starých i nových, které vyhovují potřebám ochotnického souboru i jeho publika?

Na první pohled by se zdálo, že přimnout lze pouze poslední možnost. Ale ten, kdo alespoň trochu zná současný stav našeho ochotnického hnutí, si musí ihned položit otázku: Kolik souborů může začít dělat? V kolika souborech jsou pracovníci natolik vzdělaní a vyspělí, aby splnili tento úkol? A konečně, kolik je mezi těmito pracovníky těch, kdož mají odvahu, chuť riskovat, zkoušet, hledat?

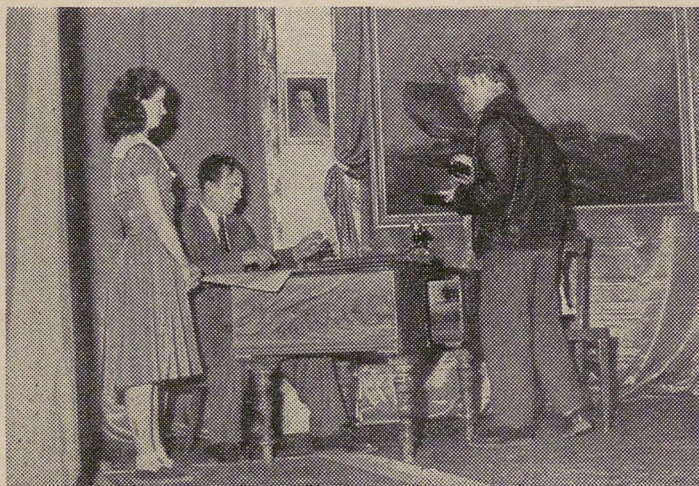
Zkušenost ukazuje, že takové dramaturgické hledačství je průvodním znakem těch souborů, které usilují o vytvoření vlastního profilu, které tedy nehrají „divadlo vůbec“, nýbrž chtějí hrát ze zcela určitých důvodů divadlo zcela určitě zaměřené obsahově i formálně — chcete-li, stylově. Jsou to vesměs soubory vyspělé, v jejichž čele stojí vzdělaní a přemýšliví režiséři. Takové soubory se dále vyznačují tím, že ať hrají cokoliv — tedy třeba i drama všeobecně známé — přistupují k němu nekonvenčně, osobitě, po svém. Je radostné, že počet takových souborů vzrůstá. Ovšem ve srovnání s celkovou sumou ochotnických souborů je to pořád ještě jen nepatrné procento.

Právě proto myslím, že by bylo krajně nerozumné požadovat a navádět všechny ochotníky k tomu, aby se snažili v dramaturgii důsledně pracovat podle příkladu těch několika. Jednak namnoze nemají ještě vůbec dramaturga a tuto funkci vykonává režisér nebo vedení souboru, za druhé nedosáhli ještě stupně, který je pro takovou práci bezpodmínečně potřebný. Aby nebylo omylu: nejde tu ani tak o stupeň režisérské a herecké zkušenosti a obratnosti, ani o míru nadání, ale především o stupeň kulturní vyspělosti a divadelního vzdělání vedoucích pracovníků i řadových členů souboru.

Tyto stovky lidí, které tvoří základnu našeho ochotnického hnutí, budou ještě dlouho hrát divadlo, jež nazýváme kritiky, lze označit za naprosto konvenční. Tyto desítky souborů budou ještě dlouho velmi šťastny, když se jim vůbec podaří udržet pohromadě osm, deset lidí a dát vůbec nějak do kupy představení. A je-nom hlupák by mohl mávat rukou nad jejich prací, která je sice obdařena všemi znaky diletantismu, ale nicméně je to práce kulturní, má význam a přináší užitek. Ovšem stejně nemoudré by bylo nechat se okouzlit svatým nadšením těchto ochotníků, kteří přechasto pořád ještě vaří z vody. Bylo by málo prozíravé chválit tuto ochotnickou práci jen proto, že vznikala za obřízých podmínek, a nežádat i od takových ochotníků, aby jejich dramaturgie byla kvalitní, měla řád, myšlenkovou součinnost i tematickou a žánrovou zajímavost.

Ale právě u těchto souborů se člověk nejčastěji setkává s lamentací, že nemají co hrát. Když si vzpomeneš na ty ne už desítky, nýbrž dokonce stovky her domácích i cizích, klasických i současných, pak se ukáže, že tyto soubory nikoli nemají, nýbrž **nevědí** co hrát. To je samozřejmě rozdíl.

Příčina je jasná: v souboru se nenašel člověk, který by měl chuť soustavně se zabývat literaturou. A tak se paběrkuje, hry se volí podle toho, co zrovna přijde režisérovi do ruky, nebo co někdo ze souboru viděl, o čem náhodou četl či slyšel.

Maja, Berest a Vasja z Chirurga Platona Krečeta v provedení souboru OB Stodůlky

Dramaturgie de facto neexistuje, repertoár se skládá z klasických her notoricky známých a ze současných her, které právě s úspěchem běží na profesionálních scénách. První věc, kterou by měl takový soubor udělat, je to, aby si uvědomil neudržitelnost takové praxe. Za druhé pak pověřit jednoho, k tomu nejvhodnějšího svého člena, funkcí dramaturga. A tenhle novopečený dramaturg by se měl rozhlédnout nejen po tom, co se kde právě hraje, ale po těch hrách, které se hrály vloni, předloni, před čtyřmi, před šesti lety. Najde tam dost her veselých i vážných, pořád ještě aktuálních, poutavých a souboru dostupných.

Nemyslím také, že by z ochotnického repertoáru měli ustoupit nebo dokonce zmizet takoví autoři jako Tyl, Klicpera, Jirásek, Stroupežnický, Molière, Ostrovskij, Gorkij a další — třebaš dneska v dramaturgii profesionální se objevují vzácně. To je způsobováno jednak tím, že, bohužel, vyšli z módy, tedy z příčiny velmi povrchní, za druhé ovšem tím, že profesionální divadlo se dnes orientuje na autory více či méně soudobé a tedy také na hry více či méně aktuální už svým námětem.

Ochotnická dramaturgie by však neměla podle mého názoru tak spontánně opouštět tyhle odedávna „své“ autory a hry. A to hned z několika příčin: je třeba obecnost s takovými trvalými hodnotami znovu a znovu seznamovat; kritický pohled těchto děl na určitý úsek života bude vždycky poučný i zajímavý; pevná stavba hry a ostrá kresba charakterů jsou pro onu většinu ochotnických souborů, pro jejich herce a režiséry znamenitou školou poznání dramatickosti, jevištnosti. A pro ty vyspělé soubory, které chtějí dělat divadlo nově, osobitě, které chtějí řešit těžké a velké úkoly, je tu úkol nejtěžší: najít v klasickém díle soudčasnost a vyjádřit ji neotřelými prostředky, aniž se poruší základní znaky tohoto díla. Vždyť právě u klasiky se inscenační tradice často proměnila v inscenační konvenci. Co tedy problémů tu vyvstane, bude-li soubor usilovat o představení nekonvenční! A co množství tvořivě pracovat, zkoušet, hledat!

Byl bych nerad, kdyby se mým slovům rozumělo tak, že dávám přednost hrám klasickým před soudobými. V divadle přece konec konců nejde ani o stáří hry nebo její původ, námět, žánr. Ale vždycky jde — a má jít — o to, aby mezi hrou a časem a prostředím, v nichž je předváděna, bylo co nejvíce a nejhlubších souvislostí.

Zbývá odpověď na poslední otázku: přejímat z profesionální dramaturgie ty hry, na které síly ochotnického souboru stačí a jež nejsou zatíženy devizovými opatřeními? Proč ne? Ale rozhodujícím zřetelem nechť není jen to, že u hry je už prověřena její nosnost, její působnost na obecnost, její úspěšná odezva. Ochotnický soubor nechť vždycky nejprve uváží, co tato hra přinese jeho obecnstvu.

A nikdy ať nezapomíná, že dobrá dramaturgie se neměří podle toho, kolik novinek (třeba československých nebo i světových premiér) divadlo za sezónu uvedlo, nýbrž podle toho, jak jednotlivé hry odpovídaly na otázky, které klade současný život a jak organicky celek dohromady vytvořily.

Sochorův zázěr z Pasáčka Ondry v provedení ZK Stavomontáže Praha

Redakci Ochotnického divadla potěšily hojně příspěvky k anketě, které zaslali žáci I. ročníku Akademie múzických umění v Praze. Otiskujeme některé odpovědi — všechny nemůžeme, bohužel, otisknout pro nedostatek místa. V mnohých se objevila poznámka, že rozdíl mezi profesionálem a ochotníkem je značný, protože profesionál musí vystudovat čtyřletou vysokou školu. Je samozřejmé, že žáci prvního ročníku pokládají za nejtěžší podmínku k profesionální činnosti absolvování vysoké školy. Přejeme jim, aby tedy tuto podmínku splnili, i když pak asi objeví, že to byl teprve počátek velké a těžké práce.

JAROSLAV TOMES,

studující I. ročníku AMU, Praha

1. Rozdíl je snad dán už názvem a pak (někde) i podmínkami. Bohužel, stává se, že pro špatné podmínky se často ochotníci rozcházejí, i když profesionální divadla nemají někde ideální prostředí.

2. Záleží na možnostech souboru. Je jasné, že si každý soubor nemůže „troufat“ hrát Noru. Radnický soubor před dvěma lety ji zahrál překvapivě skvěle, protože měl podmínky i předpoklady dobře splnit předsevzatý úkol. Začínat na Ibsenovi ovšem nejde. Zpočátku by měl soubor studovat hry snazší (snad Klicperu, Nerudovu Prodanou lásku, Tylovy báchorky aj.) a také hry, ke kterým je dostatek studijního materiálu pro seznámení s dobou, autorem i dílem.

3. Jistěže. I v době rozvoje filmu, divadla atp. má ochotnické divadlo svůj význam i poslání, protože může plnit specifické úkoly kraje (problémy, obtíže aj.), zatím co televize, film, rozhlas jsou celostátní.

4. Význam historie ochotnického hnutí pro naši národní kulturu je jasný. Je třeba pokračovat v těchto tradicích, je velká škoda, že mnoho souborů se v posled-

ních letech rozpadá. Ochotnické divadlo má mnoho kladů, ale i chyb. Většinou jsou všeobecně známy. Myslím, že tkví i v tom, že ochotníci buď vyhovují požadavkům obecnosti a hrají různé hry tzv. „lidové“ anebo se rovnou pouštějí do velikánů světové dramatické tvorby, na což jim ještě nestačí síly. Umět je odhadnout — to je velmi důležité.

PETR ČEPEK,

studující I. ročníku AMU, Praha

1. Profesionální herec se liší od ochotníka svým talentem. Jeho projev je mnohem umělečtější již proto, že prochází čtyřletou vysokou školou. Nemůže proto být jistě s ochotníkem srovnáván. Na ochotníka se nekladou tak velké požadavky. Krásné je u něho to, že svou práci v souboru dělá po svém zaměstnání.

2. Myslím, že není možné, aby se ochotnické soubory pouštěly do her, na které umělecky ani technicky nestačí. Neměli by se pouštět do her klasických. Snad je taky zbytečné, aby hráli hry cizích žijících autorů, za něž je nutno platit divy. V současnosti je hodně her, například vesnických komedií, které je možno hrát v ochotnických souborech (Selská láska a Nositelé řádů M. Stehlíka).

3. Na tuto otázku je velmi těžké odpovědět. Dnes, kdy je skoro všude televize, má vesnický divák možnost srovnávat. Snad má ochotnické divadlo poslání přímo v místě, odkud soubor pochází.

4. Oceňuji pracovní nadšení a elán, s jakým se pouštějí do své práce. Dávají možnost lidem, aby zkusili hereckou práci. Často se jim to zalíbí a mají možnost v načaté činnosti pokračovat. Nelíbí se mi často špatné vedení ochotnických souborů. Sám jsem prací v ochotnickém souboru zažil. Málo se celá hra rozebírá. Role se prostě přidělí a herec ji hraje. Na zkouškách se text naučí a často není ani režisérem opravován.

SLŮVKO REDAKCE

V nejbližších několika číslech hodláme velkou anketu našeho časopisu, která probíhala po řadu měsíců, uzavřít. Vyzýváme proto své čtenáře, aby své poslední odpovědi na otázky, které jsme v anketě kladli profesionálním divadelníkům, osvětovým pracovníkům, ochotníkům a divákům, laskavě odeslali redakci nejpozději do konce března.

František Frýda: Sylva. E. Frýdová [Jana] a J. Divišová (Sylva) ve zbrožské inscenaci

ZBIROH. Měli jsme v našem časopisu již nejednou příležitost informovat o hrách zbrožského Františka Frýdy, jehož pokládáme za talentovaného dramatika, který se houževnatou prací hru ode hry vypracovává k osobitému, plnokrevně divadelnímu výrazu. Dobré znaky jeho tvorby, zvláště schopnost vyrotit situaci, pracovat s napětím a gradovat je — nese i jeho komorní drama Sylva, které úspěšně uvedli zbrožští ochotníci v autorově režii doma i na zájezdech. V současné době nacvičuje režisérka Cmuntová ve Vesnickém divadle jinou Frýdovu hru, čerpající tematicky ze života naší mládeže. Věnujeme jí pozornost po proměře.

★

TÁBOR. Dům osvěty pozval na dvou denní instruktáž maskéra Rudolfa Kurela, jehož přednášky a praktické ukázky maskérské práce po oba dny sledovalo na 80 posluchačů.

L. J.

★

LOCHKOV v Pražském kraji má 700 obyvatel, nemá školu. Hodnotil jsem zde v soutěži oblíbenou pohádku Zkoušky čerta Belínka. Snad všechny děti z obce byly na představení. Také repríza byla vyprodána a zájezd do sousední vesnice úspěšný. Režisér J. Skála obsadil téměř všechny role mladými ochotníky, kteří se vyznačovali nadměrnou snahou a nedostatky v díkci a jevištní technice. O úspěch inscenace se zasloužil velmi dobrý herecký výkon Šarbochové v roli Belínka.

J. Štáva

★

OPATOVICE. Divadelní kroužek Záhořan při OB v Opatovicích patří mezi ty ochotnické soubory, které konají velmi dobrou práci na Hranicku. Příkladem práce starších ochotníků s mládeží, předkládání dramaturgických plánů, každoroční účast v soutěži, dobrý výběr repertoáru, zájezdová činnost s nacvičenými hrami, péče o výchovu členů — to vše se projevuje velkou návštěvností diváků na jejich představeních. Jsou u nás jedinou vesnicí, která má dva divadelní soubory (jeden mládežnický), a proto také mohou věnovat zvýšenou pozornost malému diváku. V poslední době se hráli Popelku od

Z OCHOTNICKÉHO ŽIVOTA

Holkové, Vysušilova Pasáčka Ondru, dramatizovanou Němcové Babičku, Tylovu Paličovu dceru, Stroupežnického Naše furianty, Jiráskovu Lucernu. Všechna představení se hráli nejméně 3krát na domácí scéně a vždy při vyprodaném hledišti. S nacvičenými hrami zajížděli i do okolních vesnic. Práce ochotníků se projevuje i v tom, že Opatovice patří mezi stále předplatitele Beskydského divadla. Budou-li Opatovičtí dále zlepšovat svou práci, prodlouží-li dobu studia hry a odstraní-li některé nedostatky rázu technického, budou velmi vážnými kandidáty skupiny B. Při obětavosti členů souboru, dobrých podmínkách a troše zdravé ctižádosti mohou dokázat ještě mnohem více než dosud.

C. Bláha

★

KRALUPY n. VLT. Doposud největším úspěchem souboru Scéna domu osvěty je inscenace Gorkého Vassy Železnovovy. Jistě proto, že jejímu nácviku byla věnována neobvyklá péče (35 zkoušek) a opravdové úsilí celého kolektivu. Zajímavé je, že za celou dobu trvání souboru nebylo s hrou skutečně tolik repríz, jako právě s Vassou, která se hrála třikrát v Kralupích, dále v Nelahozevsi, Olovnicích, Všeštudech, Vrňanech, Terezíně a Kladně-Dubí. Zvláště na poslední zájezd a upřímné přijetí kladenských horníků členové souboru vděčně vzpomínají. Kralupskou Vassu už vidělo dva a půl tisíce spokojených diváků.

V. Gloss

★

SEDLČANY. Na našem okrese je pro mnohé ochotnické soubory stále ještě neobvyklé uvést sovětskou hru — většinou se bojí malé návštěvy. Mladý režisér, který nedávno maturoval, takovými obavami netrpěl. Ke své první režii si zvolil Rozovovu komedii Šťastnou cestu a pro obsazení se vrátil mezi mladší kamarády do jedenáctiletky. Po dvouměsíční nadšené práci odvedli mladí divadelníci veřejnosti překvapivě dobré představení a dokázali tak nejen, že je mezi nimi dost talentů, ale především že obavy z malého zájmu diváků byly plané. Představení mělo velký ohlas. Škoda, že nadějný režisér odchází do vojenské služby.

★

Zastoupí jej na ty dva roky někdo jiný? Snad z učitelstva?

Z. Vlček

★

PURKAREC. Pionýrský divadelní soubor osmiletky v Purkarcích zahájil na sklonku roku za spoluúčinkování členů souboru OB divadelní část STM na vltavotýnském okrese. Vybrali si hru J. Pally Za pokladem, která rozvíjí příběh skupiny vesnických chlapců a děvčat. Díky tomu jsme u všech postav viděli přirozenou a nenásilnou hru. Režisér, učitel V. Hájek zdárně obsadil role vhodnými typy a dobrou souhrou dosáhl velmi pěkného představení.

Z. B.

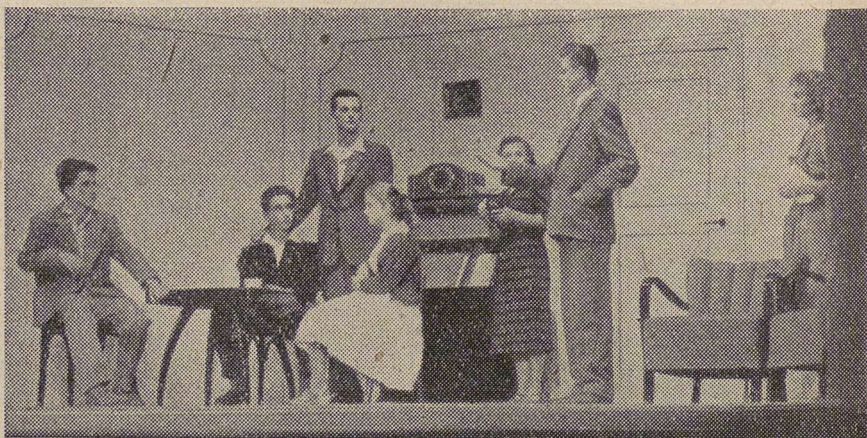
★

MORAVSKÁ TŘEBOVÁ. Den 15. 1. 1959 je dnem pro Lidové divadlo J. K. Tyla skutečně radostným. Zakládací listina v pamětní knize bude připomínat, že ten den sešlo se v n. p. Kras 40 mladých lidí, kteří mají chuť pracovat na poli ochotnického divadla a stát se tak nositeli odkazu Františka Kubra. Na popud kulturní komise MNV a Lidového divadla J. K. Tyla byla vyvolána anketa pod heslem „Hledáme nové talenty“, která měla kladnou odezvu. Přihlásili se mladí lidé z továren, ze škol a úřadů. Na ustavující schůzi byli zástupci OV KSČ, ONV, ODO, MNV a členové Lidového divadla J. K. Tyla. Nový soubor byl pokřtěn Mladá scéna při LD J. K. Tyla. Bude teď záležet jenom na činnosti Lidového divadla, s jakou pečlivostí a starostlivostí povedou první kroky nového souboru.

H.

★

NEJDEK. Divadelní soubor „Jirásek“ ZK nejdeckých pracujících, jeden z nejlepších v Karlovarském kraji, zahájil po téměř dvouročním odmlčení opět svoji činnost. Jeho práce během této doby se zaměřovala na malou jevištní formu, aby byl udržěn zájem o divadlo v takovém rozsahu, jak bylo v Nejdku zvykem. Přestavbou Kulturního domu, který je nyní jedním z nejlepších na okrese, získali divadelníci i velmi pěkné jeviště, šatny, osvětlovací park a řadu dalších zlepšení pro svoji práci. Nastudovaná Gogolova Ženitba na zahájení a v rámci oslav Mě-

Z úspěšného představení Rozovovy hry Šťastnou cestu v Sedlčanech

síce ČSSP byla vzorně připravena, o čemž svědčí nevšední zájem veřejnosti na obou vyprodaných představeních. V kolektivu se objevilo mnoho nových tváří, které jsou příslibem úspěchů v další práci. Mnoho mladých členů bylo získáno i pro další hru, Stroupežnického Naše furianty.

Fr. Bydžovský

★

MARIÁNSKOLÁZEŇSKO. — Sezóna 1958 až 1959 začala velkým nástupem současných hry na ochotnické jeviště našeho okresu. Již na 1. okresní ochotnické konferenci, která se konala 2. listopadu 1958 za účasti 150 delegátů ze všech souborů, ukazovaly projevy vedoucích a režisérů, že letošní sezóna bude patřit současné hře. Je to výsledek delšího vývoje, protože už v minulých sezónách došlo u nás k „porážce“ klasické hry, která obsáhla jen 46 % repertoáru, zatím co hra současná přes 53 %. Nová soutěž, vypsaná KNV na hru současného našeho nebo světového autora, povzbudila naše soubory k hlubšímu nahlédnutí do současné dramatické tvorby. A již ke konci roku se objevila v dramaturgickém přehledu za současnou hrou číslice 76 %, která ještě během měsíce ledna stoupla na 78 %. Z 37 připravovaných premiér patří 29 současně hře. Okres Mariánské Lázně je malý, pohraniční okres, téměř bez průmyslu a s řídce osídlenými obcemi. Přesto v něm dnes pracuje 31 divadelních souborů. Okresní poradní sbor pro divadlo je činný už řadu let. Má k dispozici 9 zkušených instruktorů, z nichž každý má přiděleny 2—3 vesnické soubory. Někteří instruktoři také přednášejí o základ-

ních problémech ochotnické práce. Mimo přednášky a kursy případně na každou studovanou hru ve vesnických souborech 5—6 instruktaží, ve kterých instruktor pomáhá režisérovi při nácviu hry. Metodické akce jsou plánovány Domem osvěty čtvrtletně tak, aby bylo možno dosáhnout co nejlepšího využití dopravních prostředků a mohly být navštíveny všechny soubory. Ve 4. čtvrtletí 1958 bylo uskutečněno 62 instruktaží a přednášek. (Přednášky na téma „Ličení“ a „Jevištní řeč“.) Okresní poradní sbor vydává také měsíčník „Okresní ochotnické noviny“, který zvláště vesnické soubory sledují se zájmem. Je jim také určen a chce je spojit ke společným úkolům a ukazovat současný stav ochotnického divadelnictví v okrese. Dramaturgie vesnických souborů se opírá o současnou českou veselohru (Třetí přání, Návštěva nepřichází, Slovo má babička, Selská láska, Kudy kam?, atd.). Ale objevují se i Pavlíčkova Černá vlajka, Rezáčové Jana a Stehlíkova Mordová rokle. Nábor do soutěže pokračuje úspěšně a podle současného stavu je možno říci, že se zúčastní velká většina souborů. Do celostátní soutěže o inscenaci hry pro děti se přihlásil soubor DLT s Pavlíčkovou hrou Tři zlaté vlasy děda Vševeda a soubor kulturního a společenského střediska Mariánské Lázně s Rozovovou hrou Člověk hledá radost. Soubory mariánskolázeňského okresu se čím dál jasněji hlásí k naší současnosti. Chtějí říci své slovo k velikým společenským změnám v našem životě, aby tak splatily svůj dluh pokrokové tradici tvořivého, bojovného, českého ochotnického divadla.

Karel Mašek

ZK Strojírenských závodů ve Vysokém Mýtě uvádí Lermontovovu Maškarádu: Arbenin (F. Nohejl) a Nina (J. Žáková)

VYSOKÉ MÝTO. Posledním velkým úspěchem divadelního kroužku ZK strojírenských závodů byla inscenace Lermontovovy Maškarády v režii V. Cejnarové. Kolektiv si náročnou hru zamiloval a strávil mnoho hodin jen diskusemi, jak správně pochopit a vystihnout myšlenky Lermontovových postav a dialogů. Sehráli Maškarádu třikrát při vyprodaném sále a plánují s ní zájezdy. Poctivá práce přinesla dobré ovoce a důkaz, že i na ochotnické scéně lze za určitých předpokladů nastudovat vysoce náročnou hru.

PRAHA 1, STARÉ MĚSTO, OVOCNÝ TRH 19
TELEFON 221153-7

PROJEKTUJE • VYRÁBÍ • PROVÁDÍ • DODÁVÁ

kompletní projekty jevištních zařízení divadel a montáže technických jevištních zařízení - rumpálové a vyvážené výtahy - oponové stahovací zařízení ruční a elektrické - divadelní kování - kulisové spojky

V KRÁTKÝCH LHŮTÁCH DODÁME

HLAVNÍ OPONY - REVUÁLNÍ OPONY - HORIZONTY - VÝKRYTY - ŠÁLY - DIVADELNÍ DEKORACE

kompletní loutkové scény pro loutky závěsné a maňásky, loutky 35 cm a 50 cm, maňáskové loutky a kašírované předměty

NÁHODNÝ NÁVŠTĚVNÍK — STÁLÝ DIVÁK

Nadarmo se neřká, že trpělivost růže přináší. Soubor, který systematicky pracuje se svým obecnstvem, musí se setkat s dobrým výsledkem. Na mikulovském okrese je několik souborů [JZD Novosedly, JZD České Křídlovice, OB Valtice], které za 12 let systematické práce dosáhly stavu, kdy se nemusí bát o návštěvnost i tak zvané „neatraktivních“ her. Tyto soubory nezapomínají na propagaci vkusnými, barevnými plakáty, relacemi o nastudované hře v místním rozhlasu, případně přehrávkami určitého výstupu z magnetofonového pásu před členskou schůzí JZD, před promítaným filmem atp. V souboru JZD Č. Křídlovice je dobrým zvykem, že režisér [učitel s třicetiletou ochotnickou praxí] před každým představením seznámí diváky se hrou, jejím autorem, významem, dobou vzniku atd. Vesničtí diváci tyto proslovy rádi přijímají. Tento režisér také často ještě po představení pronáší několik slov závěrem nebo přímo rozvine diskusi o představení a také o příštím programu. Snahou každého ochotnického souboru by mělo být, aby se z každého nahodilého návštěvníka stal stálý divák a vděčný příznivec souboru.

M. E.

LIBERECKO. V kraji přibývá nových závodních dramatických souborů. Například v Turnově hned dva, a to v n. p. Šroubárny a Severografie n. p. Také při n. p. Kolora v obci Přepěřích u Turnova vznikl dramatický soubor. — Na sklonku ledna bylo uspořádáno v Doksích školení vesnických souborů. Přednášel praktik, výtvarník Vesnické státní zájezdové scény Karel Šálek. Zdá se, že ochotnický kvas znamená ve srovnání s nedávnou minulostí na Liberecku veliký přerod. Na tom má podíl i krajská profesionální scéna, jejíž pracovníci nám vždy a ochotně pomohou. Stálou bolestí však ještě je půjčování kostýmů. Tady je veliká mezera a ani již několikerá změna ve vedení půjčovny a jejího názvu nemůže zaplnit citelný nedostatek především dobových krojů.

V. Prádler

*

MARIÁNSKÉ HORY. Jubilea Národního divadla vzpomněli mariánskohorští ochotníci v přeplněném sále osvětové besedy uvedením Svobodovy dramatisace Jirás-kova Věka „U Butteauů“. Stojí za zmínku, že zde ochotníci oslavili také před čtyřiceti lety jubileum Národního divadla v Praze provedením Šimáčkova Jiného vzduchu. Slavnostní představení bylo provedeno v režii dr. K. Kováře dne 19. května 1918, jak se lze dočíst na tištěné pozvánce, která se uchovávala v archivu místního souboru.

M. Zapletal

ATMOSFÉRA PRO RECITÁTORA

... Když jsem říkal „O lásku prosíme, lidé boží“ — tak jsem viděl, jak přede mnou někdo pije pivo.

TECHNICKÝ VÝVOJ

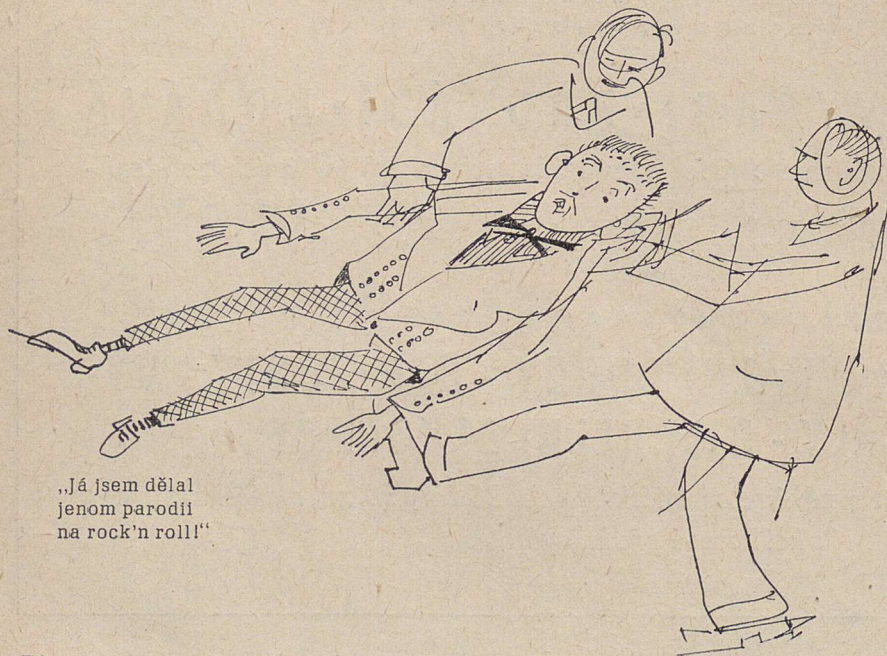
Kučerovci způsobili to, že nám dnes vylézají na podium mladí lidé s hudebními nástroji, elektrifikovanými až po zuby. V Plzni stála elektrifikace jedné takové skupiny desítky tisíc.

VÝTVARNÉ HLEDISKO POROTY

Zpěvačka měla tak sošný projev, že socha na Karlově mostě není sošnější.

JAK SE TO DĚLÁ

V jednom souboru si načerno zahráli veledílo „Vypůjčená panímáma aneb Napálený strýček“. V poradním sboru se na ně za to moc zlobili a moc nadávali. Ale vedoucí toho souboru se geniálně obhájil: „My jsme, soudruzi, přece před představením vystoupili před oponu a vysvětlili lidem, že dnes nebudeme hrát vysoce hodnotnou hru — tak co?“

„Já jsem dělal
jenom parodii
na rock'n roll!“

OCHOTNICKÉ DIVADLO ROČNÍK V Č. 3 BŘEZEN 1959

DĚTSKÝ DIVÁK
Výtvarné foto K. Štoll

Vydává ministerstvo školství a kultury
v nakladatelství Orbis,
národní podnik, Praha 12, Stalinova 46

Vedoucí redaktor JIŘÍ BENEŠ
Grafická úprava František Škofepa
Redakce: Praha 12, Stalinova 3
telefon 226145—49

Vychází začátkem každého měsíce
Cena jednotlivého výtisku 3 Kčs
Tiskne Orbis,
tiskařské závody, n. p., závod č. 1,
Praha 12, Slezská 13

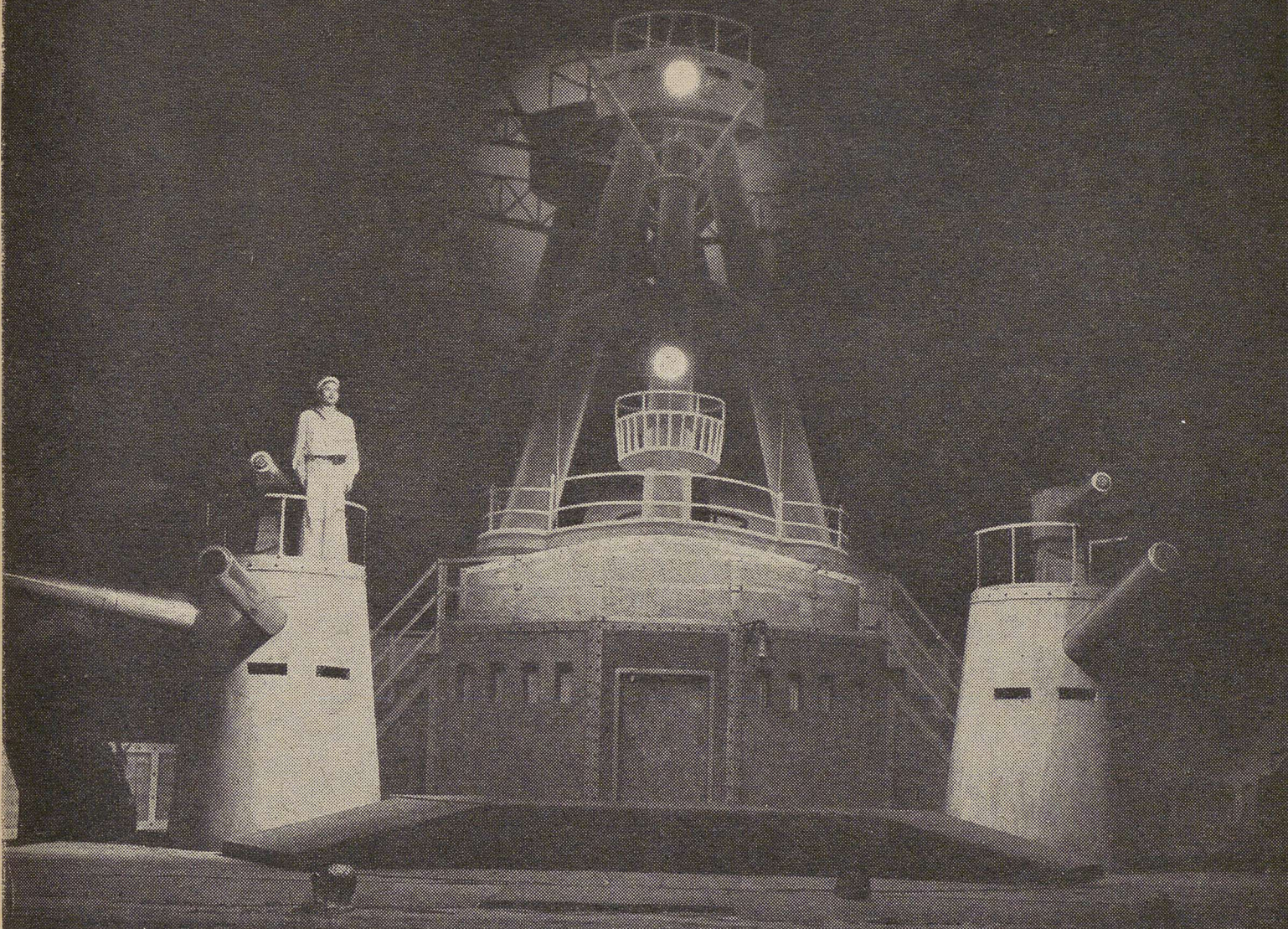
Rozšiřuje poštovní novinová služba
(PNS)

F-073049

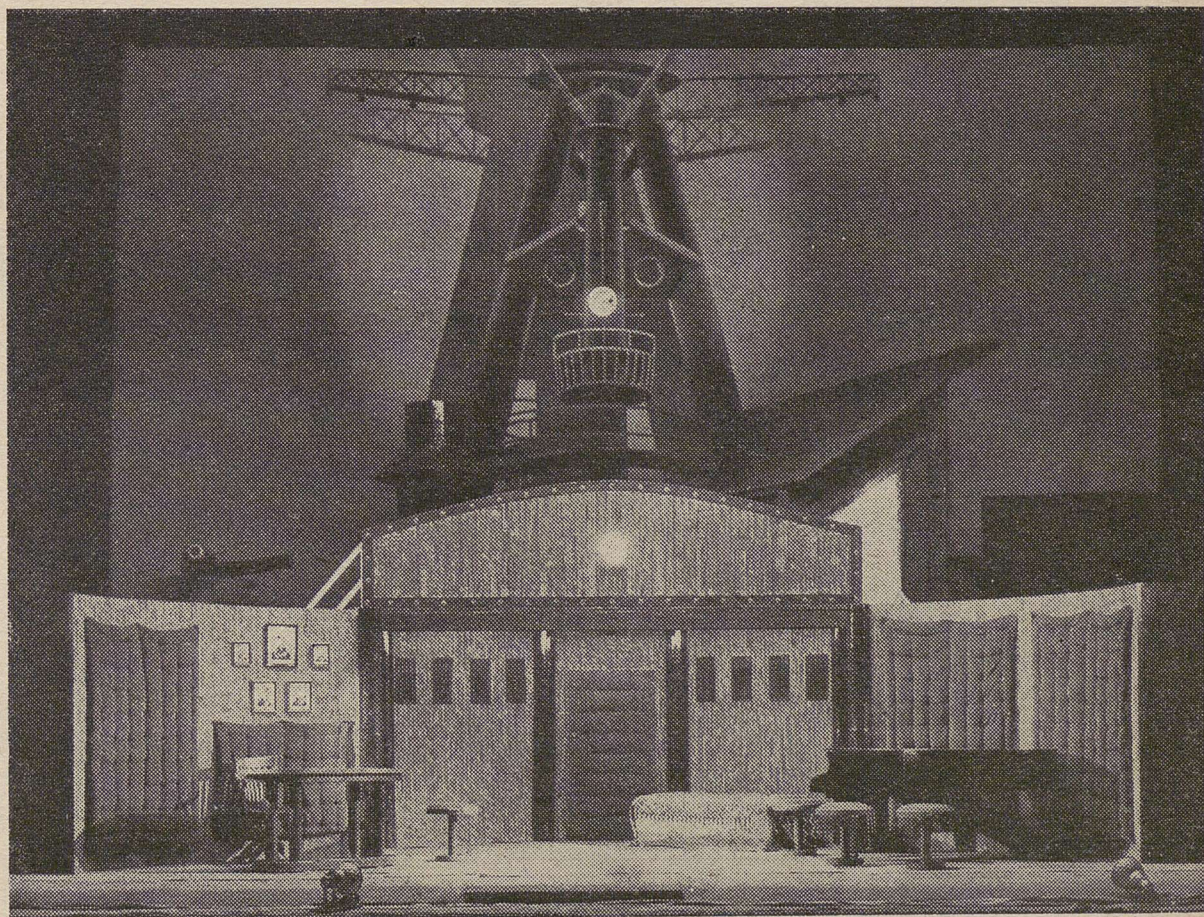
OBSAH

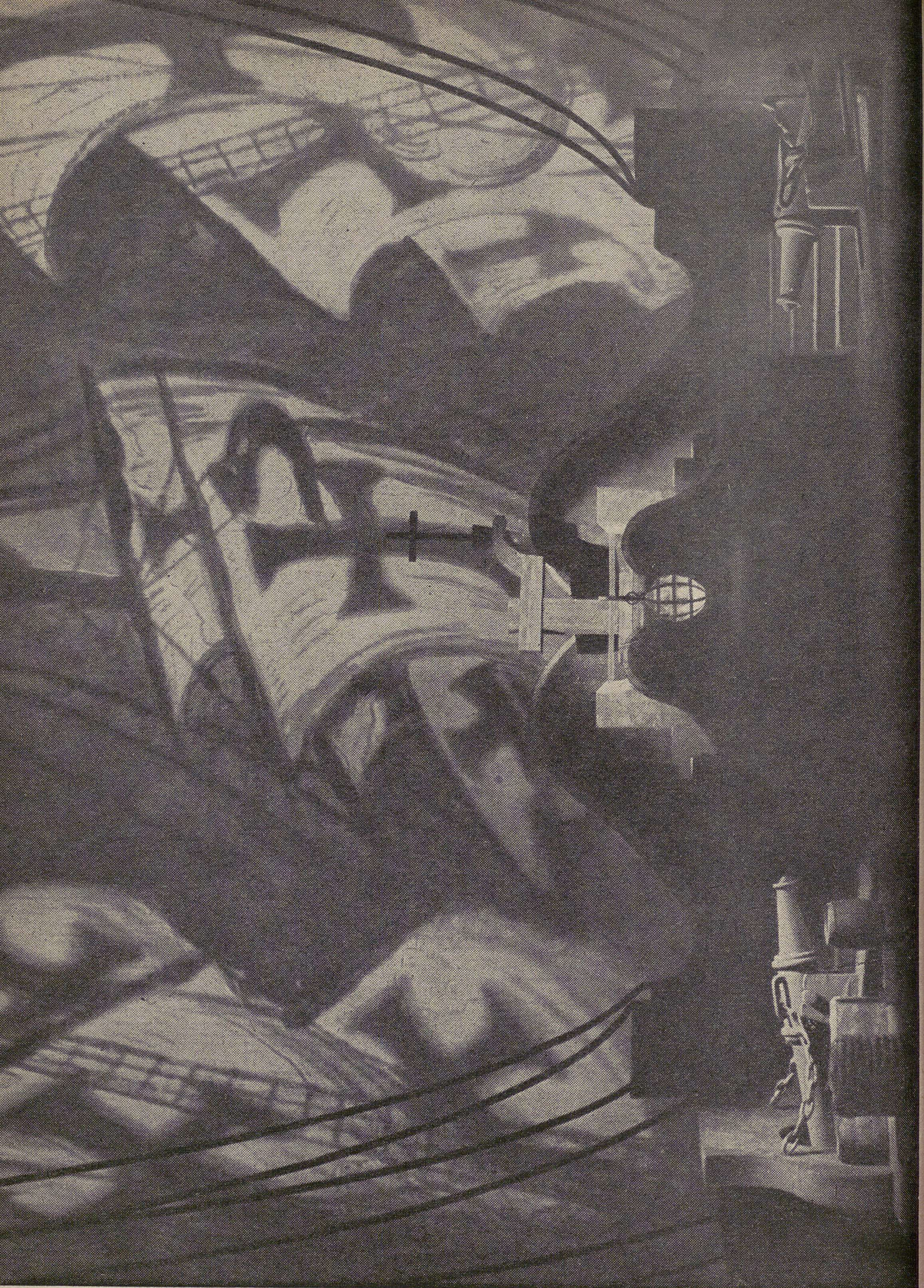
J. Beneš: Cesta nezarubaná	49
K. Biebl: Divadlo na vsi	49
U nás ve Sluhách	50
Jak pomáháme vesnici:	
ZK ZPP Šumperk	52
Jitřenka Litvínov	52
DO Kutná Hora	53
St. banka Znojmo	53
OB Lomnice n. Pop.	53
Divadlo lidové tvorby Mar. Lázně	54
DO Čáslav	54
DO Týn n. Vltavou	54
OB Železný Brod	55
ZK Vrbenský Souš	55
Divadlo Haná Vyškov	55
O. Velková: Naše cesty se setkávají	56
M. Jurák: Dopis ochotníkům v Mi- roslavi	57
P. Grym: Dramatik uvažuje o smrti a zlu	58
S. Dolanská: Kdyby tisíc klarinetů	59
Architekt na jevišti	60
J. Beneš: Příklad Gottwaldovska	62
Jaký letos bude Wolkrův Prostějov	63
J. Beránek: Mistr polské komedie	63
M. Egner: Čím je nám poradní sbor	63
S. Dolanská: Tři dny v Jaroměři	64
V. Pergler: Scéna pro Kocoura Chlubílka	66
Anketa: V. Semrád	68
Studující AMU	69
Z ochotnického života	70

Toto číslo mělo redakční uzávěrku
koncem ledna, vyšlo 28. února 1959

VLASTISLAV HOFMAN: SCÉNA KE KORNEJČUKOVĚ ZKÁZE ESKADRY:
EXTERIÉR A INTERIÉR NA KŘÍŽNIKU (POUŽITO TOČNÝ)

O'NEILL, PRAMEN VĚČNÉHO MLÁDÍ, VINOHRADSKÉ DIVADLO 1935, REŽIE JAN BOR, VÝPRAVA VLASTISLAV HOFMAN.
POUŽITO SVĚTELNÉ PROJEKCE